

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΣΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. ΟΙ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ
ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, Α.Μ. 12162
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Α.Μ. 12319

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

Π Α Τ Ρ Α,   2 0 1 4

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον καθηγητή μας κ. Παπαπετρόπουλο για την πολύτιμη βοήθειά του κατά τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας μας καθώς επίσης και εκείνες τις επιχειρήσεις αλλά και τους απλούς καταναλωτές που δέχτηκαν να πάρουν μέρος στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων μας.

Παράλληλα θα θέλαμε να εκφράσουμε και τις ευχαριστίες μας στον οικονομολόγο κ. Βαλερινό για τις πολύτιμες οικονομικές του γνώσεις που μας κατέστησε γνωστές και κατανοητές, καθώς και τον σεβασμιότατο πατήρ- Δημήτριο για τις συμβουλές του σε θρησκευτικά ζητήματα.

Τέλος θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στις οικογένειές μας για την συμπαράστασή τους προς εμάς καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ.....	13
1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	13
1.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΣ.....	15
1.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	26
1.3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	26
1.3.2 ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	34
1.3.3 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ.....	42
1.3.4 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	47
1.3.5 ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΥΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΣΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	48
1.3.6 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΣΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	50
1.4 ΟΙ ΞΑΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	53
1.4.1 Η ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ.....	54
1.4.2 ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΡΟΩΝ.....	54
1.4.3 ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΓΟΡΩΝ.....	64
1.5 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	71
2.1 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	71
2.2 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	73
2.3 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	75
2.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ.....	79
2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	87
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	107
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	123
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	129

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Όλη η ανθρωπότητα, διανοούμενοι και μη ασχολούνται με τη διερεύνηση σημαντικών ερωτημάτων σχετικά με την ριζική αλλαγή στη ζωή των ανθρώπων. Το λεγόμενο φαινόμενο της *Παγκοσμιοποίησης* κατευθύνει τώρα πια τον τρόπο που θα επιλέξουν οι άνθρωποι να ζήσουν.

Η παραπάνω κατάσταση γεννά αναπόφευκτα σημαντικά ερωτήματα τα οποία προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε όσο γινόταν με μεγαλύτερη ακρίβεια, όπως κατά πόσο και με ποιον τρόπο η παγκοσμιοποίηση επιδρά θετικά ή αρνητικά στις εκάστοτε κοινωνίες; Επίσης, τι είναι εκείνο το τόσο σπουδαίο που καθιστά το παραπάνω φαινόμενο ως μία μεγάλη ανατροπή; Σημαντικό ερώτημα που προέκυψε με την ανάλυση των αποτελεσμάτων μας ήταν αν η παγκοσμιοποίηση είναι κάτι το οποίο μπορεί να σταματήσει ή όχι.

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν έχουν να κάνουν με το ότι οι άνθρωποι, φτωχοί και πλούσιοι με το πρόσχημα ότι βρίσκονται στη δίνη της παγκοσμιοποίησης και των διεθνών αγορών, έχουν δημιουργήσει υπέρ-καταναλωτικές κοινωνίες, όπου δεν ενδιαφέρονται για αρχές και αξίες, πατώντας ακόμα και επί πτωμάτων για να εξυπηρετήσουν το συμφέρον τους. Όλο και περισσότερος κόσμος καταφεύγει στην αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών από ξένες χώρες με αποτέλεσμα να συμβάλλει στην ύφεση της οικονομίας της χώρας του.

Αλληλένδετο μέρος, ωστόσο, αυτής της νέας πραγματικότητας αποτελεί και η διάχυση των νέων, κυρίως, τεχνολογιών που εξελίσσονται μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης που είναι φυσικά επακόλουθα τω εξελίξεων.

Η εποχή που διανύουμε χαρακτηρίζεται από μεγάλες αλλαγές όσον αφορά στις επιστήμες και στην τεχνολογία. Οι Νέες Τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ζωή τόσο των εργαζομένων όσο και των ανθρώπων που χρησιμοποιούν την τεχνολογία κατά την διάρκεια της καθημερινότητάς τους.

Οι άνθρωποι σήμερα θα πρέπει αναγκαστικά να συμμορφωθούν στις αλλαγές που έχουν προκύψει λόγω της εξάρσης της χρησιμοποίησης της τεχνολογίας. Όλοι μας θα πρέπει να εξελιχθούμε γνωστικά, να ανανεώσουμε τις γνώσεις μας, και να συμμετέχουμε ενεργά στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον.

Η τεχνολογική αυτή εξέλιξη παρατηρείται σε πάρα πολλούς τομείς, όπως ο τομέας της εκπαίδευσης, της υγείας, του εμπορίου, των μεταφορών. Ένα απλό παράδειγμα της σπουδαιότητας της χρήσης της τεχνολογίας είναι η χρήση της για λόγους επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Για την πληρέστερη περιγραφή της σημασίας της χρήσης της πληροφορίας δόθηκε ο όρος «κοινωνία της πληροφορίας».

Με τις νέες τεχνολογίες παρέχονται δυνατότητες εξέλιξης σε όλους τους παραγωγικούς τομείς και η τεχνολογία επίσης συνεισφέρει στην αξιοποίηση, διαχείριση και οργάνωση προβλημάτων και πολυπλοκοτήτων που παρατηρούνται σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το πιο γνωστό σε όλους μας μέσο χρήσης της τεχνολογίας είναι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, ο οποίος έχει κάνει αισθητή την παρουσία του σε κάθε επιχείρηση, οργανισμό και σπίτι.

Βέβαια οι επιδράσεις της τεχνολογίας δεν είναι μόνο θετικές καθώς μέσα στα αρνητικά της συνεχούς και σε υψηλό βαθμό χρήσης της τεχνολογίας έρχονται να καταγραφούν το ηλεκτρονικό φακέλωμα, οι ηλεκτρονικές ταυτότητες, η βιοτεχνολογία, η έλλειψη προσωπικής επαφής και οι αντικατάσταση της ανθρώπινης εργασίας που σαφώς και οδήγησε στην αλματική αύξηση της ανεργίας και της κοινωνικής απομόνωσης και της αλλοτρίωσης λόγω του μηχανοποιημένου τρόπου ζωής.

Με την εργασία αυτή προσπαθήσαμε να δείξουμε εάν η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει την ζωή των ανθρώπων, θετικά ή αρνητικά, ανάλογα βέβαια με τον τρόπο που από τους ανθρώπους χρησιμοποιείται.

ABSTRACT

All mankind, intellectuals and not dealing with the investigation of important questions about the radical change in people's lives. The so-called phenomenon of globalization is driven now how people will choose to live.

This situation inevitably raises important questions that try to approach as much as possible to more accurately as whether and how globalization affects positively or negatively to the respective societies? Also, what is so important that makes the above phenomenon as a big tipper? An important question which arises in the analysis of our results was whether globalization is something that can be stopped or not.

The results have to do with the fact that people, rich and poor on the pretext that they are in the throes of globalization and international markets, have created pro-consumer societies, where not interested in principles and values, even after clicking on corpses to serve their interests. More and more people are resorting to buying products or services from foreign countries, thus contributing to the economic downturn of the country.

Interdependent part, however, this new reality is and the diffusion of new, mainly evolving technologies through research and development that is physically attached to subsequent developments.

The modern world is characterized by major changes in science and technology. New technologies of communication and information play an important role in the lives of both workers and people also use the technology during the course of their daily lives.

People today will necessarily have to comply with the changes that have occurred due to the rise of the use of technology. All of us should develop cognitively, to

renew our knowledge, and to participate actively in the new technological environment.

This technological development has been observed in many areas such as intersections of education, health, commerce, transport. A simple example of the importance of using technology is to use for communication between people. For a fuller description of the importance of using information given by the term "information society".

With new possibilities for technology development in all sectors and the technology also contributes to the development, management and organization of the complexities and problems have seen in every field of human activity. The most common of all our means to make use of technology is the computer, which has made its presence felt in every business, organization and home.

Certainly the effects of technology are not only well received within the negative continuous and high utilization of technology come to record the electronic files, electronic signatures, biotechnology, lack of personal contact and the replacement of human labor that clearly led to an increase in unemployment and social isolation and alienation due to mechanized lifestyles.

In this work we have tried to show whether globalization affects people's lives, positively or negatively, depending of course on how the people used.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν κοιτάξουμε στο παρελθόν θα παρατηρήσουμε ότι ο τρόπος ζωής των ανθρώπων είχε ένα συγκεκριμένο καθημερινό πρόγραμμα, το οποίο σπάνια άλλαζε. Οι εργασιακές τους ασχολίες αφορούσαν τον πρωτογενή τομέα, δηλαδή αγροτικές εργασίες και εργασίες με ζώα, ενώ λίγοι ήταν εκείνοι, οι οποίοι διέθεταν κάποιου είδους μικρά μαγαζιά. Οι καταναλωτικές τους ανάγκες ήταν, κατά κύριο λόγο, περιορισμένες σε τροφές που εξασφάλιζαν οι ίδιοι με την προσωπική τους εργασία, ενώ όσον αφορά τα προϊόντα, κατά κύριο λόγο, αρκούσαν στην ανταλλαγή με άλλα μέσω άλλων ανθρώπων που τα διέθεταν.

Στη σημερινή κοινωνία, ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει. Παρατηρούμε μία ραγδαία αλλαγή στον τρόπο ζωής των σημερινών ανθρώπων. Οι εργασιακές τους ασχολίες αλλάζουν με ρυθμό ανάλογο του τρόπου ζωής που επιθυμούν να ακολουθήσουν. Ακόμα και οι καταναλωτικές τους συνήθειες έχουν αλλάξει σε μεγάλο βαθμό, με τους ίδιους να επιθυμούν την απόκτηση οποιουδήποτε προϊόντος είναι ικανό να τους προσφέρει την ευτυχία που επιθυμούν.

Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει κάτι, το οποίο συντέλεσε στην παραπάνω καθοριστική αλλαγή του τρόπου ζωής των ανθρώπων και γενικά των εκάστοτε κοινωνιών. Η καθοριστική, αυτή, αλλαγή για το ανθρώπινο γένος δεν είναι άλλη από την αποκαλούμενη *Παγκοσμιοποίηση*.

Άραγε η Παγκοσμιοποίηση λειτουργεί θετικά ή αρνητικά στις εκάστοτε κοινωνίες; Κατά καιρούς υπήρξαν και συνεχίζουν να υπάρχουν πολλοί μελετητές, οι οποίοι προσπάθησαν να ερευνήσουν σε βάθος το παραπάνω φαινόμενο, τι επέφερε η παγκοσμιοποίηση τελικά στην καθημερινότητα και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων αλλά και τι είδους επιπτώσεις έχει για τις κοινωνίες. Επίσης επιδιώκουν να βρουν τρόπους με τους οποίους το φαινόμενο αυτό να μπορεί να αξιοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να λειτουργήσει υπέρ των ανθρώπων. Αλλά και πως το μεγαλύτερο επίτευγμα της εποχής μας, αυτό της τεχνολογίας, μπορεί να 'βοηθηθεί' από την παγκοσμιοποίηση μέσω της ανάπτυξης και της έρευνας.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν σημαντικούς προβληματισμούς που μας ώθησαν στην ανάγκη διερεύνησης και κατανόησης του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, με τη βοήθεια της σχετικής βιβλιογραφικής ανασκόπησης, καθώς και της ανάλυσης της προσωπικής γνώμης απλών ανθρώπων αλλά και καταξιωμένων επαγγελματιών στο χώρο του εμπορίου. Σημαντική, ωστόσο, συνιστώσα της παγκοσμιοποίησης είναι και η διάχυση της τεχνολογίας μέσω της ανάπτυξης και της έρευνας, που αποτελεί βασικό άξονα της συγκρότησης της γνώσης αλλά και την οικονομίας μιας κοινωνίας.

Οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε) διαμορφώνουν ένα νέο περιβάλλον στον τομέα της εκπαίδευσης, στην εργασία, στις συναλλαγές, στην οικονομία, στην επικοινωνία και την διασκέδαση , δημιουργώντας νέες προκλήσεις, ευκαιρίες, αλλά και προβληματισμούς στο σύνολο σχεδόν των δραστηριοτήτων του σύγχρονου ανθρώπου .

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του διαδικτύου, η γνώση αποτελεί τον κυριότερο παραγωγικό συντελεστή της νέας οικονομίας, αναδεικνύοντας την πρωτεύουσα σημασία του τομέα της εκπαίδευσης στην κοινωνία της πληροφορίας .

Παράλληλα, τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται όλο και περισσότερο λόγος για τον ρυθμό ανάπτυξης τόσο της Ελλάδας, όσο και των χωρών του εξωτερικού, με την παγκοσμιοποίηση των αγορών καθώς και την συνεχώς αυξανόμενη τεχνολογική πρόοδο να έχουν οδηγήσει στην δημιουργία κοινωνιών που ουσιαστικά ζουν μέσα από τις καταναλωτικές τους συνήθειες βάση των οποίων οι άνθρωποι ορίζουν την κοινωνική τους ταυτότητα.

Η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και η ενσωμάτωσή τους στην παραγωγή και τις υπηρεσίες έχει δημιουργήσει πρωτόγνωρες συνθήκες για τους χειριστές της οικονομικής πολιτικής. Η διάχυση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), η παγκοσμιοποίηση και η αύξηση του ανταγωνισμού, καθώς και η αναδιάρθρωση του ρυθμιστικού πλαισίου έχουν δημιουργήσει συνθήκες που από πολλούς περιγράφονται ως «Νέα Οικονομία.»

Διανύοντας τον 21^ο αιώνα θα μπορούσαμε να πούμε πως η Κοινωνία της έρχεται να εντάξει νέα δεδομένα και ευκαιρίες για ανάπτυξη σε πολλούς τομείς που ίσως αυτό να οδηγήσει στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Οι τεχνολογίες θα ωθήσουν τους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις να παρέχουν πιο αποτελεσματικές και βελτιωμένες υπηρεσίες προς όλους τους πολίτες, χωρίς να τους διαχωρίζουν ταξικά ή οικονομικά και παρέχοντάς τους ίσα δικαιώματα. Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε και αναβάθμιση του ρόλου του ανθρωπίνου δυναμικού, που βασιζόμενο στην εξέλιξη των γνώσεων του θα μπορέσει να ανελιχθεί επαγγελματικά και κοινωνικά.

Σήμερα παρά το γεγονός ότι όλες οι χώρες, άλλες σε μεγαλύτερο βαθμό και άλλες σε μικρότερο, αντιμετωπίζουν κάποια ύφεση, κυρίως οικονομική, δεν έχει σημειωθεί κάποια σημαντική μείωση του καταναλωτικού τρόπου ζωής των ανθρώπων. Ακόμα και σε χώρες, όπου το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών έχει μειωθεί αισθητά, συναντάμε μεγάλη δαπάνη αυτού του εισοδήματος σε καταναλωτικά αγαθά.

Η διεθνοποίηση των αγορών και η τάση των μεγάλων βιομηχανιών να καλύπτουν καταναλωτικές ανάγκες πέρα από τα γεωγραφικά σύνορα των δικών τους χωρών, οδήγησε στην δημιουργία μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, όπου με την πάροδο του χρόνου συνέβαλλαν εκούσια ή μη στην εξαφάνιση των μικρών καταστημάτων της γειτονιάς, τα οποία δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στον έντονο ανταγωνισμό των πολυκαταστημάτων και γενικά των μεγάλων εταιριών.

Στην αντίπερα όχθη υπάρχουν και εκείνοι, οι οποίοι τάσσονται υπέρ της παγκοσμιοποίησης, όταν αυτή σέβεται τον άνθρωπο και τις αξίες μιας κοινωνίας. Κατά καιρούς φαίνεται ότι μπορεί η παγκοσμιοποίηση να λειτουργήσει και υπέρ των πολιτών μιας χώρας όταν οι ίδιοι είναι σε θέση να την «χρησιμοποιήσουν» με τρόπο τέτοιο ώστε να το επιτύχουν.

Στόχος της παρούσας εργασίας μας είναι, αρχικά, να καταστήσουμε κατανοητό αν και σε ποιο βαθμό οι όποιες αρνητικές μεταβολές στη καθημερινότητα οφείλονται στην παγκοσμιοποίηση ή σε άλλους παράγοντες, κυρίως σε ανθρώπινη μεθόδευση

καθώς και τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζει την συνοχή μιας κοινωνίας. Και αν όντως η παγκοσμιοποίηση επιδρά αρνητικά, γιατί δεν γίνεται κάτι για να αλλάξει η κατάσταση αυτή; Παράλληλα θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε με ποιον τρόπο η τεχνολογική ανάπτυξη επηρέασε μέσω της παγκοσμιοποίησης τις οικονομίες των χωρών ανά τον κόσμο και με ποιον τρόπο συνέβαλαν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις με τις άμεσες ξένες επενδύσεις τους στην διάχυση της τεχνολογίας μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης.

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε αναλυτικά την ελληνική πραγματικότητα και συγκεκριμένα Ελληνική Οικονομία και την σχέση της με την διεθνοποίηση και ότι αυτή συνεπάγεται.

Τέλος θα εξετάσουμε τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης συγκεκριμένα στο εμπόριο της Ελλάδας και αλλά και των ελληνικών επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Υπάρχει η άποψη ότι από τη στιγμή της παγκοσμιοποίησης και έπειτα οι πολίτες όλων των χωρών έχουν υποστεί αλλαγές στον τρόπο ζωής τους. Γιατί λοιπόν η παγκοσμιοποίηση γίνεται αισθητή ως μία μεγάλη ανατροπή;

Παρότι η παγκοσμιοποίηση είναι ένα φαινόμενο που δε αμφισβητείται πλέον, δεν υπάρχει μια συγκροτημένη θεωρία (Amin & Thrift), 1994). Ο ίδιος ο όρος της παγκοσμιοποίησης υποδηλώνει κίνηση, μεταβλητότητα, δυναμική και σε καμία πάντως περίπτωση στασιμότητα. Τα ίδια τα κράτη δεν μπορούν να μένουν απλοί παρατηρητές στις εξελίξεις. Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι όπως η φυσική όπου δεχόμαστε νόμους και κανόνες χωρίς να μπορούμε να τους ανατρέψουμε. Ένας από τους πιο ενδιαφέροντες ορισμούς είναι και ο παρακάτω που δόθηκε από τον Markusen (1995):

«Η παγκοσμιοποίηση σήμερα αναφέρεται στην αφθονία των δεσμών και διασυνδέσεων μεταξύ των κρατών και των κοινωνιών που αποτελούν το παγκόσμιο σύστημα. Περιγράφει τη διαδικασία μέσω της οποίας γεγονότα, αποφάσεις, και δραστηριότητες από τη μία πλευρά του κόσμου έχουν σημαντικές συνέπειες για κοινότητες και άτομα σε πολύ μακρινά σημεία του κόσμου.»

Η παγκόσμια οικονομία δεν ήταν ποτέ πραγματικά κατατετημημένη ή αυστηρά περιορισμένη ανάμεσα στα διάφορα κράτη. Από την άλλη πλευρά, η παγκόσμια οικονομία ή μέρη της δεν ήταν ποτέ απολύτως ολοκληρωμένη. Φαίνεται ότι ακόμα και οι μεγάλες αυτοκρατορίες του 19^{ου} αιώνα, οι οποίες ήταν οι πρόγονοι των περιφερειακών ζωνών ελεύθερου εμπορίου, δεν ήταν ποτέ πραγματικά ενοποιημένες.

Ωστόσο, γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1970 φαίνεται ότι η ήδη διεθνοποιημένη παγκόσμια οικονομία και κοινωνία άρχισε να περνάει σε ένα ποιοτικά διαφορετικό στάδιο, αυτό της παγκοσμιοποίησης. Παρότι υπάρχουν

συγγραφείς που υποστηρίζουν ότι η περίοδος που διανύουμε δεν είναι η πρώτη περίοδος παγκοσμιοποίησης (Williamson, 1998), υπάρχουν δύο βασικές διαφορές μεταξύ της τρέχουσας και των αντίστοιχων παλαιότερων περιόδων. Η πρώτη αφορά την έκταση του φαινομένου, καθώς στην προηγούμενη περίοδο παγκοσμιοποίησης (1850-1914) οι χώρες που συμμετείχαν περιορίζονταν σε γενικές γραμμές στη ζώνη του Ατλαντικού. Η δεύτερη βασική διαφορά αφορά την ένταση, δηλαδή η έντονη δομική αλληλεξάρτηση της συντριπτικής πλειοψηφίας των οικονομιών, κάτι που δεν ίσχυε στην προηγούμενη περίοδο.

Παρά το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση θεωρείται ως η παγκόσμια ομογενοποίηση τιμών, προϊόντων, τόκων και κερδών πολύ θεωρούν πως η τεχνολογία είναι παγκόσμιο κοινό χαρακτηριστικό που διαμορφώνεται και επηρεάζεται από την εικονική πραγματικότητα του διαδικτύου.

Κατά καιρούς υπάρχουν διάφορα πράγματα που οι κοινωνίες αρνούνται να δεχτούν και παρουσιάζονται, από ειδικούς και μη, ως μονόδρομος με το πρόσχημα της παγκοσμιοποίησης. Οι απόψεις για το κρισιμότερο αυτό φαινόμενο της εποχής μας δίστανται και καλύπτουν όλο το φάσμα των ιδεολογικών απόψεων. Από τους ένθερμους υποστηρικτές του φαινομένου ως τους ορκισμένους εχθρούς του ακούμε θέσεις και απόψεις για τι μπορεί να συνεισφέρει στις κοινωνίες και στους ανθρώπους αλλά και το πόσο καταστρεπτική μπορεί να είναι η παγκοσμιοποίηση. Τόσο οι υποστηρικτές όσο και οι πολέμιοι του φαινομένου καταναλώνουν πολύ μελάνι προσπαθώντας να υποστηρίξουν ο καθένας από την πλευρά του το δίκαιο των απόψεών τους.

Ωστόσο, ανεξαρτήτως της θεωρίας που υποστηρίζει ο καθένας όλοι συγκλίνουν σε κάποια κοινά αποδεκτά συμπεράσματα. Πρώτο και κυριότερο είναι ότι η παγκοσμιοποίηση είναι ένα γεγονός. Επομένως, η συζήτηση δεν γίνεται για το αν θα την αποφύγουμε ή όχι αλλά για το πώς οι λαοί θα μπορούν να συνυπάρχουν μέσα σε αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων. Ωστόσο μία θεωρητική προσέγγιση δεν μπορεί από μόνη της να αποτελεί τη μοναδική λύση για τα προβλήματα που πηγάζουν από την παγκοσμιοποίηση.

Σε διάφορα συγγράμματα συναντάμε την άποψη πως η παγκοσμιοποίηση σχετίζεται άμεσα με αλλαγές, εξελίξεις και τάσεις που επιφέρει σε παγκόσμια κλίμακα. Συνεπώς η παγκοσμιοποίηση μπορεί εύκολα να συνδυαστεί με την απελευθέρωση των αγορών και των ιδιωτικών συναλλαγών οι οποίες διαπερνώντας τα εθνικά σύνορα παρέχουν την δυνατότητα για εύκολη μετακίνησης αγαθών, κεφαλαίων και επενδύσεων από την μία χώρα στην άλλη.

Παράλληλα, όπως υποστηρίζει ο πορτογάλος συγγραφέας Μιγκουέλ Τ., το οικουμενικό ορίζεται ως κάτι «τοπικό χωρίς τείχη». Με αυτό ήθελε να πει ότι οι αξίες της οικουμενικότητας δεν μπορούσαν να προαχθούν και να προστατευθούν παρά μόνο, αφού προηγουμένως οι άνθρωποι θα τις ένιωθαν ριζωμένες σε μία σταθερή τοπική πραγματικότητα. Η παγκοσμιοποίηση, ωστόσο, αναπτύσσει μία αντίστροφη δυναμική. Τα άτομα αισθάνονται ξεριζωμένα από την αυτήν, χωρίς δύναμη πάνω στα πράγματα με κατά συνέπεια να προσπαθούν να υψώσουν τείχη, ακόμα και αν είναι εύθραυστα. Ακριβώς για αυτόν το λόγο, λοιπόν, η παγκοσμιοποίηση είναι συνώνυμη της δυσθυμίας, γιατί, αν και έχει αναρίθμητες συνέπειες πάνω στη ζωή των ανθρώπων, δεν είναι σε θέση – προς το παρόν τουλάχιστον- να παράγει κάποιο νόημα για αυτούς.

1.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΣ

Η παγκοσμιοποίηση παρουσιάζει μία αξιόλογη αντίφαση. Από τη μία πλευρά ενθαρρύνει τον εμπορικό ανταγωνισμό ενισχύοντας την παραγωγικότητα των ικανότερων επιχειρήσεων. Επιπλέον, αξιοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογικές

δυνατότητες (στις οποίες θα αναφερθούμε λεπτομερέστατα παρακάτω), διευκολύνει την επικοινωνία των λαών και διασφαλίζει την ειρήνη παραμερίζοντας εθνικές προκαταλήψεις και στερεότυπα. Στα πλαίσιά της πραγματώνεται η διακρατική συνεργασία μέσω των διεθνών οργανισμών που δίνει σε κάθε χώρα το δικαίωμα να υποστηρίξει τα δικά της. Στον αντίποδα όμως, οι διεθνείς οργανισμοί προωθούν τα συμφέροντα των ισχυρών κρατών εις βάρος των εθνικών επιδιώξεων και της δημοκρατίας.

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της η παγκοσμιοποίηση επεδίωκε την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των λαών, την ειρηνική διευθέτηση των όποιων διαφορών μεταξύ τους καθώς και την προάσπιση της ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γενικά της δημοκρατίας. Επίσης η επαφή των λαών καταργεί τις προκαταλήψεις προωθώντας την ανοχή και την αλληλεγγύη που αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τις πολιτισμικές ανταλλαγές αλλά και την κατάργηση των διακρίσεων μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών.

Ας διερευνήσουμε όμως τόσο τις θετικές, όσο και τις αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης σε όλους τους τομείς τους οποίους επηρεάζει όπως είναι η οικονομία, η πολιτική, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, η θρησκεία, η κοινωνία, η εργασία-παραγωγή και η διατροφή.

❖ **Οικονομία:** Η οικονομία σαν έννοια εκφράζει την εξοικονόμηση χρημάτων μέχρι και την οικονομική κατάσταση του κράτους. Με την εμφάνιση της παγκοσμιοποίησης η οικονομία κάθε κράτους, αλλά και γενικότερα, έχει αλλάξει πρόσωπο. Οι εξαγωγές, οι εισαγωγές, τα χρηματιστήρια και άλλα πεδία της οικονομίας επηρεάζονται πλέον και σε μεγάλο βαθμό, όχι μόνο από τις εγχώριες αγορές αλλά και από τις παγκόσμιες.

Οι διεργασίες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης βρίσκονται σε εξέλιξη εδώ και καιρό, αλλά μόλις τα τελευταία χρόνια οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της έχουν γίνει ορατές. Οι αγορές αναπτύσσονται και διεθνοποιούνται μέσα από το παγκόσμιο εμπόριο, ενώ από την άλλη ισχυροποιούνται τα διεθνή κινήματα που αντιτάσσονται στην παγκοσμιοποίηση και θέλουν να αλλάξουν τη μορφή της.

Έτσι, λοιπόν, η οικονομική παγκοσμιοποίηση που επικαλούνται σήμερα διάφοροι οικονομικοί και πολιτικοί κύκλοι δεν είναι λοιπόν με κανέναν τρόπο κάτι καινούργιο, με την έννοια ότι δεν αποτελεί ένα πρωτογενές γεγονός, δεν εδράζεται σε αυθόρμητες μεταλλαγές της οικονομικής πραγματικότητας, δεν είναι αποτέλεσμα ενός ουσιαστικού μετασχηματισμού των παραγωγικών σχέσεων, αλλά μάλλον πρόκειται για μια εκ των άνω επιβαλλόμενη στις κοινωνίες επιλογή των κυβερνήσεων: Από τη μια πλευρά, ο καπιταλισμός ανέκαθεν είχε την τάση να 'παγκοσμιοποιηθεί' και από την άλλη, η σημερινή γεμάτη θρύλο *παγκοσμιοποίηση* τελεί υπό την ανομολόγητη ίσως αλλά σε κάθε περίπτωση προφανή και αυστηρή προστασία των κυβερνήσεων των κρατών (πολιτικές μείωσης δημοσιονομικών ελλειμμάτων, μονεταρισμός, διάλυση κοινωνικών κατακτήσεων κλπ.).

Μέσω της οικονομικής παγκοσμιοποίησης έχουν πληγεί οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και αυτό λόγω της εμφάνισης μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων. Οι τελευταίες καταφέρνουν να παραγκωνίζουν τις μικρότερες, εφόσον οι δεύτερες αδυνατούν να ακολουθήσουν τους όρους του ανταγωνισμού. Σημαντική εξέλιξη, επίσης, είναι και το γεγονός της εκμετάλλευσης των εργαζομένων, όπου η μεταφορά μεγάλων παραρτημάτων εταιρειών σε χώρες με χαμηλό κόστος παραγωγής ή κατασκευής αγαθών καθιστά τις αμοιβές τους πολύ μικρές και τον κίνδυνο της απόλυσής τους ολοένα και μεγαλύτερο. Φαίνεται λοιπόν ότι η ελεύθερη αγορά αποδυναμώνει σε μεγάλο βαθμό την οικονομία μιας χώρας, συμβάλλοντας στην αύξηση των δεικτών της φτώχειας και της ανεργίας. Παράλληλα στο νέο πλαίσιο του αθέμιτου ανταγωνισμού οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν την δυνατότητα της επιλογής: το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να συμβιβαστούν με τα νέα δεδομένα, να ανανεώνονται συνεχώς, να βελτιώνουν τις υπηρεσίες τους, οι οποίες θα είναι σύμφωνες με τις νέες επιταγές της ελεύθερης αγοράς.

Παρόλα αυτά, όμως, οι προαναφερθείσες μεγάλες επιχειρήσεις συμβάλλουν και στην δημιουργία πολλών θέσεων εργασίας καθώς και στην εκτίναξη της τεχνολογίας. Μέσω του ανταγωνισμού διατηρούνται οι τιμές των προϊόντων, αγαθών και υπηρεσιών σε λογικές τιμές και αυτό συμβαίνει λόγω δύο παραγόντων: του κόστους παραγωγής, το οποίο είναι σχετικά χαμηλό και των ανταγωνιστικών σχέσεων των εταιρειών. Επομένως είναι δυνατό το επίπεδο των καταναλωτών να

αναβαθμιστεί μακροπρόθεσμα. Αξιοσημείωτο δε, είναι και το γεγονός της μείωσης της μετανάστευσης με επενδύσεις σε χώρες αναπτυσσόμενες από τις αναπτυγμένες. Όσο λιγότερα εμπόδια υπάρχουν στο εμπόριο, τόσο αυξάνει ο ανταγωνισμός και άρα τόσο καλύτερα ή και φθηνότερα προϊόντα απολαμβάνει ο καταναλωτής.

Ωστόσο ιδιαίτερη σημασία έχουν οι τεράστιες οικονομικές ανισότητες που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ των φτωχότερων και των πλουσιότερων χωρών και οι οποίες φαίνονται να αυξάνονται με το χρόνο. Η έκθεση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αναφέρει ότι πριν από περίπου 200 χρόνια η σχέση των φτωχότερων προς τις πλουσιότερες χώρες ήταν 1 προς 3. Το 1973 η σχέση αυτή ήταν 1 προς 44, και το 1992 διαμορφώθηκε σε 1 προς 72. Μετρήσεις που είναι δύσκολο να προσδιοριστούν με ακρίβεια, οπότε οι προσεγγίσεις είναι ενδεικτικές

❖ **Πολιτική:** η πολιτική παγκοσμιοποίηση είναι, ίσως, πολύ βαθιά ριζωμένη στη ζωή μας από ότι έχουμε συνειδητοποιήσει. Όταν μιλάμε για πολιτική ουσιαστικά μιλούμε για τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης κάποιων συνόλων, είτε αυτό συνεπάγεται μία χώρα, είτε ένα κόμμα. Η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει πράγματα που τα θεωρούσαμε δεδομένα όπως η δημοκρατία, οι εκλογές, η ισότητα των φύλων ακόμα και τα σύνορα των χωρών.

Αρχικά, η επιρροή της παγκοσμιοποίησης στο πολιτικό τομέα, φάνηκε με την κατάργηση των συνόρων πάνω στην οποία φαίνεται η συνοχή του πολιτικού επιπέδου. Στη συνέχεια έκανε την εμφάνισή της μέσα από την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο και πιο πολλές χώρες αλλά και την επιβολή ποινών σε χώρες με απολυταρχικό καθεστώς. Όλα τα παραπάνω συντελούν με τη σειρά τους στην ισχυροποίηση δημοκρατικών πολιτευμάτων, την ψήφιση νόμων και την υπογραφή συνθηκών βάση των οποίων επιτυγχάνεται η ενότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από 27 κράτη-μέλη, τα οποία είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους και συνενώνονται προκειμένου να διαχειρίζονται μαζί

σημαντικά θέματα που αφορούν την κυριαρχία τους. Έτσι, λοιπόν, επιτυγχάνουν οικονομική και κοινωνική πρόοδο για τους πολίτες τους, διασφαλίζουν το δημοκρατικό τους πολίτευμα, την ποιότητα της ζωής τους, την εθνική τους κυριαρχία και ασφάλεια και επιζητούν να αποκτήσουν ισχύ και παγκόσμια επιρροή, κάτι το οποίο δεν θα μπορούσαν να είχαν από μόνα τους. Θεωρούν ότι μέσα από το συνολικό συμφέρον θα εξυπηρετηθεί αποτελεσματικότερα και το ειδικό εθνικό συμφέρον τους.

Αξιοσημείωτο είναι δε ότι, με αυτόν τον τρόπο στην ουσία η κάθε χώρα δεν θα είναι ποτέ σε θέση να πάρει πρωτοβουλίες και αποφάσεις από μόνη της για οποιοδήποτε ζήτημα αφορά οποιοδήποτε τομέα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολιτική παγκοσμιοποίηση συνδέεται στενά με την οικονομική. Και αυτό διότι η πολιτική διακυβέρνηση ενός κράτους εξαρτάται από τις επιχορηγήσεις των μεγάλων επιχειρήσεων της ίδιας της χώρας και όχι μόνο. Οι πολίτες των δημοκρατικών χωρών, γνωρίζουν πως η εξουσία τώρα πια ασκείται από τους μεγάλους και εξελισσόμενους οικονομικούς οργανισμούς και όχι πια από τις τοπικές κυβερνήσεις και δε από τους ίδιους διαμέσου της ψήφου εμπιστοσύνης τους σε ιδεολογίες και πρόσωπα.

Σύμφωνα με τον Χάμερμας (2003, σελ.127) βιώνουμε «[...] ένα «τέλος της πολιτικής», στο οποίο στηρίζει τις ελπίδες του και ο νεοφιλελευθερισμός, που θέλει να αναθέσει όσο γίνεται περισσότερα στις ρυθμιστικές λειτουργίες της αγοράς». Με μοναδική έγνοια την επανεκλογή τους, οι πολιτικοί έχουν πλήξει την αξιοπιστία, όχι μόνο του ρόλου τους, αλλά και του κράτους ως την κορωνίδα της κοινωνικής ζωής. Στο συλλογικό υποσυνείδητο των κοινωνιών τείνει να εγγραφεί επικίνδυνα η πολιτική απαξία ως εγγενής, ευνοώντας τους τεχνοκράτες και τους οργανισμούς να εμφανίζονται ως οι πλέον ικανοί να «διευθύνουν» κράτη. Η απαξίωση των σύγχρονων πολιτικών ως ατόμων έχει αντίκτυπο στην πολιτική ως αξία. Οι αγορές φαντάζουν ως οι αυτόκλητοι απόλυτοι ρυθμιστές στην απουσία πολιτικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής εγρήγορσης. Όμως, οι αγορές με τους μετόχους δεν κυβερνούν, δεν είναι αυτός ο ρόλος τους. Ο ρόλος τους είναι να υπηρετούν την ανάπτυξη και τη συνολική ευημερία, όχι να υπονομεύουν τη δημοκρατία και τη μοίρα όλων των ανθρώπων.

❖ **Εκπαίδευση:** στον τομέα της εκπαίδευσης τρία είναι εκείνα τα βασικά χαρακτηριστικά που την διέπουν: χρήματα, καριέρα και υλικά αγαθά. Το σχολείο, πλέον, δεν αποτελεί τον χώρο στον οποίο τα παιδιά θα αποκτήσουν όλες εκείνες τις ηθικές και κοινωνικές αξίες που θα τους κάνουν «σωστούς» πολίτες της κοινωνίας. Αυτό συμβαίνει διότι η διαπαιδαγώγηση αποσκοπεί στην εξασφάλιση των, όσο γίνεται, μεγαλύτερων βαθμών απαραίτητων για την εισαγωγή σε μία σχολή με απώτερο σκοπό όχι την απόκτηση διανοητικής και ηθικής αρετής αλλά την απόκτηση πολλών χρημάτων. Άρα ο σκοπός της εκπαίδευσης από την μεριά του κράτους είναι η στελέχωση του με επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό και από την μεριά του νέου ή της νέας είναι η απόκτηση χρημάτων από κάποια προσοδοφόρα εργασία.

Η εκπαίδευση στις περισσότερες χώρες έχει εμπορευματοποιηθεί και ιδιωτικοποιηθεί. Έτσι χώρες, όπως η Αγγλία, η Ιταλία και οι ΗΠΑ, πλουτίζουν με τους αλλοδαπούς φοιτητές στα πανεπιστήμια-επιχειρήσεις. Τα δίδακτρα στα πανεπιστήμια αναγκάζουν τους φοιτητές, αντί να μελετούν, να εργάζονται ως σερβιτόροι για να βοηθήσουν τις οικογένειές τους στην πληρωμή των διδασκτρών και των εξόδων τους. Στην Ελλάδα η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της είναι ακόμα δωρεάν με εξαίρεση τις μεταπτυχιακές σπουδές και αυτό σε ορισμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας. Και όμως το πανεπιστήμιο είναι χώρος πνευματικών ζυμώσεων και η εμπορευματοποίησή του αποτελεί μέγιστο κίνδυνο για την δημοκρατία, μιας και γίνεται προνόμια των λίγων που διαθέτουν χρήματα για τα δίδακτρα, την αγορά των βιβλίων και τη διαμονή τους.

Ωστόσο στο θέμα της εκπαίδευσης η παγκοσμιοποίηση παίζει και ένα σημαντικό ρόλο, διότι με αυτήν σε πολλές χώρες εμφανίζονται νέοι διδακτικοί μέθοδοι, όπως ο τρισδιάστατος πίνακας, η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και η βιντεοσκόπηση ταινιών που σχετίζονται με τα σχολικά μαθήματα. Σε πολλές χώρες υιοθετούνται καινούργια μαθήματα όπως η οικολογία, η πολιτική οικονομία και οι οικονομικές διαχειρίσεις.

Είναι κοινώς αποδεκτό πως η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο σήμερα λε η παγκοσμιοποίηση επηρέασε σε μεγάλο βαθμό

τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η εκπαίδευση στις μέρες μας. Σύμφωνα με κάποιους άλλους πάλι οι αλλαγές αυτές είναι μηδαμινές (Νικολόπουλος & Σπυριούνη, 1999).

Τώρα πια αναγκαίο είναι τα εκπαιδευτικά προγράμματα να δίνουν βάση πιο πολύ στην συνεχιζόμενη εκπαίδευση ώστε οι άνεργοι αλλά και οι εργαζόμενοι να έχουν άμεση πρόσβαση σε αυτή. Για τον λόγο αυτό αναπτύσσονται ιδίως τις μέρες που διανύουμε, τα προγράμματα των ανέργων, προσπαθώντας έτσι να μειωθεί έστω και στο ελάχιστο η ανεργία. Βεβαίως αντίστοιχα προγράμματα υπάρχουν και για τους εργαζόμενους, ώστε να καλυφθούν κενά σχετικά με βασικά προσόντα και δεξιότητες.

Για τα προγράμματα αυτά μεγάλη είναι και η χρηματοδότηση που προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στην αντίπερα όχθη υπάρχουν πολλοί ερευνητές που θεωρούν και υποστηρίζουν πως η παγκοσμιοποίηση δεν επιφέρει ριζικές αλλαγές στην εκπαίδευση καθώς πιστεύουν πως αυτό θα συνέβαινε εάν και μόνο υπήρχε πλήρης απελευθέρωση της μάθησης διαδικτυακής μάθησης ή εκπαίδευσης από το σπίτι. Αντί βέβαια να συμβαίνει αυτό πιστεύουν πως το εκπαιδευτικό σύστημα στοχεύει μόνο στο να είναι ανταγωνιστικό ως προς τα υπόλοιπα. Και σαν αποτέλεσμα αυτού έρχεται η παραμέληση των χρηματικών πόρων που προσφέρονται για την εκπαίδευση.

❖ **Πολιτισμός:** σύμφωνα με τον τομέα αυτόν η παγκοσμιοποίηση προέρχεται ή και συμπίπτει με την αλλαγή του τρόπου σκέψης των ανθρώπων έχοντας ως βάση την ενιαία σκέψη.

Στον πολιτισμό των χωρών έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς και Επικοινωνίας. Εκτός από την γρήγορη μεταφορά των προϊόντων με της τελευταίας γενιάς μεταφορικά μέσα, που έχουν την δυνατότητα να διανύουν μεγάλες αποστάσεις σε μικρό χρονικό διάστημα, οι άνθρωποι σε όλον τον κόσμο έχουν την δυνατότητα και την πολυτέλεια να ενημερώνονται για την ποιότητα των αγαθών μέσω του διαδικτύου και της διαφήμισης. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθορίζουν μοντέλα ζωής και πρότυπα συμπεριφοράς που συνδέονται με την κατανάλωση ορισμένων προϊόντων σε παγκόσμια κλίμακα. Όλο και περισσότερο

καθιερώνεται ένας κοινός τρόπος συμπεριφοράς αλλά και ένας κοινός τρόπος επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.

Στις μέρες μας τα εργοστάσια σε όλον τον κόσμο έχουν σαν κύριο στόχο την παραγωγή προϊόντων που καλύπτουν όχι τις ανάγκες και τις προδιαγραφές της δικής τους αγοράς αλλά τις αγορές του κόσμου. Πολλές μάρκες ενδυμάτων μπορούν να φορεθούν από άτομα πολλών χωρών με διαφορετικές κουλτούρες και αυτό διότι πλέον διαμορφώνονται ίδιες στάσεις ζωής ακόμα και ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς. Τα συμβατικά όρια αγορών έχουν ήδη καταρτηθεί για τις πολιτιστικές ανταλλαγές και το εμπόριο.

Σημαντικό, εξίσου, ρόλο παίζει και η διαφήμιση σε όλο τον κόσμο. Χαρακτηριστικό που δυστυχώς επηρεάζει πολλούς καταναλωτές πολλές φορές αρνητικά με αποτέλεσμα να δημιουργία υπερκαταναλωτικούς ανθρώπους που πολλές φορές επηρεάζουν αρνητικά και την υγεία τους. Ωστόσο δυστυχώς τα νεαρά άτομα δεν μπορούν να κατανοήσουν ότι στην ουσία μέσα από αυτές τις διαφημίσεις θέλουν να προωθήσουν αυτά τα πρότυπα, διότι αυτό σημαίνει πρακτικά και προώθηση πολλών άλλων αγαθών και υπηρεσιών, με κύριο παράδειγμα τις επισκέψεις σε πλαστικούς χειρουργούς, οι οποίοι θα μπορούν να δώσουν το αποτέλεσμα που δεν κατάφεραν να δώσουν οι δίαιτες ή τα προϊόντα περιποίησης.

Όσον αφορά την Ελλάδα η παγκοσμιοποίηση απειλεί την πολιτισμική της ταυτότητα μέσα από την γλώσσα, την εθνική κυριαρχία και την θρησκεία, στην οποία θα αναφερθούμε λεπτομερέστατα παρακάτω.

❖ **Θρησκεία:** ο όρος θρησκεία, που χρησιμοποιείται ενίοτε εναλλακτικά με τη λέξη πίστη καθορίζει γενικά την πίστη στο υπερφυσικό, το ιερό ή το θείο και τους ηθικούς κώδικες και πρακτικές αξίες που συνδέονται με αυτήν.

Στην σήμερον ημέρα ο κάθε πολιτισμός έχει και την δικιά του θρησκεία, όπως η Ελλάδα την ορθοδοξία, η Τουρκία την μουσουλμανική πίστη και η Αμερική τον καθολικισμό. Παρόλα αυτά υπάρχουν άνθρωποι που στον πολιτισμό που

κατοικούν, πιστεύουν σε άλλη θρησκεία, όπως για παράδειγμα οι Τούρκοι μετανάστες πιστεύουν στον Αλλάχ. Όλες οι θρησκείες επηρεάζουν η μία την άλλη, όπως η θρησκεία των Μουσουλμάνων με την θρησκεία των Ινδών. Υπάρχουν και άλλες κοινές θρησκείες, όπως η Ορθόδοξη και η Καθολική. Το κοινό μεταξύ των δύο θρησκειών είναι η πίστη στον Ιησού Χριστό, και η προσευχή.

Επιπλέον πολύ σημαντικό θέμα είναι το θρησκευτικό φαινόμενο στο τέλος του 20ού αιώνα. Το όραμα μιας παγκόσμιας κοινωνίας υπήρξε πάντα χαρακτηριστικό των μεγάλων θρησκειών. Και αυτή την πνευματική, πολιτιστική παγκοσμιοποίηση προσπάθησαν να επιτύχουν με την διάδοση της πίστεώς τους σε όλο και μεγαλύτερους γεωγραφικούς κύκλους. Αρχικά ο Βουδισμός, αργότερα ο Χριστιανισμός και μεταγενέστερα το Ισλάμ. Η βασική διαφορά του θρησκευτικού οράματος από την σύγχρονη παγκοσμιοποίηση είναι ότι οι θρησκείες επιδιώκουν την καθολίκευση προτείνοντας τις δικές τους δογματικές αλήθειες και αρχές συμπεριφοράς. Σε μερικές ιστορικές περιόδους και σήμερα σε ορισμένα επιμέρους θρησκευτικά κέντρα καλλιεργείται η αντίληψη ότι η παγκόσμια κοινωνία θα πραγματοποιείται με την επιβολή μιας συγκεκριμένης θρησκείας.

Πολλοί άνθρωποι είναι υπέρ αλλά και κατά της δημιουργίας μιας ενιαίας θρησκείας την οποία θα την πιστεύουν όλοι, όπως τα θρησκευτικά δόγματα στην Αμερική (Ευαγγελιστές). Οι Ευαγγελιστές αποτελούν κυρίαρχη σημερινή αμερικάνικη εκδοχή του προτεσταντισμού. Αποτελούν την δυναμικότερη εκκλησία σε παγκόσμιο επίπεδο, με ρυθμούς ετήσιας αύξησης του ποιμνίου τους που ξεπερνούν το 5% και διεκδικούν 150 εκατομμύρια πιστούς σε όλον τον κόσμο. Ωστόσο υπάρχουν άνθρωποι που είναι κατά αυτής της θρησκείας. Σε αυτήν την περίπτωση όμως που εφαρμοστεί αυτό το είδος της θρησκείας, άνθρωποι που δεν την πιστεύουν, θα είναι αναγκασμένοι να την ασπαστούν. Τέλος οι μεγάλες δυνάμεις, όπως η Αμερική, η Γαλλία, η Αγγλία επιδιώκουν τη δημιουργία μιας ενιαίας θρησκείας που θα την πιστέψουν όλες οι χώρες ανεξάρτητα της θέλησής τους.

❖ **Κοινωνία:** στο κοινωνικό τομέα αναφορά γίνεται στις μορφές της κοινωνικής οργάνωσης και την αλληλεξάρτηση των κοινωνιών με

ιδιαίτερη βέβαια αναφορά στα γνωστά σε όλους μας προβλήματα όπως οι ασθένειες, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η μετανάστευση, η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, ανεργία και η υποαπασχόληση.

Από άλλη οπτική γωνία η παγκοσμιοποίηση έχει και αρνητικές επιδράσεις σε παγκόσμια κλίμακα, όπως η εισαγωγή ξένων τροφίμων σαν την πίτσα και το χάμπουργκερ. Αυτό έχει ως επίπτωση την παραμέληση των παραδοσιακών φαγητών σε διάφορες χώρες. Ένα εξίσου σημαντικό μειονέκτημα είναι και η εισβολή των μεγάλων δυνάμεων, όπως η Αμερική, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, στην κατάκτηση της παγκόσμιας σκηνής, δηλαδή να παίρνουν αποφάσεις για όλον τον κόσμο χωρίς την έγκριση όλων των χωρών, όπως για παράδειγμα η δημιουργία παγκόσμιας γλώσσας ή παγκοσμίου νομίσματος χωρίς παγκόσμια ψηφοφορία. Παράλληλα η παγκοσμιοποίηση λειτουργεί αρνητικά στην εισαγωγή φθηνών προϊόντων από χώρες στις Ασίας και της Ιαπωνίας, τα οποία παράγονται από εργατικά χέρια που αμείβονται με εξευτελιστικές τιμές και για το λόγο αυτό είναι επιθυμητά στο λαό.

Επίσης σημαντικό μέρος μιας κοινωνίας αποτελεί και το φυσικό περιβάλλον στο οποίο ζουν οι πολίτες της. Όλη αυτή η καινούργια πραγματικότητα μέσα στην οποία ζουν, δυστυχώς, έχει αρνητικές επιπτώσεις στον περιβάλλον. Διεθνείς οργανισμοί έχουν συναινέσει ομόφωνα για τον χειρισμό των περιβαλλοντικών κρίσεων. Ο περιορισμός, όμως, του κόστους παραγωγής και συνεπώς η αύξηση του κέρδους οδηγεί πολλές ισχυρές χώρες, όπως η κίνα ή οι ΗΠΑ να δίνουν προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη παρά στο περιβάλλον. Δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν ότι μελλοντικά ίσως να είναι πολύ αργά για να κάνουν κάτι για αυτό που στην ουσία μας επιτρέπει να ζούμε και να είμαστε καλά στην υγεία μας.

❖ **Διατροφή:** η διατροφή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σωματικής αλλά και της πνευματικής υγείας του ανθρώπου. Η παγκοσμιοποίηση επέφερε διαφοροποίηση στην κατανάλωση τροφών με συνιστώσες τις δημογραφικές αλλαγές, την αστικοποίηση, την αύξηση διαθέσιμου εισοδήματος, τη διαφοροποίηση στις προτιμήσεις των καταναλωτών και το διεθνές εμπόριο. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν η υιοθέτηση κοινών καταναλωτικών διατροφικών

προτύπων που προσανατολίζονται στην απομάκρυνση από το σπιτικό φαγητό και στην κατανάλωση προ-μαγειρεμένων ή έτοιμων εδεσμάτων, συχνά μακριά από το σπίτι. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι αλυσίδες fast-food, οι οποίες εξαπλώνονται ραγδαία εξαιτίας της πολιτισμικής μετάδοσης, με τα burgers και τις τηγανητές πατάτες να αποτελούν σε πολλές περιπτώσεις επικρατούσα διατροφική συνήθεια.

Η παγκοσμιοποίηση των καταναλωτικών προτιμήσεων για φαγητό ως παράγωγο της διεθνοποίησης των εταιρειών και της προβολής κοινών εικόνων από τα ΜΜΕ, οδηγεί όχι μόνο στην εξάπλωση του γρήγορου φαγητού αλλά και στην εισαγωγή μαγειρικών συνηθειών από την Ασία, την Αφρική, την Κίνα, την Λατινική Αμερική στην τοπική παραδοσιακή κουζίνα εις βάρος του μεσογειακού τρόπου διατροφής.

Παράλληλα παρουσιάζεται αυξανόμενη τάση των καταναλωτών να προμηθεύονται τρόφιμα που τις περισσότερες φορές δεν είναι απαραίτητα στην διατροφή τους αλλά αντιθέτως επιβλαβή λόγω των συντηρητικών, της ζάχαρης, των λιπών που περιέχονται σε αυτά και αντικαθιστώντας τροφές όπως λαχανικά και φρούτα, πλούσια σε βιταμίνες και ιχνοστοιχεία. Τα σύγχρονα κοινά πρότυπα περιλαμβάνουν την διάθεση του ελεύθερου χρόνου στις καφετέριες ή μπροστά από μια οθόνη Η/Υ ή τηλεόρασης που τις περισσότερες φορές συνδέονται με ποπ-κορν, ξηρούς καρπούς και κόκα κόλα δηλαδή πολλές θερμίδες περιττές και επιβλαβής για τον οργανισμό.

Τις μεγαλύτερες επιπτώσεις τις έχουν τα παιδιά της νεαρής ηλικίας όπου δεν μπορούν να καταλάβουν τις συνέπειες της αλόγιστης κατανάλωσης τέτοιων τροφών στο σημαντικό χρονικό διάστημα της ανάπτυξής τους, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται προβλήματα παχυσαρκίας από νεαρή ηλικία. Παράλληλα, όλο και περισσότερα νεαρά, κυρίως, κορίτσια αλλά και αγόρια προσπαθώντας να μιμηθούν και να μοιάσουν στα πρότυπα που «φτιάχνουν» οι διαφημίσεις, πρότυπα παράγωγα της δυτικής και αμερικάνικης κουλτούρας, καταφεύγουν σε υπερβολικές στάσεις ζωής, όπως είναι οι εξαντλητικές δίαιτες προκειμένου να μοιάσουν στα υπερβολικά αδύνατα μοντέλα, με αποτέλεσμα να βάζουν σε κίνδυνο την ίδια τους

τη ζωή. Έτσι λοιπόν έκανε την εμφάνισή της μία νέα ασθένεια, η νευρική ανορεξία την οποία αποκαλούν οι επιστήμονες ως «η ασθένεια του μέλλοντος». Η ανορεξία σε άτομα αυτής της ηλικίας, συγχρόνως μπορεί να αποτελέσει λόγο ανεπαρκούς ανάπτυξης του οργανισμού, προκαλώντας πολλά σοβαρά προβλήματα στο υπόλοιπο της ζωής του ατόμου.

1.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

1.3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η παγκοσμιοποίηση δεν θα μπορούσε να υπάρξει χωρίς την τεχνολογία και την τεχνολογική πρόοδο. Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν σχεδιαστεί ως το κύριο διαμεσολαβητή και κινητήρια δύναμη των περισσότερων από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης. Η τεχνολογία αφορά τις τεχνολογικές εξελίξεις που οδηγούν στην απλοποίηση των συναλλαγών σε παγκόσμια κλίμακα και με βάση τις αλλαγές αυτές η τεχνολογία θεωρείται ως πληγή άμεσου πλούτου και οικονομικής και πολιτισμικής δύναμης.

Προτού, όμως, παρουσιάσουμε με λεπτομέρεια την συμβολή της τεχνολογίας στην παγκοσμιοποίηση θα πρέπει να δώσουμε ένα ορισμό της τεχνολογίας ως κοινωνιολογικό όρο, έτσι ώστε να μπορούμε να διερευνήσουμε περαιτέρω τον κοινωνικό και πολιτικό ρόλο της στη διαδικασία της νέας πραγματικότητας της παγκοσμιοποίησης.

Για τον Dussage (1987) η τεχνολογία είναι η εφαρμογή της επιστήμης. Η τεχνολογία είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης παρέμβασης και δε συμβαίνει τυχαία. Είναι η εφαρμοσμένη γνώση σε προϊόντα ή υπηρεσίες ή και παραγωγικές διαδικασίες. Η τεχνολογία, σε αντίθεση με την επιστήμη, δεν περιέχει νέα γνώση.

Είναι το προϊόν της επιστήμης, το οποίο τροφοδοτεί τη βιομηχανία, όπως θα δούμε και σε επόμενη ενότητα. Παράλληλα η σημαντικότητα της χρησιμοποιημένης τεχνολογίας διαφέρει από κλάδο σε κλάδο. Διακρίνονται 4 βασικοί κλάδοι που αναφέρονται από την πιο σημαντική στην λιγότερη σημαντικότερη ως προς την σημαντικότητα του ρόλου της τεχνολογίας. Στο πρώτο είδος κλάδου η τεχνολογία είναι άμεσα συνδεδεμένη με το τελικό προϊόν, όπως για παράδειγμα η βιομηχανία των ηλεκτρονικών συσκευών. Στο δεύτερο είδος η τεχνολογία επηρεάζει την παραγωγική διαδικασία και στο τρίτο η τεχνολογία δεν αποτελεί σημαντικό κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση που το παραγόμενο προϊόν μπορεί να ενσωματωθεί σε τεχνολογία του μέλλοντος, όπως για παράδειγμα η τεχνολογία των φωτογραφικών μηχανών που ενσωματώθηκε στην τεχνολογία των τηλεπικοινωνιών (fax).

Σύμφωνα με τον Burbules N. (Μαρία Νικολακάκη, 2004, σελ 258) η τεχνολογία μπορεί να οριστεί ως η κοινωνικοποιημένη διάχυση της γνώσης της παραγωγής αγαθών, υπηρεσιών και τεχνολογικών επιτευγμάτων μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης. Ο όρος τεχνολογία μπορεί να οριστεί με τέσσερα σημαντικά στοιχεία: την παραγωγή, τη γνώση, τη κατοχή και την αλλαγή.

Όσον αφορά την παραγωγή χρειαζόμαστε την τεχνολογία για να παράγει κάτι, είτε αγαθά όπως ρούχα, αυτοκίνητα, είτε υπηρεσίες όπως τράπεζες, εκπαίδευση . τεχνολογία που βελτιώνει την ικανότητά μας να παράγουμε.

Ωστόσο η τεχνολογία έχει να κάνει με τη γνώση. Η τεχνολογία είναι ένα αποτέλεσμα των διανοητικών δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου αποτελεί ένα είδος πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία έχει αναπτυχθεί μέσα από την έρευνα και την ανάπτυξη θεσμών ως αναπόσπαστα τμήματα των πανεπιστημίων.

Εξίσου σημαντικό στοιχείο της τεχνολογίας είναι η κατοχή. Εκείνοι οι άνθρωποι, οι οποίοι διαθέτουν την τεχνολογία έχουν την δυνατότητα να ελέγχουν οτιδήποτε έχει να κάνει με την οικονομία και την πολιτική κυρίως. Έτσι μιλούμε για τεχνολογικά πλούσιες και φτωχές χώρες και για την μεταξύ τους πάλη με θέματα όπως η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων.

Καθοριστική όμως είναι και η αλλαγή στη τεχνολογία. Οι περισσότερες από τις τεχνολογικές καινοτομίες έχουν πολύ σημαντικές επιπτώσεις στη ζωή των λαών του κόσμου, η οποία έχει γνωρίσει ριζικές αλλαγές, ιδίως μετά από επαναστάσεις του 1960 στην μικροηλεκτρονική τεχνολογία.

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης πιο έντονα επιδρά μέσω της τεχνολογίας στους τομείς της επικοινωνίας και της πληροφόρησης. Συνέπεια αυτού είναι η δημιουργία παγκοσμιοποιημένων αγορών τεχνολογίας, πληροφορίας και κεφαλαίου. Ως αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η δημιουργία πλούσιων και σημαντικά οικονομικών περιοχών που κυριαρχούν στο τομέα της τεχνολογίας της παραγωγής του εμπορίου κ.α. Σύμφωνα με πολλούς μελετητές οι περιοχές αυτές είναι ή Δυτική Ευρώπη, η Αμερική, ο Ασιατικός Ειρηνικός και ίσως και η Ρωσία.

Η πληροφορική και οι συναφείς καινοτομίες παρέχουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς προκειμένου να κατασκευαστούν ευέλικτες υποδομές που μπορούν να συνδεθούν και να συντονίζουν τις οικονομικές συναλλαγές σε απομακρυσμένες περιοχές. Η τεχνολογία των πληροφοριών, προωθεί μια ανάπτυξη πιο απλή καθώς και ένα πιο ευέλικτο σύστημα παραγωγής πέρα και πάνω από εταιρικά και εθνικά σύνορα. Με αυτόν τον τρόπο, η παγκοσμιοποίηση περνάει αναγκαστικά από την υψηλή και ειδικότερα την ψηφιακή τεχνολογία σε κάθε τομέα της ζωής μας, επηρεάζοντάς τη δραματικά. Αυτό το γεγονός, ωστόσο, δεν γίνεται αντιληπτό μόνο από τις επιχειρήσεις αλλά και από τους απλούς χρήστες του διαδικτύου με περισσότερους από 50 εκατομμύρια περίπου σε όλο τον κόσμο να το βιώνουν καθημερινά. Πάρα ταύτα μέσα από αυτό το αχανές σύμπλεγμα αλληλοσυμπληρουμένων και ταυτόχρονα αυτόνομων, εθνικών και διεθνών δικτύων μπορούν με μόνο «όχημα» τον υπολογιστή τους να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους, να ενημερωθούν, να μορφωθούν, να ψυχαγωγηθούν, να ελέγξουν οικονομικά τους στοιχεία ή να κάνουν κάθε λογής αγορές.

Ωστόσο, το εμπορικό κυρίως σκέλος του ιντερνέτ, ο παγκόσμιος ιστός, έχει πάρει πλέον τρομακτικές διαστάσεις. Κυβερνήσεις, οργανισμοί, επιχειρήσεις, καλλιτέχνες αλλά και απλοί ιδιώτες θεωρούν πια θέμα γοήτρου, αν όχι υποχρέωσή τους τη δημιουργία της δικής τους ιστοσελίδας, από την οποία μπορούν να προβάλλουν το έργο τους και τις δραστηριότητές τους, να διαφημίζουν τα

προϊόντα τους ή απλώς να κάνουν εντύπωση στους φίλους τους. Το κόστος αναλόγως του περιεχομένου και της έκτασης συνήθως κυμαίνεται σε λογικά πλαίσια με αποτέλεσμα οι νέες εγγραφές να ανέρχονται καθημερινά σε πολλές χιλιάδες και κάποιες ώρες να παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλη “κυκλοφοριακή συμφόρηση» στο διαδίκτυο. Θα καταρρεύσει λοιπόν το ιντερνέτ όπως προβλέπουν κάποιες Κασσάνδρες? Οι ψυχραιμότεροι λένε πως αυτό δεν θα συμβεί αρκεί να γίνουν οι απαραίτητες επενδύσεις σε υποδομή που- έτσι κι αλλιώς – προωθούνται από κυβερνήσεις και ιδιώτες.

Οι μεγάλες επιχειρήσεις προχωρούν σήμερα (όπως Fiat, Olivetti, Benetton, General Motors,) σε μια αποκεντρωτική κίνηση στο εθνικό ή παγκόσμιο χώρο, διασπώντας την παραγωγή τους σε μικρότερα εργοστάσια και διαχέοντας τα στο χώρο, τα οποία πολλές φορές συνεργάζονται με ένα δίκτυο μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή υπεργολάβων.

Οι τεχνολογίες της πληροφορίας συμβάλλουν στην παραπάνω κατεύθυνση γιατί πρόσφεραν στην επιχείρηση ένα σημαντικό πλεονέκτημα. Επιτρέπουν την μείωση της απόστασης ως συντελεστή κόστους, μεταβάλλοντας τη γεωγραφία της παραγωγής και οδηγώντας σε μια χωρική αναδιάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη μεταφορά των άυλων εμπορευμάτων, τα οποία μέχρι τώρα δεν ήταν δυνατόν να αποθηκευτούν και να καταναλωθούν, μακριά από τον χώρο παραγωγής τους. Ο διαχωρισμός της παραγωγής υπηρεσιών, πληροφορίας και γνώσης, από τον χώρο κατανάλωσης της είναι πλέον ένα γεγονός. Ο διαχωρισμός αυτός του χώρου παραγωγής από τον χώρο κατανάλωσης των δραστηριοτήτων έρευνας, ελέγχου, σχεδιασμού, προγραμματισμού παρέχει στην επιχείρηση την δυνατότητα για έλεγχο και συντονισμό των αποκεντρωμένων παραγωγικών μονάδων αλλά και την ταχύτατη ροή των απαραίτητων πληροφοριών προς αυτές.

Παράλληλα η τεχνολογία εξυπηρετεί θετικά όχι μόνο τις μεγάλες αλλά και τις μικρές επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα η τεχνολογία προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα για την είσοδο νέων και μικρών επιχειρήσεων στην αγορά. Ενδεικτικό είναι ότι τα τελευταία 10 με 15 χρόνια, πολλές νέες εταιρείες υψηλής τεχνολογίας που εμφανίστηκαν στον παγκόσμιο χώρο κατέχουν αυτή τη στιγμή μια

κυρίαρχη θέση στην αγορά βλέποντας συγχρόνως τις μετοχές τους να ανεβαίνουν κατακόρυφα. Βασικά χαρακτηριστικά των παραπάνω εταιρειών, είναι οι καινοτόμες προσπάθειες, η επιχειρηματικότητα, η προσαρμοστικότητα, η έμφαση στην τεχνολογία και η συνεχής επιμόρφωση και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού τους. Δεν θα μπορούσαμε φυσικά να μην εξετάσουμε και μία άλλη σημαντική εξέλιξη αυτής της πραγματικότητας εξαιτίας της τεχνολογίας, όπου δεν είναι άλλη από την εμφάνιση των, λεγόμενων, ηλεκτρονικών επιχειρήσεων. Πρόκειται ουσιαστικά για τις επιχειρήσεις εκείνες που θριαμβεύουν με τη βοήθεια της δικτύωσης, χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, αποκτώντας νέα και ευέλικτα οργανωτικά σχήματα, δίνοντας έμφαση στον πελάτη έχοντας την δυνατότητα να αντλούν γνώσεις από το παρελθόν και το εξωτερικό περιβάλλον με απώτερο σκοπό την αποτελεσματική εξυπηρέτηση και ικανοποίηση του ίδιου του πελάτη. Οι επιχειρήσεις αυτές, έχουν τρόπους και μεθόδους να παράγουν με την σειρά τους γνώση, να την αξιοποιούν με σκοπό την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας τους.

Ως προς τις παραπάνω επιχειρήσεις, οι νέες διαδικτυακές τεχνολογίες, προσφέρουν δυνατότητες στις τελευταίες να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες με υψηλή προστιθέμενη αξία. Και είναι σημαντική η διαδικασία αυτή ως μέσο επιτυχίας. Η προσπάθειά τους αναλυτικότερα επικεντρώνεται στην δημιουργία μιας αξίας, την οποία διαμορφώνει όχι μόνο μία επιχείρηση αλλά όλες εκείνες οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται και αλληλεξαρτούνται. Η εν λόγω αξία εκφράζεται άλλοτε ως μείωση κόστους που περνά στον τελικό πελάτη και άλλοτε ως υπηρεσία ή προϊόν που ενσωματώνει χαρακτηριστικά με ιδιαίτερη σημασία για τον πελάτη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την διαφοροποίηση των προϊόντων ή των υπηρεσιών. Έτσι η διαδικτυακή επικοινωνία των επιχειρήσεων καθώς αυξάνει τον όγκο των διαφοροποιημένων προϊόντων διεθνώς συμβάλλει και στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος πολλών επιλογών που λειτουργεί υπέρ του καταναλωτή. Ο πολίτης λοιπόν έχει τη δυνατότητα να επιλέξει το προϊόν που επιθυμεί από μία μεγάλη σειρά ίδιων προϊόντων με ίδια ποιότητα αλλά με διαφορετικά χαρακτηριστικά ή ίδιων προϊόντων αλλά διαφορετικών ποιοτήτων και κατά επέκταση διαφορετικών τιμών. Η επιχείρηση εκείνη η οποία θα προσφέρει μια τέτοια αξία στον πελάτη είναι και η επιτυχημένη επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται και η μείωση του κόστους της ίδιας της επιχείρησης αλλά και των

επιχειρήσεων που αλληλεξαρτώνται με σκοπό τη παραγωγή ενός τελικού προϊόντος. Με τις δικτυωμένες τεχνολογίες, κυρίως, προσφέρονται, λοιπόν, πραγματικές ευκαιρίες για την μείωση του κόστους με την προσφορά νέων τρόπων συνεργασίας και ανταγωνισμού.

Στην αντίπερα όχθη μια τέτοια μορφής επιχειρηματικής δραστηριότητας εγκυμονεί άλλους κινδύνους. Ο καταναλωτής δεν έχει άμεση επαφή με το προϊόν κυρίως - και λιγότερο με την υπηρεσία - που επιθυμεί να αγοράσει με αποτέλεσμα πολλές φορές αν η ίδια η επιχείρηση δεν προσφέρει δυνατότητα επιστροφής του προϊόντος να υπάρχει δυσαρέστηση από την πλευρά του. Εξίσου σημαντικό είναι ότι μέσω αυτών των δραστηριοτήτων υπάρχει μείωση σε σημαντικό βαθμό των θέσεων εργασίας, αφού αρκεί, κυρίως, ένας μόνος υπάλληλος για να εξυπηρετήσει τους πελάτες και δεν είναι άλλος από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Αυτό, όμως, που αξίζει πραγματικά να σημειωθεί είναι ότι η πιο σημαντική συμβολή της τεχνολογίας μέσω της παγκοσμιοποίησης στη ζωή των ανθρώπων καθίσταται πλέον στον τομέα της ιατρικής. Μέσω της τεχνολογίας η ιατρική κοινότητα έχει καταφέρει να εξελίξει τις μεθόδους των χειρουργικών επεμβάσεων. Έτσι λοιπόν ένας χειρουργός έχει την δυνατότητα με τη βοήθεια ενός ειδικού ρομπότ να πραγματοποιεί επεμβάσεις με ακρίβεια από αποστάσεις εκατοντάδων χιλιομέτρων «μετακινώντας» το ρομπότ μέσω ενός μόνο ηλεκτρονικού υπολογιστή. Έτσι, λοιπόν, έχουμε τις λεγόμενες ρομποτικές επεμβάσεις, όπου στην ουσία η επέμβαση πραγματοποιείται από ένα ρομπότ κατευθυνόμενο από τον χειρουργό, ο οποίος ενδεχομένως να βρίσκεται σε αρκετά μεγάλη απόσταση από το χώρο της επέμβασης.

Παρόλα αυτά, η τεχνολογία σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση συνέβαλε δραματικά στην κρίση εργασίας. Σε αντίθεση με την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης, οι δύο σημαντικότερες τεχνολογικές μεταρρυθμίσεις των τελευταίων δεκαετιών – η πληροφορική/οι υπολογιστές και η βιοτεχνολογία – κατήργησαν περισσότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με εκείνες που δημιούργησαν. Παράλληλα, τα γρήγορα βήματα στον τομέα των τεχνολογιών των μεταφορών και των επικοινωνιών επιτρέπουν μεγάλους αριθμούς θέσεων εργασίας να μεταφέρονται σε χώρες πέρα από τις δικές μας. Εκεί όπου πριν από μια γενιά, οι

εταιρείες προωθούσαν θέσεις εργασίας στο εξωτερικό μόνο στον τομέα της ένδυσης και των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, τώρα μεταφέρουν σχεδόν ολόκληρη τη γκάμα του τομέα κατασκευής ως και αγροτικές εργασίες (και φυσικά και τον αντίστοιχο αριθμό θέσεων εργασίας) στην Κίνα, το Μεξικό, ή άλλες χώρες. Αποτέλεσμα αυτής της πραγματικότητας είναι ότι οι θέσεις και οι συνθήκες εργασίας μετατρέπονται σε διαπραγματευτικά ατού για εταιρείες στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας οικονομίας χωρίς περιορισμούς

Η εξελισσόμενη Εποχή – Κοινωνία της Πληροφορίας

Η Εποχή - Κοινωνία της Πληροφορίας χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα των ανθρώπων να μεταφέρουν και να ανταλλάσσουν ελεύθερα πληροφορίες και παράλληλα να έχουν άμεση πρόσβαση σε γνώσεις που θα ήταν δύσκολο ή και ακατόρθωτο να βρεθούν στο παρελθόν.

Χαρακτηριστικά της Κοινωνίας της Πληροφορίας:

-Η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι από τις σημαντικότερες προτεραιότητες των ανεπτυγμένων κρατών σε όλο τον κόσμο.

- Είναι η ευρωπαϊκή και η αμερικανική προσέγγιση για τη νέα εποχή.

- Δομείται το νέο κοινωνικό – εργασιακό και οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης.

-Η ψηφιοποίηση της πληροφορίας και η δικτύωση των Η/Υ ανατρέπει τις βασικές αρχές και αξίες πάνω στις οποίες στηρίχθηκε όλη η προηγούμενη περίοδος.

- Ο άνθρωπος αποκτά πρόσβαση στις πληροφορίες μέσω διαδικτυομένων ηλεκτρονικών υπολογιστών χωρίς να μετακινείται.

–Σκοπός της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι η ταχύτητα και η ασφάλεια των μεταφερόμενων δεδομένων στα δίκτυα και τις ηλεκτρονικές λεωφόρους.

-Συχνά ο όρος εποχή της πληροφορίας αναφέρεται στη χρήση των κινητών τηλεφώνων, της ψηφιακής μουσικής, της τηλεόρασης υψηλής ευκρίνειας, των

ψηφιακών καμερών, του διαδικτύου καθώς και σε άλλα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες που έχουν τεθεί σε ευρεία χρήση.

Μέχρι σήμερα το ζητούμενο ήταν η πρόσβαση στην πληροφορία, στη σημερινή εποχή όμως, το ζητούμενο είναι η βέλτιστη διαχείριση καθώς και η δυναμική επεξεργασία του τεράστιου όγκου ψηφιοποιημένης πληροφορίας

Με ένα απλό παράδειγμα μπορεί κάποιος να καταλάβει τι είναι τελικά η Κοινωνία της Πληροφορίας: εάν κάποιος έχει χρησιμοποιήσει e-mail, τότε έχει αγγίξει δειλά την Κοινωνία της Πληροφορίας, εάν κάποιος έχει «σερφάρει» στο internet, τότε έχει κάνει ένα βήμα στην Κοινωνία της Πληροφορίας και εάν κάποιος εργάζεται, εκπαιδεύεται και επικοινωνεί μέσω δικτύων τότε είναι στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Οι παραγωγοί της πληροφορίας μπορεί να είναι:

- Οι κυβερνήσεις
- Τα Πανεπιστήμια
- Οι Δημόσιοι Οργανισμοί
- Οι Δήμοι
- Τα Ερευνητικά Κέντρα και τα Ινστιτούτα
- Ιδιωτικές επιχειρήσεις ανεξαρτήτου κλάδου, μεγέθους ή χώρας προέλευσης
- Απλοί πολίτες

Τα συστατικά στοιχεία της Κοινωνία της Πληροφορίας.:

1. Νομικό Θεσμικό Πλαίσιο.
2. Διάδοση Προβολή.
3. Δομικό Τεχνολογικό Πλαίσιο.

- Τηλεπικοινωνίες

- Δίκτυα

4. Βασικές Υπηρεσίες.

- Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο

- Ηλεκτρονική μετάβαση αρχείων

- Τηλεδιάσκεψη

5. Πλαίσιο Εφαρμογών.

- Δημόσιος και Κοινωνικός Τομέας

- Εκπαίδευση

- Απασχόληση

- Τομέας υγείας

- Ιδιωτικός τομέας

- Εμπόριο – Συναλλαγές

- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

1.3.2 ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Με τον όρο «νέα οικονομία» ονομάζουμε την οικονομία που αναπτύχθηκε από το 1995 και προέκυψε από την ψηφιακή επανάσταση (υψηλή τεχνολογία, πληροφορική).

Η νέα οικονομία ξεκίνησε από την οικονομία των ΗΠΑ η οποία πραγματοποίησε υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας και ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης και μείωση της ανεργίας. Κύρια στοιχεία της νέας οικονομίας είναι η καινοτομία και η διαρκής εξέλιξη. Η νέα - ψηφιακή οικονομία απαιτεί υψηλό επίπεδο γνώσεων των εργαζομένων, υψηλής τεχνολογικής ποιότητας κεφαλαιουχικά αγαθά, έμπνευση,

νέες ιδέες, παγκόσμια εμβέλεια, ανταγωνιστικότητα και ανάληψη κινδύνων για καινοτομίες και επιχειρηματικές πρωτοτυπίες.

Η έννοια της Νέας Οικονομίας εμπεριέχει τους κλάδους της Πληροφορικής και Επικοινωνίας όπως επίσης και τις επιδράσεις που έχουν τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τους κλάδους των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας στους λοιπούς κλάδους και δραστηριότητες της οικονομίας.

Η νέα οικονομία ονομάζεται αλλιώς ψηφιακή οικονομία (digital economy) ή οικονομία του διαδικτύου (web economy) και είναι βασισμένη στην ψηφιοποίηση της πληροφορίας, στις σχετικές ψηφιακές τεχνολογίες και στην δικτυακή και πληροφοριακή υποδομή. Τα κυριότερα στοιχεία της είναι η καινοτομία και η διαρκής εξέλιξη.

Η νέα οικονομία απαιτεί:

- Κεφαλαιουχικά αγαθά υψηλής τεχνολογικής ποιότητας.
- Εργαζόμενους με υψηλό επίπεδο γνώσεων.
- Εμπνευση.
- Νέες ιδέες.
- Παγκόσμια εμβέλεια.
- Ανταγωνιστικότητα και ανάληψη κινδύνων για καινοτομίες και επιχειρηματικές πρωτοτυπίες.

Η νέα οικονομία είναι η βασική προωθητική δύναμη της παγκοσμιοποίησης και σκοπό έχει την ελεύθερη διακίνηση των παραγωγικών συντελεστών και της σύγχρονης γνώσης, προωθώντας τη δημιουργία νέων μορφών επιχειρήσεων – προϊόντων, μειώνοντας το κόστος των παραγόμενων προϊόντων και βελτιώνοντας την παραγωγικότητα και το βιοτικό επίπεδο. Σταδιακά οι σύγχρονες οικονομίες μετασχηματίζονται σε οικονομίες που στηρίζονται στην παραγωγή, διανομή και χρήση της γνώσης και της πληροφορίας. Στη βάση του συγκεκριμένου μετασχηματισμού βρίσκονται οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών

(ΤΠΕ), οι οποίες δημιουργούν καινούργια προϊόντα και υπηρεσίες, νέες μεθόδους παραγωγής, καταναλωτικά πρότυπα και κοινωνικές συμπεριφορές.

Τα βασικά οικονομικά αποτελέσματα της διείσδυσης των ΤΠΕ είναι:

-Η αυξημένη παραγωγικότητα.

-Η τεράστια βελτίωση στην ταχύτητα με την οποία διεκπεραιώνονται πολλές παραγωγικές και συναλλακτικές (εμπορικές ή μη) διαδικασίες. Η βελτίωση στην ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται των οποίων η λειτουργικότητα φαίνονται από τις προτιμήσεις των καταναλωτών/χρηστών.

Το όραμα της νέας οικονομίας είναι να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία, την πληροφορία και την επικοινωνία (ΤΠΕ) με σκοπό να υποκατασταθούν εν μέρη ή ολοκληρωτικά οι παραδοσιακοί μέθοδοι διεκπεραίωσης συναλλαγών και ανταλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων, φυσικών προσώπων και δημόσιων φορέων.

Από τη δεκαετία του '60 όπου άρχισε η ευρεία διάδοση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (Η/Υ) και αργότερα, όταν συνδυάστηκαν με τις τηλεπικοινωνίες, ήταν βέβαιο ότι η ψηφιακή τεχνολογία θα άνοιγε νέους ορίζοντες και παράλληλα θα έφερνε κύματα αλλαγών σε όλους τους κλάδους της ανθρώπινης δραστηριότητας και γενικά στην κοινωνία. Ο ιδρυτής της Microsoft Bill Gates πίστευε ότι: «ο κόσμος θα αλλάξει τα επόμενα δέκα χρόνια περισσότερο απ' ότι άλλαξε την τελευταία πενήκονταετία». Ένα μεγάλο μέρος των καταναλωτών χρησιμοποιεί το internet και τις υπηρεσίες που του προσφέρει λόγω της 24ωρης πρόσβασης σε αυτό και επειδή είναι πιο οικονομικό παρά το ευρύ φάσμα πληροφοριών και υπηρεσιών που παρέχει.

Χρησιμοποιώντας τις διάφορες στρατηγικές marketing επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα και η εξυπηρέτηση του διαδικτύου (internet) ειδικότερα μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου το οποίο κατέχει μεγάλο μέρος ευθύνης στην ανάπτυξη και στην αναγνωσιμότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να τις κάνει πιο ανταγωνιστικές από τις κοινές επιχειρήσεις.

Η επιτυχία της νέας οικονομίας μπορεί να κριθεί :

-Από το ύψος των κερδών των εταιριών οι οποίες ασχολούνται με τη νέα οικονομία.

-Από τη διάθεση των εταιριών Venture Capital (κεφάλαιο επιχειρηματικών συμμετοχών) να χρηματοδοτήσουν τις νέες επιχειρήσεις.

Είναι φυσικό να κυριαρχήσουν εκείνες οι επιχειρήσεις οι οποίες πρώτες θα προβούν σε άμεσους μετασχηματισμούς αξιοποιώντας τις δυνατότητες που τους παρέχουν οι εξελίξεις στις τεχνολογίες και χρησιμοποιώντας αποδοτικά ψηφιακά εργαλεία και στρατηγικές που στηρίζονται σε αυτά. Όσες επιχειρήσεις μπορέσουν να κατανοήσουν τη δυναμική του ηλεκτρονικού επιχειρείν και να εκμεταλλευτούν όλες τις δυνατότητες που τους παρέχει θα έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη νέα οικονομία. Η εποχή μας είναι η εποχή της γνώσης και της πληροφορίας, σ' αυτή την εποχή το γραφείο ξεκινάει χωρίς χαρτιά καθώς οι περισσότερες συναλλαγές είτε ενδοεπιχειρησιακά είτε διεπιχειρησιακά θα γίνονται πλέον ψηφιακά χωρίς να είναι αναγκαία η φυσική παρουσία.

Όπως αναφέρει και ο πρόεδρος της General Electric, Jack Welch «η ικανότητα μιας επιχείρησης να μαθαίνει και να μετατρέπει γρήγορα τις γνώσεις σε δράση είναι το ύψιστο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», αλλά και ο Peter Drucker ο οποίος παρατηρεί ότι «η πληροφορία και η γνώση αποτελούν τους κυρίαρχους οικονομικούς πόρους και τις πηγές του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος ενός οργανισμού», στόχος λοιπόν είναι να γίνεται η απαραίτητη διαχείριση της ροής των πληροφοριών ώστε τα στελέχη να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην κατάλληλη πληροφορία την κατάλληλη στιγμή έτσι ώστε να δράσουν άμεσα και ανάλογα. Η παραπάνω διαχείριση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω εξελιγμένων λογισμικών, όπως τα συστήματα ERP.

Πλεονέκτημα της νέας οικονομίας αποτελεί το γεγονός πως είναι πιο διαφανής από την παλιά και αυτό διότι επιτρέπει την σύγκριση τιμών μεταξύ όμοιων προϊόντων και υπηρεσιών με αποτέλεσμα αυτού την προτίμηση από τους καταναλωτές της χαμηλότερης τιμής. Επιπρόσθετα γίνεται εφικτός ο προγραμματισμός της

ποσότητας παραγωγής, την ελαχιστοποίηση των δαπανών και την διευκόλυνση της άριστης κατανομής των πόρων και συντελεστών παραγωγής.

Η συνύπαρξη παλιάς και νέας οικονομίας είναι απαραίτητη λόγω του ότι η παλιά αποτελεί τη βάση. Η νέα οικονομία αναβαθμίζει την παλιά μεταμορφώνοντας την σε πιο αποτελεσματική και πιο γρήγορη. Οι κυριότερες εφαρμογές της νέας οικονομίας.

1. Το Ηλεκτρονικό εμπόριο.

Ένας πολύ βασικός παράγοντας της ψηφιακής – νέας οικονομίας είναι το ηλεκτρονικό εμπόριο το οποίο συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διάδοση της νέας οικονομίας εξαιτίας του ότι στο διαδίκτυο πραγματοποιούνται συναλλαγές μεταξύ προμηθευτών και καταναλωτών χωρίς γραφειοκρατικά προβλήματα.

Οι τρεις βασικές κατηγορίες συναλλαγών είναι:

- Ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.
- Ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων.
- Ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων και του κράτους.

Επίσης το ηλεκτρονικό εμπόριο βασίζεται στην ψηφιακή επεξεργασία και στη μεταφορά δεδομένων δρα ως καταλύτης στις υπάρχουσες εμπορικές ισορροπίες και ανοίγει νέους ορίζοντες οικονομικής ανάπτυξης και αξιοποίησης του ίντερνετ.

2. Η Τηλεργασία.

3. Εξ' αποστάσεως κατάρτιση.

4. Ηλεκτρονική δημόσια διοίκηση.

- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες πληροφόρησης.
- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες επικοινωνίας.
- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες συναλλαγών.

ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι εμφανέστερες επιπτώσεις της κοινωνίας της πληροφορίας στην επιχειρηματική δραστηριότητα εντοπίζονται στη μεγάλη αλλαγή που παρατηρείται στη στρατηγική των επιχειρήσεων. Στη νέα εποχή αλλάζει ριζικά η επιχειρησιακή σκέψη.

Σήμερα, η ανάπτυξη και η διατήρηση του ανθρώπινου ή πνευματικού κεφαλαίου γίνεται ένα βασικό μέρος της στρατηγικής μιας επιχείρησης. Αυτό οφείλετε στο ότι ένας σημαντικός τρόπος για την απόκτηση και διατήρηση ισχυρού και ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της επιχείρησης είναι μέσα από την συνεχή δημιουργία γνώσης, η οποία δημιουργείται αφενός μεν από την καθιέρωση μιας οργανωτικής κουλτούρας μάθησης και αφετέρου δε μέσω της σωστής διαχείρισης και διοίκησης της αλυσίδας αξίας της πληροφορίας.

Γνωρίζοντας τη σημασία της γνώσης σε μια επιχείρηση η “διοίκηση της γνώσης” αρχίζει να διαμορφώνεται ως μια διαδικασία κορμού σε πολλές επιχειρήσεις. Οι πηγές της θα γίνουν ακόμα πιο σημαντικές στο μέλλον και η ανάπτυξη, η συγκέντρωση, η αποθήκευση, η μεταφορά, η ενημέρωση, η προστασία και η αξιοποίηση της γνώσης θα είναι σημαντικά θέματα για τις διοικητικές αποφάσεις. Η ανάγκη για διοίκηση της γνώσης ήδη απαιτεί τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την αξιοποίηση της τεχνολογίας και την ύπαρξη του κατάλληλου οργανωτικού κλίματος.

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της επιχειρησιακής στρατηγικής στη νέα εποχή είναι ότι οι επιχειρήσεις μπορούν τώρα να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους σε νέες αγορές και νέους τύπους δραστηριοτήτων, με χαμηλότερα κόστη και γρηγορότερα αποτελέσματα. Ειδικότερα οι μικρές εταιρείες μπορούν τώρα να απευθυνθούν σε μια διεθνή αγορά ή εναλλακτικά σε μια εστιασμένη αγορά αλλά σε διεθνές επίπεδο και πολύ γρήγορα να κερδίσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα απέναντι σε μεγάλες επιχειρήσεις εκμεταλλευόμενες τους νέους τρόπους πληροφόρησης, επικοινωνίας και media. Οι νέες τεχνολογίες, μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει το Ηλεκτρονικό Εμπόριο, επιτρέπουν την ηλεκτρονική σύνδεση (για τις επιχειρήσεις) των πελατών με τους προμηθευτές και έτσι προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες.

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι ο ανταγωνισμός θα βασίζεται πλέον στο χρόνο και στην ποιότητα τουλάχιστον τόσο όσο και στο κόστος. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στρατηγικοί στόχοι, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επανασχεδιάσουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και να επικεντρωθούν στην αξία που παρέχεται στον πελάτη. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω του marketing σε συνδυασμό με σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής και αναλυτικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται από στελέχη των επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις σήμερα λειτουργούν σε ένα δυναμικά εξελισσόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον και για να ανταποκριθούν με επιτυχία σ' αυτό, θα πρέπει να έχουν αυξημένη δυνατότητα προσαρμογής, να έχουν την ικανότητα να αναπτύσσουν και να υλοποιούν στρατηγικές που είναι "δύσκολο να αντιγραφούν". Λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα της εσωτερικής και εξωτερικής πληροφόρησης, που τους παρέχεται μέσα από τις σύγχρονες τεχνολογίες, θα πρέπει να είναι σε θέση να αντλούν γνώση, να παίρνουν αποφάσεις και να προσαρμόζουν σχέδια και στρατηγικές με εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Όλες οι αλλαγές στην οργανωτική δομή, τη στρατηγική και το ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης έχουν άμεση επίδραση στις διοικητικές διαδικασίες και τα συστήματα. Αυτά είναι που πρέπει να προσφέρουν την κατάλληλη υποστήριξη και να είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να διαθέτουν την κατάλληλη ευελιξία που είναι απαραίτητη στην επιχείρηση για να "απορροφά" τις αλλαγές του περιβάλλοντος διατηρώντας τις κύριες ικανότητες που έχει αναπτύξει. Η σημαντικότερη επομένως αλλαγή στις διοικητικές διαδικασίες είναι ο επανασχεδιασμός τους χρησιμοποιώντας μεθόδους BRP. Η χρήση και αξιοποίηση, επομένως, των δυνατοτήτων της ηλεκτρονικής κοινωνίας είναι προϋπόθεση για το μελλοντικό μάντζερ στα πλαίσια του τρίπτυχου των ικανοτήτων που είναι οι αναλυτικές ικανότητες, ανθρώπινες/ διοικητικές ικανότητες, γνώσεις τεχνολογιών.

Η κοινωνία της πληροφορίας διευκολύνει αφενός, αλλά πιέζει αφετέρου τις επιχειρήσεις να προγραμματίζουν και να παίρνουν αποφάσεις πιο γρήγορα, πιο

εμπεριστατωμένα και πιο συχνά από ότι στο παρελθόν. Ο χρόνος λοιπόν μετατρέπεται σε ένα πολύτιμο προϊόν και η ικανότητα της επιχείρησης να αντιδρά γρήγορος στις ανάγκες του καταναλωτή και της αγοράς, καθορίζει σε μεγάλη έκταση την ικανότητα να επιβιώνει και να αναπτύσσεται στο νέο περιβάλλον. Η ικανότητα της επιχείρησης να κάνει πλήρη χρήση των πλεονεκτημάτων της ταχύτητας, θα είναι ένα καθοριστικής σημασίας πλεονέκτημα στο προσεχές μέλλον.

Γίνεται πλέον εμφανές ότι οι οργανισμοί θα κάνουν χρήση όλων των καναλιών πληροφόρησης που μπορούν, προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες αντλώντας ότι έχει αξία για αυτούς (π.χ στοιχεία, αναφορές κλπ). Προκειμένου όμως να χρησιμοποιηθούν αποδοτικά, μία νέα κουλτούρα μάθησης αναπτύσσεται στις επιχειρήσεις που έχει ως στόχο αφενός μεν να αυξήσει τη δυνατότητα πρόσβασης των μελών της επιχείρησης σε αυτές, αφετέρου δε να τους επιτρέψει να συζητήσουν ανοιχτά και ελεύθερα πάνω σε εμπειρίες, προκειμένου να μάθουν από αυτές και που πιθανόν να τους βοηθήσουν στο μέλλον. Για να επιτευχθεί αυτό, η διαχείριση της γνώσης πρέπει να οργανωθεί και να υλοποιείται ως μία επιχειρηματική διαδικασία κορμού.

Στο εξής η καινοτομία και η δημιουργικότητα θα αποτελούν τα κύρια στοιχεία στο νέο στρατηγικό τρόπο σκέψης και εκείνα που θα δημιουργήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση στην κοινωνία της πληροφορίας. Δεδομένου ότι η τεχνολογία είναι ο κύριος μοχλός της καινοτομίας, μπορεί εύκολα να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ευκαιρίες για αυξάνονται. Τα νέα επιχειρησιακά μοντέλα είναι σημαντικό δείγμα αυτής της καινοτομίας.

Η διαδικασία του σχεδιασμού της στρατηγικής αλλάζει στην κοινωνία της πληροφορίας. Με δεδομένη την οριζοντιοποίηση των επιχειρήσεων και την μεγέθυνση της αλυσίδας αξίας, αναμένεται ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός θα περιλαμβάνει περισσότερα άτομα. Θα σχεδιάζεται κοντύτερα στον τακτικό και λειτουργικό σχεδιασμό, ώστε να λαμβάνει υπόψη του τα πιο πρόσφατα δεδομένα, να είναι ευέλικτος και να αφορά στελέχη που σχετίζονται με την εφαρμογή της στρατηγικής. Θα είναι πιο αποκεντρωτικός, μιας και οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών επιτρέπουν το σχεδιασμό μιας στρατηγικής σε ένα αποκεντρωμένο περιβάλλον. Η διαδικασία του στρατηγικού σχεδιασμού θα είναι πιο ευέλικτη και

πιο γρήγορα μεταβαλλόμενη. Καθώς η σημασία του παράγοντα «χρόνος» αυξάνεται, αναμένεται ότι ο σχεδιασμός στρατηγικής θα είναι περισσότερο μία συνεχής διαδικασία άμεσων προσαρμογών στις αλλαγές του περιβάλλοντος, στις ανάγκες των πελατών κλπ. Για να επιτευχθεί όμως αυτό θα πρέπει οι οργανισμοί να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι με τα εργαλεία των νέων τεχνολογιών που θα τους επιτρέψουν γρηγορότερη ανάλυση των δεδομένων, καθώς και αποτελεσματική μεταβίβαση των πληροφοριών στη διοίκηση.

1.3.3 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ

Η απελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων καθώς και η ραγδαία ανάπτυξη και διάχυση της τεχνολογίας και των επικοινωνιών έχουν αλλάξει ριζικά τον παγκόσμιο ανταγωνισμό μέσα στον οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Όλες οι επιχειρήσεις πλέον συνδέονται με ένα ευρέως αναπτυγμένο δίκτυο παραγωγής, με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται με γρήγορους ρυθμούς με την μείωση του κόστους και την πρόσβαση στις αγορές να παραμένουν σημαντικοί παράγοντες. Η αποκαλούμενη πολυεθνική επιχείρηση άσκησε και εξακολουθεί να ασκεί σημαντική επίδραση στο εμπόριο και στην παγκόσμια οικονομική και πολιτισμική εξέλιξη. Η σύγχρονη αυτή επιχείρηση αξιοποιεί την ευρηματικότητα και την εμπορική τεχνογνωσία, διαθέτει ευελιξία που της επιτρέπει να προσαρμόζεται άμεσα στη ραγδαία μεταβολή του περιβάλλοντος, βασίζεται στην παραγωγή γνώσης και στην αποτελεσματική επεξεργασία της πληροφορίας και απευθύνεται στην παγκόσμια αγορά με διαφορετικά προϊόντα και δραστηριότητες. Στην βασική ενίσχυση αυτών των δραστηριοτήτων της συμβάλλει η σύγχρονη τεχνολογία, με τρόπο που αναλύσαμε σε προηγούμενη ενότητα.

Ωστόσο, οι πολυεθνικές δεν αποτελούν μονοπώλια, αντίθετα, λειτουργούν ανταγωνιστικά, με βάση ποιότητα και τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, σε διεθνές επίπεδο. Οι καταναλωτές επιλέγουν προϊόντα και υπηρεσίες, που προσφέρονται, ταυτόχρονα, από πολυεθνικές και μη επιχειρήσεις. Ο έντονος ανταγωνισμός, μεταξύ των ίδιων των πολυεθνικών, αποτελεί την καλλίτερη απόδειξη, ότι δεν λειτουργούν μονοπωλιακά.

Παρόλα αυτά από τότε που οι πολυεθνικές επιχειρήσεις πρωτοεμφανίστηκαν άρχισε η έντονη κριτική τους.. Αρχικά κατηγορήθηκαν για παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των μη αναπτυγμένων χωρών καθώς και για στήριξη και ενδυνάμωση μιας διεφθαρμένης άρχουσας τάξης στις χώρες αυτές. Στη συνέχεια κατηγορήθηκαν πως στρεβλώνουν την οικονομία της φιλοξενούσας χώρας, πως της στερούν κεφάλαια απαραίτητα για την ανάπτυξή της, πως εμποδίζουν την πρόσβασή της στη νέα τεχνολογία και προωθούν πολιτισμικά πρότυπα, τα οποία είναι επιζήμια για τον πολιτισμό και την ευημερία της.

Παράλληλα όταν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις έκαναν αισθητή την παρουσία τους στη διαμόρφωση του οικονομικού γίνεσθαι στις αρχές του δεύτερου μισού του προηγούμενου αιώνα, πολλές θεωρίες προσπάθησαν (αρκετές προσπαθούν μέχρι και σήμερα) να αναλύσουν την ανάγκη συνεχούς επέκτασης αυτών των επιχειρήσεων.

Ο Hymer (1990) μέσα από τις προσεγγίσεις υποστηρίζει ότι λόγω των ατελειών των αγορών, οι επιχειρήσεις έχουν την τάση να αυξάνουν σταδιακά το μερίδιό τους στην εγχώρια αγορά. Καθώς το μέγεθος των επιχειρήσεων αυξάνει, μέσω της επέκτασης της παραγωγικής τους δύναμης, αλλά και εξαγορών, αυξάνουν και τα κέρδη τους. Αυτή η συμπεριφορά αναπόφευκτα οδηγεί στη διαμόρφωση μιας ολιγοπωλιακής αγοράς στα πλαίσια της οποίας τα περιθώρια περαιτέρω επέκτασης σύντομα εξαντλούνται. Έτσι, λοιπόν, δίνεται το έναυσμα για την έναρξη μιας δεύτερης φάσης μεγέθυνσης και συγκέντρωσης, στο εξωτερικό αυτή τη φορά, η οποία αρχικά τουλάχιστον χρηματοδοτείται από τα υπερκέρδη της εσωτερικής αγοράς.

Με αυτόν τον τρόπο η πολυεθνική επιχείρηση, αυξάνοντας τη συγκέντρωση των αγορών και επιτυγχάνοντας την αύξηση του μεριδίου της στις αγορές τελικών προϊόντων, λειτουργεί καταστροφικά για τον ανταγωνισμό και είναι σε θέση να ασκήσει πολιτικές τύπου 'διαίρει και βασίλευε.

Η θεωρία των πόρων που στηρίζεται στο έργο της Penrose (1995), αντιμετωπίζει την επιχείρηση ως ένα σύνολο πόρων, τόσο υλικών (εργοστάσια, εξοπλισμό, γη και φυσικούς πόρους, πρώτες ύλες ημιτελή προϊόντα ακόμα και απούλητα αποθέματα προϊόντων), όσο και ανθρώπινων πόρων (ανειδίκευτο και ειδικευμένο προσωπικό παραγωγής, γραμματειακό προσωπικό, στελέχη διοικητικών,

χρηματοοικονομικών, νομικών υπηρεσιών και προσωπικό διοίκησης. Έτσι, λοιπόν, η λειτουργία της επιχείρησης συνίσταται ουσιαστικά στην οργάνωση αυτών των πόρων, αλλά και άλλων πόρων που είναι διαθέσιμοι στην αγορά.

Ακριβώς εκεί, στους πόρους της επιχείρησης, βρίσκεται η ανάγκη για ανάπτυξη της επιχείρησης. Λόγω της αδιαιρετότητας των περισσότερων πόρων, είναι συνήθως αδύνατη η πραγματοποίηση κάποιας παραγωγικής διαδικασίας χρησιμοποιώντας όλες τις πιθανές υπηρεσίες των εμπλεκόμενων πόρων. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν πόροι των οποίων οι υπηρεσίες υποαπασχολούνται μέχρι να γίνουν αντιληπτές από τη διοίκηση της επιχείρησης, η οποία σε συνδυασμό με τις εξωτερικές συνθήκες τις διοχετεύσει σε κάποια νέα παραγωγική διαδικασία, η οποία με τη σειρά της θα δημιουργήσει νέες αχρησιμοποίητες παραγωγικές υπηρεσίες. Έτσι, γίνονται κατανοητοί οι μηχανισμοί επέκτασης της επιχείρησης.

Οι Bryan & Farell (2009) ανέπτυξαν μια θεωρία σχετικά με την βιωσιμότητα μιας πολυεθνικής επιχείρησης και των θυγατρικών της σε παγκόσμια κλίμακα. Τόνισαν πως το μέλλον ανήκει σε εκείνες τις επιχειρήσεις που θα ενισχύσουν την *ευελιξία*, την *αφύπνιση* και την *ανθεκτικότητά* τους.

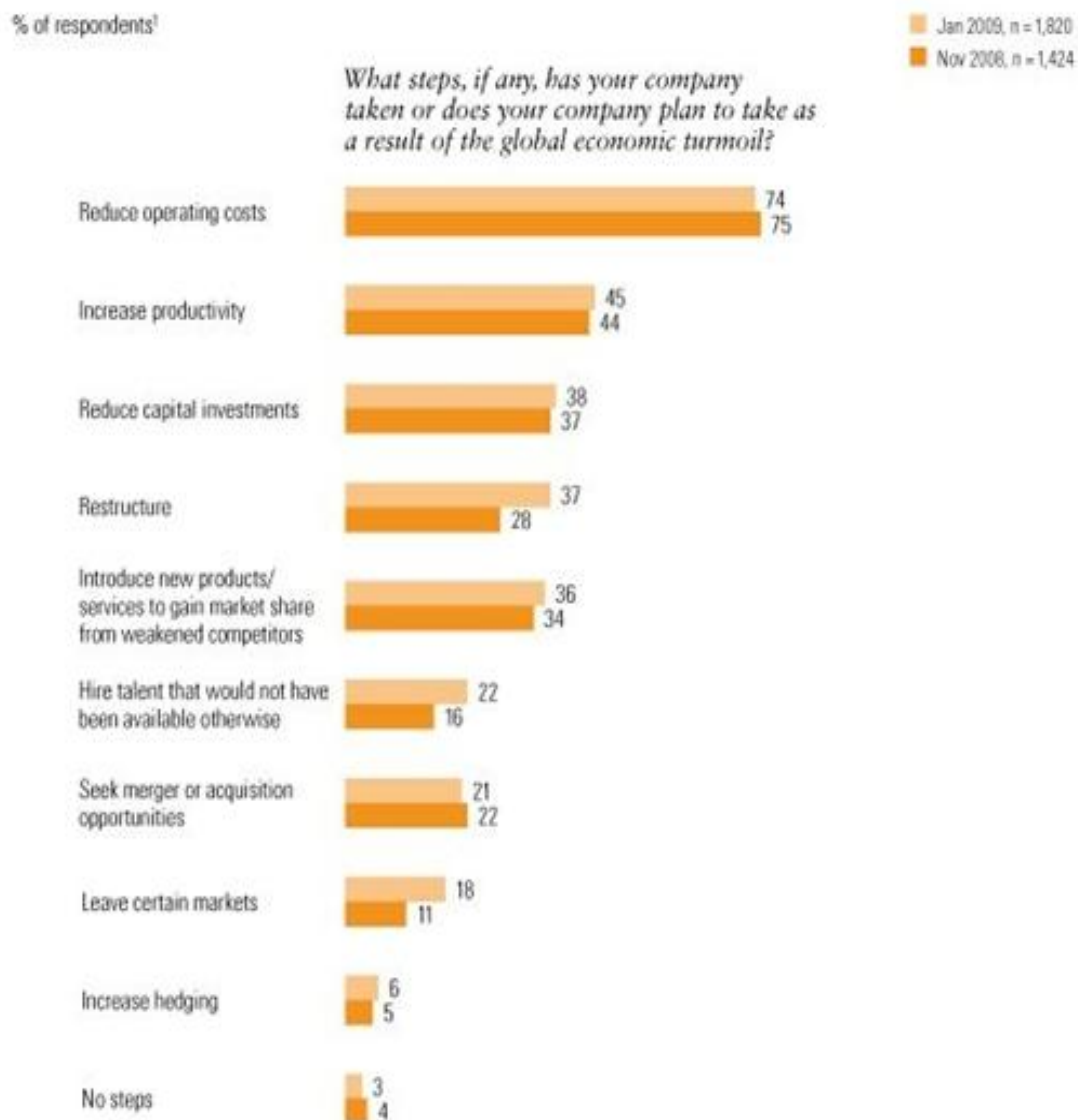
Οι επιχειρήσεις πρέπει να αποδεχτούν ότι ίσως το προβλέψιμο κέρδος δεν είναι πλέον ο ζητούμενος στόχος και να αρχίσουν να χτίζουν εκείνες τις δομές που θα είναι αρκετά ευέλικτες ώστε να τους επιτρέψουν να σχεδιάσουν αποτελεσματικά και στρατηγικά το μέλλον τους. Στον στρατηγικό σχεδιασμό θα πρέπει να συμπεριλάβουν εναλλακτικά σενάρια και στη διαμόρφωση κάθε σεναρίου θα πρέπει να συμμετέχουν όλες οι παραγωγικές δραστηριότητες της επιχείρησης σε όποια γεωγραφική και επιχειρηματική γειτονιά ενεργοποιούνται. Άρα οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενισχύσουν την *ευελιξία* τους. Χαρακτηριστική είναι η μελέτη της McKinsey Global Survey (Φεβρουάριος 2009) για την βιωσιμότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων εκ μέρους τους στην περίοδο που διανύουμε. Το 45% των επιχειρήσεων θέτει ως πρωταρχικό στόχο την ενδυνάμωση της παραγωγικότητας, το 74% τη μείωση των λειτουργικών εξόδων ενώ *μόνο* το 18% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι πρέπει να εγκαταλείψει ορισμένες από τις αγορές δραστηριοποίησής τους.

Η *αφύπνιση* είναι η επόμενη ικανότητα που θα πρέπει να αναπτύξουν οι επιχειρήσεις, η οποία αποκτιέται μέσω καλύτερης γνώσης της αγοράς (Bryan &

Farell, 2009). Αυτή η γνώση αποκτιέται μόνο μέσω συνεχούς ενημέρωσης που είναι σε θέση αν προσφέρει το σύνολο όλων των συμμετεχόντων επιχειρήσεων των πολυεθνικών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της McKinsey Global Survey (Φεβρουάριος 2009) το 36% των επιχειρήσεων πιστεύει ότι αποτελεσματική στρατηγική αντιμετώπισης της κρίσης αποτελεί η δημιουργία και η προβολή νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Σημαντικό εύρημα της παρούσας έρευνας είναι ότι δεν αξιοποιείται αποδοτικά το δίκτυο των θυγατρικών των ελληνικών πολυεθνικών.

Συνεχίζοντας οι Bryan και Farell (2009) υποστηρίζουν ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά τους. Δηλαδή, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επανεκτιμήσουν την οργανωτική τους δομή και να αναθεωρήσουν κάποιες διαδικασίες που καθιστούν την τη διαδικασία λήψης αποφάσεων χρονοβόρα. Ο επανασχεδιασμός της οργανωτικής δομής θα πρέπει να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ των μελών της επιχείρησης και να στηρίζεται ουσιαστικά στην δημιουργικότητα χωρίς όρια και σύνορα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της McKinsey Global Survey (Φεβρουάριος 2009) ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων υιοθετούν μακροπροθέσμους στόχους που έχουν να κάνουν με την ανασυγκρότηση των δομών τους (37% των ερωτηθέντων τον Ιανουάριο του 2009 σε σχέση με το 28% των ερωτηθέντων το Νοέμβριο του 2008).

Έρευνα της McKinsey Global Survey (Februar 2009) για το πώς βλέπουν οι ίδιες οι πολυεθνικές την βιωσιμότητά τους¹

¹ Respondents who answered "other" or "don't know" are not shown.

Στην βιωσιμότητα, ωστόσο, μιας πολυεθνικής επιχείρησης παίζει σημαντικό ρόλο και η βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού της. Οι πολυεθνικές έχοντας αναπτύξει ένα παγκόσμιο δίκτυο θυγατρικών επιχειρήσεων βρίσκονται στην αιχμή της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Η βελτίωση των τηλεπικοινωνιακών συστημάτων, η εξάπλωση της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και η διάδοση

1

Πηγή: http://www.mckinsey.com/insights/economic_studies/economic_conditions_snapshot_february_2009_mckinsey_global_survey_results#

του διαδικτύου συντέλεσαν στον ευκολότερο έλεγχο του δικτύου των θυγατρικών των πολυεθνικών.

1.3.4 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Αλληλένδετο στοιχείο των πολυεθνικών επιχειρήσεων αποτελούν οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Στην ουσία οι επιχειρήσεις χρησιμοποίησαν παγκοσμίως τις ΑΞΕ προκειμένου να εισέλθουν σε νέες αγορές, αφού με αυτές οι επιχειρήσεις αποφεύγουν τα εμπόδια που παρουσιάζονται στην πρακτική του διεθνούς εμπορίου που αφορούν περιορισμούς εισαγωγών και άλλα μέτρα που έχουν ως σκοπό τον περιορισμό των εισαγωγών, κυρίως από την πλευρά των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων οικονομιών. Αν η χώρα υποδοχής της επιχείρησης είναι μία αναπτυγμένη οικονομία, οι πολυεθνικές μέσω των ΞΑΕ βελτιώνουν την παραγωγική τους δομή και μεγιστοποιούν τα κέρδη τους μεταλλεύοντας τις υπάρχουσες αναβαθμισμένες δεξιότητες του εργατικού δυναμικού και την καλή τεχνολογική υποδομή (Papanastasiou & Pearce, 1999).

Οι σημαντικότεροι προβληματισμοί που απασχολούν τους ερευνητές, είναι αν και κατά πόσο υπάρχει σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης των χωρών που εμπλέκονται.

Τα οφέλη από τις ΞΑΕ συγκεκριμένα για τη χώρα υποδοχής μπορούν να διακριθούν σε άμεσα και έμμεσα. Στα άμεσα συγκαταλέγονται η εισροή ξένων κεφαλαίων, η εισροή νέων τεχνολογιών, οι νέες θέσεις εργασίας, το εμπόριο που σχετίζεται με τις ΞΑΕ, παράγοντες, δηλαδή, που οδηγούν στη βελτίωση των παραγωγικών δομών της χώρας υποδοχής και σε αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου (Ruane & Ugur 2004). Επίσης άμεσα οφέλη είναι και οι υψηλότεροι μισθοί για το εγχώριο εργατικό δυναμικό, οι χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές λόγω της αύξησης της εγχώριας ανταγωνιστικότητας και τα υψηλότερα φορολογικά έσοδα σε περιπτώσεις που οι πολυεθνικές επιχειρήσεις φορολογούνται όπως και οι εγχώριες επιχειρήσεις και δεν απολαμβάνουν καθεστώς ιδιαίτερης μεταχείρισης (Ruane & Ugur 2004). Τα έμμεσα οφέλη

μπορούν να μεταφραστούν στα οφέλη που αποκομίζουν οι χώρες υποδοχής από τη διαδικασία μεταφοράς της γνώσης και της τεχνολογίας, θέμα που θα αναλύσουμε σε επόμενη ενότητα.

1.3.5 ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΣΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι επιχειρήσεις πλέον αναπτύσσονται και λειτουργούν σε ένα ολοένα μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να καθίσταται αναγκαία την πραγματοποίηση της έρευνας και της ανάπτυξης. Το 'κυνήγι' για χαμηλό κόστος και για ανταγωνιστικά σε ποιότητα και καινοτομία προϊόντα ή υπηρεσίες είναι οι πιο σημαντικοί λόγοι που ωθούν τις πολυεθνικές επιχειρήσεις στη συστηματική αναζήτηση και αξιοποίηση νέας γνώσης καθώς και στη διάχυσή της.

Αν και ο όρος «έρευνα και ανάπτυξη» δηλώνει στην ουσία την καινοτομία, παρόλα αυτά είναι δύσκολο να δοθεί ένας ακριβής ορισμός του. Όπως υποστηρίζει ο Boylan M.G. (1977) ο όρος αυτός αναφέρεται αρχικά σε όλες εκείνες τις δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για την παραγωγή γνώσης που οδηγεί σε νέα τεχνολογία ή στην παραγωγή ενός νέου προϊόντος ή υπηρεσίας. Επίσης, η έρευνα και η ανάπτυξη αναφέρεται στους πόρους που καταναλώνονται για την παραγωγή και την εφαρμογή της νέας γνώσης. Παράλληλα επισημαίνει ότι τα διαδοχικά στάδια της έρευνας και ανάπτυξης είναι η επιστήμη, η εφεύρεση και η ανάπτυξη. Η επιστήμη έχει σκοπό την κατανόηση των φαινομένων, ενώ η εφεύρεση και η ανάπτυξη, οι οποίες αποτελούν την τεχνολογία, έχουν σκοπό τη χρήση. Την επιτυχία της έρευνας εκτιμάται από τον επιστήμονα, ενώ την επιτυχία της τεχνολογίας η αγορά.

Ο Trott P. (1998) έδωσε έμφαση στον διαχωρισμό των εννοιών έρευνα και ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα διακρίνει τρία βασικά διαδοχικά στάδια: α) τη βασική έρευνα, β) την εφαρμοσμένη έρευνα και γ) την ανάπτυξη.

Το πρώτο στάδιο είναι το λιγότερο απαιτητικό όσον αφορά τους πόρους και πραγματοποιείται από μεμονωμένα άτομα. Ταυτόχρονα, όμως, εμπεριέχει το μεγαλύτερο βαθμό αβεβαιότητας ως προς την τεχνική εφικτότητα ή την εμπορική επιτυχία του τελικού αποτελέσματος.

Τα δύο επόμενα στάδια σχετίζονται με την εφαρμογή των ευρημάτων του πρώτου σταδίου και την εμπορική διάθεση των προϊόντων ή των υπηρεσιών. Στη φάση αυτή εφαρμόζεται η μέθοδος της εφαρμογής. Τα στάδια αυτά έχουν μικρότερο βαθμό αβεβαιότητας υποσχόμενα τα άμεσα κέρδη, όμως απαιτούν περισσότερο ανθρώπινο δυναμικό, φυσικούς πόρους και κεφάλαιο. Μια λάθος εκτίμηση όσον αφορά την αγορά ή τα τεχνικά χαρακτηριστικά του προϊόντος στο στάδιο της ανάπτυξης επιφυλάσσει σοβαρές επιπτώσεις για την επιχείρηση.

Γίνεται κατανοητό ότι η έρευνα είναι εργασία κυρίως των επιστημόνων, ενώ η ανάπτυξη των μηχανικών. Τους πρώτους απασχολεί η αναζήτηση της γνώσης και ως ένα βαθμό διαχωρίζουν τον εαυτό τους και την εργασία τους από την επιχείρηση. Ωστόσο, τους δεύτερους τους απασχολεί περισσότερο το τελικό προϊόν και συνδέουν πιο στενά την καριέρα τους με την πορεία της επιχείρησης. Ως ένα οργανωμένο σύνολο η έρευνα και η ανάπτυξη πραγματοποιείται από διάφορους οργανισμούς, καθένας από τους οποίους την προσεγγίζει με το δικό του τρόπο. Οι σημαντικότεροι είναι η βιομηχανία, με την οποία θα ασχοληθούμε ειδικότερα παρακάτω, τα διάφορα ερευνητικά κέντρα, τα πανεπιστήμια, οι κυβερνήσεις και ο στρατός.

Η έννοια της καινοτομίας είναι ευρεία και μπορεί να προσεγγιστεί με πολλούς τρόπους. Σε μία επιχείρηση η καινοτομία μπορεί να αφορά πολλούς τομείς. Όπως διασαφηνίζει ο Dussauge (1987) η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελεί απλά ένα μέρος της. Στην ουσία την καινοτομία την αποτελούν η έρευνα και ανάπτυξη, η παραγωγή, το μάρκετινγκ και κάθε άλλη μορφή της επιχειρηματικής στρατηγικής. Έτσι, λοιπόν, ως καινοτομία μπορεί να οριστεί η διαχείριση όλων εκείνων των δραστηριοτήτων που έχουν να κάνουν με τη ανακάλυψη ιδεών, την ανάπτυξη τεχνολογίας, την παραγωγή και το μάρκετινγκ νέων, ή και βελτιωμένων, προϊόντων ή υπηρεσιών.

Παράλληλα οι Geffen κ.α. (2004) επισημαίνουν ότι η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελεί το βασικότερο συστατικό της διαδικασίας της καινοτομίας. Σχετικά αναφέρουν ότι η έρευνα και ανάπτυξη είναι η ‘μηχανή παραγωγής’ νέων προϊόντων και τεχνολογιών.

1.3.6 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΣΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι εφευρέσεις και κατ’ επέκταση οι καινοτομίες όμως, για τις οποίες κάναμε λόγο παραπάνω, δεν μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό μία οικονομία εάν πρώτα δεν διαχυθούν και η διαδικασία της διάχυσης είναι αυτή που τελικά διαμορφώνει τα οικονομικά χαρακτηριστικά της τεχνολογίας (Rosenberg, 1983, Stoneman, 1983). Χαρακτηριστικά ο Rosenberg (1983, σελ. 19) αναφέρει όσον αφορά τη σημασία της διάχυσης ως οικονομική διαδικασία ότι: «...είναι η διαδικασία της διάχυσης που είναι καθοριστικής σημασίας. Και αυτό διότι η αύξηση της παραγωγικότητας μιας επιχείρησης μέσω ανώτερων τεχνολογιών εξαρτάται από τη χρησιμοποίηση αυτών στα κατάλληλα μέρη και στις κατάλληλες συνθήκες.

Σύμφωνα με τον Βερναρδάκη (2006), η διαδικασία διάχυσης της τεχνολογίας δεν γίνεται αμέσως. Όταν εμφανίζεται μία νέα τεχνολογία πολλές επιχειρήσεις είναι διστακτικές ώστε να την υιοθετήσουν. Μόλις ‘αποκωδικοποιηθεί’ και αναπτυχθεί περισσότερο, τότε πολλαπλασιάζονται αντίστοιχα και οι επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η τεχνολογία να διαχέεται με αυξανόμενους ρυθμούς μέχρι να διαχυθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό ώστε θα είναι ελάχιστες οι επιχειρήσεις εκείνες που δεν θα την χρησιμοποιούν. Στη συνέχεια η διάχυση οδηγείται σε στασιμότητα μέχρι την εμφάνιση μιας νέας τεχνολογίας, όπου ένας νέος κύκλος διάχυσης

ξεκινάει. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η διαδικασία της τεχνολογικής αλλαγής και η διαδικασία τεχνολογικής-γνωστικής διάχυσης παρουσιάζουν μία ταυτόσημη συμπεριφορά αναφορικά με την εξάπλωσή τους. Αυτό αποδεικνύει τη σημασία που έχει η διάχυση της τεχνολογίας στη διαδικασία της τεχνολογικής αλλαγής.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αναδεικνύονται ως η βασική πηγή μεταφοράς/διάχυσης της τεχνολογίας, μεταξύ χωρών, κυρίως από τις αναπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες οικονομίες (Nicholson, 2002). Επίσης, οι ξένες άμεσες επενδύσεις αποτελούν αξιοσημείωτη πηγή τεχνολογικής μεταφοράς και η τεχνολογία που μεταφέρεται μέσω αυτών, είναι πιο εξελιγμένη από αυτή που μεταφέρεται μέσω κοινοπραξίας. Το ίδιο υποστηρίζει και ο Davies (1977) ο οποίος επισημαίνει πως οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μεταφέρουν σε θυγατρικές τους που ανήκουν εξ 'ολοκλήρου σε αυτές, 'περισσότερη' τεχνολογία από την τεχνολογία που μεταφέρουν σε κοινοπραξίες.

Εκτός, όμως, από την *ενσώματη τεχνολογία* (=οι καινοτομίες του προϊόντος που περικλείονται στο προϊόν που παράγεται - που προέρχονται από τους εργαζομένους της επιχείρησης, οι οποίοι αναπτύσσουν σταδιακά δεξιότητες και ικανότητες που τους επιτρέπουν να βελτιώνουν την αποδοτικότητά τους) οι ξένες άμεσες επενδύσεις συμβάλλουν και στη μεταφορά *ασώματης τεχνολογίας* (=οι καινοτομίες που αναφέρονται στην παραγωγική διαδικασία), η οποία λαμβάνει χώρα με τη χρησιμοποίηση νέων πρακτικών διοίκησης, νέων τρόπων οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας και με τη συνεχή εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού (Reddy & Zhao, 1990).

Οι Geffen κ.α. (2004) θεωρούν ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις μαθαίνουν μέσα από την πράξη, συνεπώς, εκτός από τη διαθεσιμότητα πόρων, σημαντικός παράγοντας επιτυχίας είναι η εμπειρία της επιχείρησης πάνω σε νέα προϊόντα και νέες τεχνολογίες, όπου αυτή η εμπειρία μπορεί να μεταφραστεί σε υπάρχουσα τεχνολογία και μεθόδους παραγωγής. Εξάλλου, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις δεν πραγματοποιούν έρευνα και ανάπτυξη μόνο για τη βελτίωση της παραγωγής των προϊόντων τους αλλά και για να επεκτείνουν την τεχνολογική τους βάση, δημιουργώντας έτσι ένα απόθεμα γνώσης που είναι εύκολα προσβάσιμο από οποιοδήποτε τμήμα της επιθυμεί να το χρησιμοποιήσει.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αποτελούν σημαντικό παράγοντα στη διάχυση της τεχνολογικής αλλά και γνωστικής διάχυσης και οι ξένες άμεσες επενδύσεις αναγνωρίζονται σύμφωνα με τα παραπάνω ως ο κύριος παράγοντας μέσω του οποίου πραγματοποιείται η διάχυση της τεχνολογίας εντός μιας παγκόσμιας οικονομίας.

Για να συμβάλλουν, όμως, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αποτελεσματικά στη διάχυση της τεχνολογίας, θα πρέπει και από την πλευρά τους οι εκάστοτε κοινωνίες να απορροφήσουν τα οφέλη που πηγάζουν από τη λειτουργία των παραπάνω επιχειρήσεων. Όπως διασαφηνίζει ο Chen (2007) η παραπάνω ικανότητα απορρόφησης της τεχνολογικής διάχυσης θεωρείται καθοριστικής σημασίας προκειμένου να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να εισέλθουν σε τροχιά οικονομικής ανάπτυξης.

Για αυτόν τον λόγο οι Reddy και Zhao (1989) τονίζουν ότι για να πραγματοποιηθεί τεχνολογική διάχυση δεν αρκεί η εισαγωγή της εκάστοτε τεχνολογίας από μία άλλη χώρα, αλλά η αποκωδικοποίηση αυτής και η ορθή ολοκλήρωσή της με την υπάρχουσα τεχνολογική υποδομή της χώρας υποδοχής.

Αλλά και οι ΑΞΕ παίζουν σημαντικό ρόλο στη διάχυση της τεχνολογίας. Όπως τονίζουν οι Dmijan κ.α (2003), η μεταφορά τεχνολογίας πραγματοποιείται μέσω τριών διαδρομών που είναι η *παραχώρηση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, οι ΑΞΕ και το διεθνές εμπόριο*. Η πλειοψηφία των ερευνών που ασχολούνται με τη σχέση τεχνολογίας και ΑΞΕ θεωρεί ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι σημαντικοί φορείς τεχνολογικής προόδου.

Συγκεκριμένα ο Dunning (1993) υποστηρίζει ότι οι πολυεθνικές κατέχουν αυξημένη τεχνολογική δραστηριότητα. Έτσι, λοιπόν, αποτελεί τον σημαντικότερο λόγο που τα κράτη επιδιώκουν να προσελκύσουν την εισροή ΑΞΕ. Εξάλλου, ο αυξημένος ανταγωνισμός στις χώρες υποδοχής αναγκάζει τις πολυεθνικές να μεταφέρουν στις θυγατρικές τους όλο και περισσότερη τεχνολογία προκειμένου οι τελευταίες να βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι του ανταγωνισμού.

Όσον αφορά τον μηχανισμό εκείνο μέσω του οποίου λαμβάνει χώρα η τεχνολογική διάχυση, ο Stoneman (1986) ορίζει τον μηχανισμό ως τη διαδικασία μέσω της οποίας η καινοτομία, με τη μορφή νέων προϊόντων ή νέων μεθόδων παραγωγής ή

νέων τεχνικών διοίκησης διαχέεται εντός μιας αλλά και μεταξύ οικονομιών. Η διάχυση της τεχνολογίας είναι ο κυριότερος μηχανισμός μέσω του οποίου οι ΑΞΕ επιδρούν στις εκάστοτε οικονομίες.

1.4 ΟΙ ΞΑΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από πολλές απόψεις, η Ελλάδα είναι μια ανοιχτή ανταγωνιστική οικονομία. Οι εισαγωγές παίζουν σημαντικό ρόλο στην εγχώρια κατανάλωση και οι μικρές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις κατέχουν σχετικά μεγάλο μερίδιο δραστηριότητας. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα επέτρεψε την εφαρμογή ενός πλέγματος ελέγχου τιμών και περιοριστικών πρακτικών σε συγκεκριμένους τομείς, οι οποίοι μπορεί να απέτρεψαν ή να αύξησαν το αποτελεσματικό κόστος των ξένων επενδύσεων. Τα οργανωμένα εργατικά συνδικάτα έχουν επίσης χτίσει ένα ανελαστικό σύστημα μισθών, το οποίο αποτρέπει τους εργοδότες και καθιστά δύσκολο για τους ξένους επενδυτές να χρησιμοποιήσουν το δικό τους εξειδικευμένο προσωπικό. Επίσης, επαγγελματίες, όπως δικηγόροι και μηχανικοί επωφελούνται από τις προστατευμένες και περιορισμένες αγορές οι οποίες μπορούν να αυξήσουν το κόστος των επαγγελματικών συναλλαγών. Όπως και σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ, όπου τέτοιες πρακτικές είναι βαθιά ριζωμένες, πολλές προσπάθειες θα χρειαστούν ακόμα για να τις αλλάξουν (Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος 2004).

Για αρκετά χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό και νομισματικό σύστημα κυριαρχούνταν από λίγους μεγάλους δημόσιους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις όμως περιόρισαν τον έλεγχο τους στην αγορά και ο ανταγωνισμός άρχισε να αποκαθίσταται. Πολλοί μικροί τραπεζικοί οργανισμοί έκαναν την εμφάνισή τους και ξεκίνησαν να έχουν προσοδοφόρα λειτουργία. Γενικότερα, οι χρηματοπιστωτικές αγορές στην Ελλάδα αναπτύσσονται σταδιακά, όμως συγκεκριμένα προβλήματα παραμένουν ακόμα για τους επενδυτές.

Πρώτον, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που είναι απαραίτητοι για να υποστηρίξουν την επενδυτική δραστηριότητα αρχίζουν να μοιάζουν με τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, για παράδειγμα, ήταν για πολλά χρόνια ένα κλειστό σύστημα στο οποίο οι έλεγχοι κεφαλαίου έδιναν στους επενδυτές μικρή δυνατότητα να διαπραγματευθούν με έναν ολιγοπωλιακό δημόσια ελεγχόμενο οργανισμό, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να

χρηματοδοτεί το κυβερνητικό έλλειμμα και άλλους κυβερνητικούς στόχους. Μέσω της φιλελευθεροποίησης των ελέγχων, της εισόδου ξένων τραπεζών, της ιδιωτικοποίησης των τραπεζών, της απελευθέρωσης των επιτοκίων και των δανειστικών ελέγχων, η ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί σταδιακά να αλλάξει το παραπάνω κλίμα.

Οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα μέσω των εξαγορών κεφαλαίου έχουν παρεμποδιστεί από το σχετικά μικρό μέγεθος του αποθέματος συναλλαγών. Η παραδοσιακή κουλτούρα των μικρών οικογενειακών επενδύσεων μαζί με τα μικρά επιτόκια επηρεάζει τις ροές των ΑΞΕ στην Ελλάδα.

1.4.1 Η ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ

Οι κρίσιμες καμπές στην ελληνική οικονομική ιστορία, όπως η είσοδος της χώρας στην ΕΟΚ και στην ΟΝΕ, δεν επηρέασαν τόσο θετικά όπως αναμενόταν την προσέλκυση ΞΑΕ. Η είσοδος της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981 οδήγησε σε μια βραχυπρόθεσμη άνοδο των ΞΑΕ κατά 37.9%. Αυτό το ποσοστό έπεσε στην αρχή της δεκαετίας του '80, επειδή η σοσιαλιστική κυβέρνηση εκείνη την περίοδο είχε μια συντηρητική προσέγγιση προς τους ξένους επενδυτές. Εντούτοις, ο συνδυασμός πολιτικών που ακολουθήθηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις, μαζί με το αδύναμο οικονομικό περιβάλλον, κράτησε τη χώρα μακριά από τις διεθνείς εξελίξεις, με άμεσο αποτέλεσμα την προσέλκυση εισροών ΞΑΕ.

1.4.2 ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΡΟΩΝ

Όσον αφορά στις εκροές ΞΑΕ, η Ελλάδα παρουσιάζει μια πιο θετική τάση σε σχέση με τις εισροές. Η Ελλάδα είναι η πιο αναπτυγμένη χώρα της νότιο – ανατολικής Ευρώπης. Επιπλέον, μέχρι προσφάτως, ήταν η μόνη χώρα μέλος της ΕΕ στη νότια βαλκανική περιοχή. Αυτές οι δύο ιδιότητες της παρείχαν ένα

σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, το οποίο της επέτρεψε να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στη βαλκανική περιοχή.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών έχει δημιουργηθεί ένα πρωτοφανές κύμα της ελληνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, στο εμπόριο και στις εξωτερικές ΞΑΕ, προς τις χώρες της κεντρικής, ανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης, καθώς και στις χώρες της λεκάνης της Μαύρης Θάλασσας, καθώς η Ελλάδα αποτελεί την πιο προηγμένη οικονομικά χώρα σε αυτές τις περιοχές. Ένας αυξανόμενος αριθμός ελληνικών εταιριών έχει αποκτήσει στα πρόσφατα χρόνια εξειδικευμένα πλεονεκτήματα στις μορφές ευρεσιτεχνιών, τεχνολογίας, κ.λπ., τα οποία τους έχουν επιτρέψει να αναβαθμίσουν τη λειτουργία τους και να ενισχύσουν την παραγωγικότητά τους. Επιπλέον, οι γρήγορες αλλαγές που επήλθαν με το τέλος του ψυχρού πολέμου και της διάσπασης της πρώην Σοβιετικής Ένωσης βοήθησαν στη δημιουργία εκείνων των συνθηκών που επέτρεψαν τη διεύρυνση της επιρροής του ελεύθερου επιχειρηματικού συστήματος σε όλες τις παραπάνω οικονομίες. Επιπλέον, οι λαοί και οι κυβερνήσεις των χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μαύρης Θάλασσας χαιρέτισαν την ελληνική παρουσία και την αντιμετώπισαν ως ένα χρήσιμο μέσο το οποίο οδηγεί στην επίτευξη των στόχων τους για μια σύγκλιση των οικονομιών τους με αυτές των δυτικών χωρών.

Μέχρι σήμερα, περισσότεροι από 3.500 εταιρίες ελληνικού ενδιαφέροντος έχουν επεκτείνει τις δραστηριότητές τους στα Βαλκάνια, με επενδύσεις άνω των 6 δισ. δολ. κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Οι κύριες χώρες υποδοχής των ελληνικών εκροών ΞΑΕ είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Αλβανία και τα Σκόπια. Υπάρχουν επίσης σημαντικές επενδύσεις στις ΗΠΑ και την Αίγυπτο.

Παρόλα αυτά, η μελέτη του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών δείχνει πως η Ελλάδα κατέχει υψηλή θέση στην παγκόσμια κατάταξη εκροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ). Η Ελλάδα, έχοντας την πιο ανεπτυγμένη οικονομία στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και όντας η μόνη χώρα περιοχής που είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2007, απέκτησε προβάδισμα έναντι αφενός όλων των άλλων χωρών των Βαλκανίων και αφετέρου

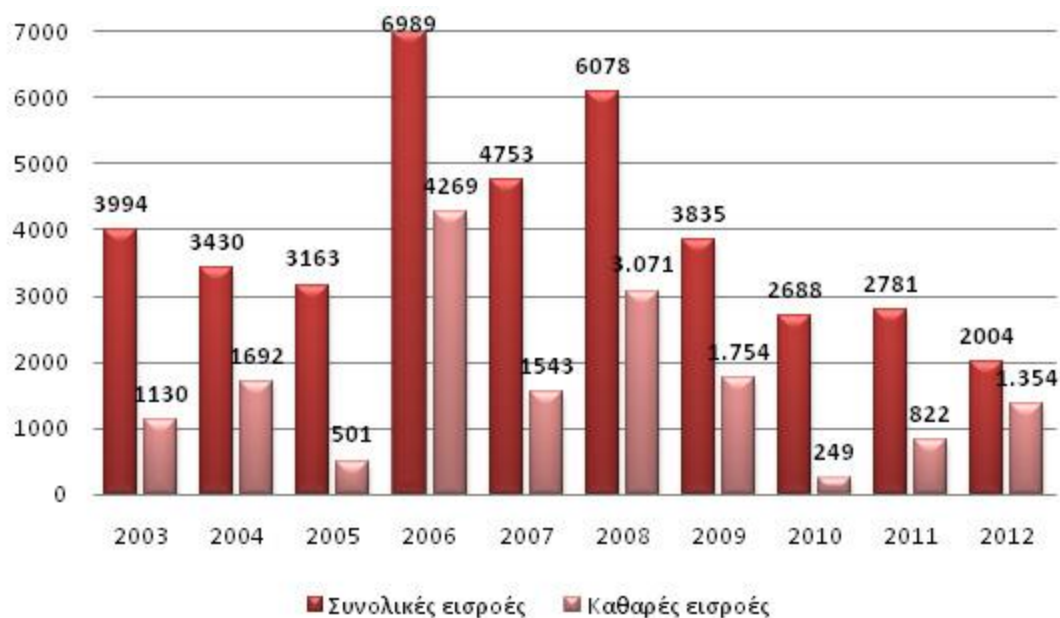
έναντι των εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαδραματίζει έτσι έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Η πολυεθνική δραστηριοποίηση των εγχώριων επιχειρήσεων στην ελληνική οικονομία έχει καθοριστική επίπτωση στην ανάπτυξη της εγχώριας επιχειρηματικότητας, με την τελευταία να αποτελεί, πλέον, καθοριστική επίπτωση και σε κλαδικό επίπεδο των τομέων, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Στη βιομηχανία παρατηρούμε ότι η βελτίωση της καινοτομικής ικανότητας αναδεικνύεται ως η δεύτερη σημαντικότερη επίπτωση μαζί με τη σύνδεση της επιχειρηματικής και ερευνητικής κοινότητας. Στις υπηρεσίες δεύτερη σημαντικότερη επίπτωση για την ελληνική οικονομία αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ακολουθείται από την ενίσχυση των εισροών των ξένων επενδύσεων. Όσον αφορά το τελευταίο, καθοριστική είναι η επίπτωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, με την είσοδο ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων με πρόσφατες αγορές.

Ωστόσο, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω οι ξένες πολυεθνικές και συνεπώς οι επενδύσεις αυτών στην Ελλάδα αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια για την ενίσχυση της οικονομίας της χώρας. Παρά την έντονη οικονομική κρίση που εμφανίζει η Ελλάδα, άτυπα από το 2008 και τυπικά πλέον από το 2010, οι επιδόσεις της χώρας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ήταν ικανοποιητικές κατά το 2012. Αυτήν την κατάσταση επιβεβαιώνουν και τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος από τις μελέτες για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και τις ΑΞΕ το διάστημα 2003-2012.

Πίνακας 4: Οι εισροές ΞΑΕ στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2003-2012
(σε εκατομμύρια ευρώ)²

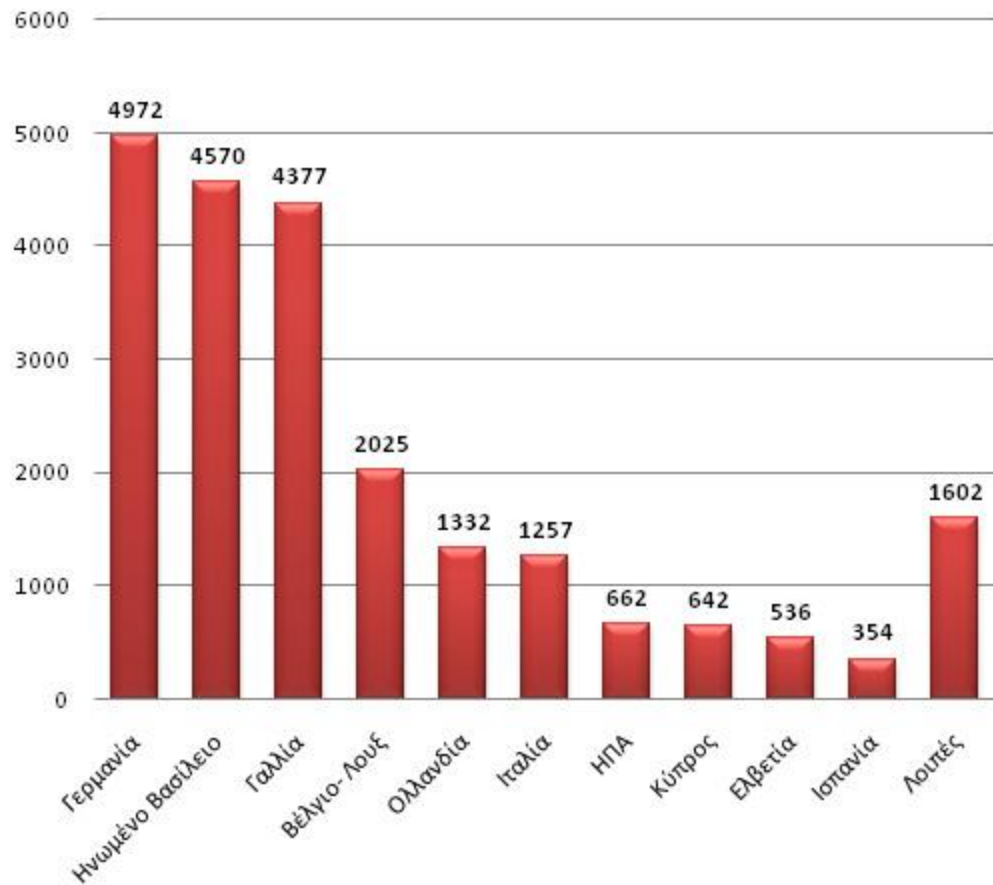
Από το παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ότι οι συνολικές εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σημείωσαν το 2012 μείωση κατά 27,9%. Μείωση που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ζημιές που εμφάνισαν οι ξένες πολυεθνικές εταιρείες στην Ελλάδα, τα ποσά των οποίων υπολογίζονται ως κέρδη τα οποία δεν μπορούν να επενδυθούν ξανά στην Ελλάδα. Οι καθαρές εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σημείωσαν το ίδιο έτος αύξηση 64,7%, παρά την οικονομική κρίση, αύξηση που σημαίνει πολλά για τη χώρα αφού οι παγκόσμιες καθαρές εισροές ΞΑΕ σημείωσαν πτώση κατά 18%. Παρόλα αυτά η κρίση είχε σαν συνέπεια την ταχεία προώθηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και την μείωση των παραγωγικών συντελεστών, γεγονός που οδήγησε στην δημιουργία αξιόλογων επενδύσεων σε όλους τομείς, όπως στην τεχνολογία, την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας και του φυσικού πλούτου.

Τα παραπάνω επενδυτικά κεφάλαια που αξιοποιούνται στην Ελλάδα προέρχονται από τις αναμενόμενες χώρες εξαγωγής κεφαλαίου όπως η Γερμανία, η Γαλλία, το

² Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Ιταλία αλλά σημαντική είναι και η παρουσία της Κύπρου και των ΗΠΑ.

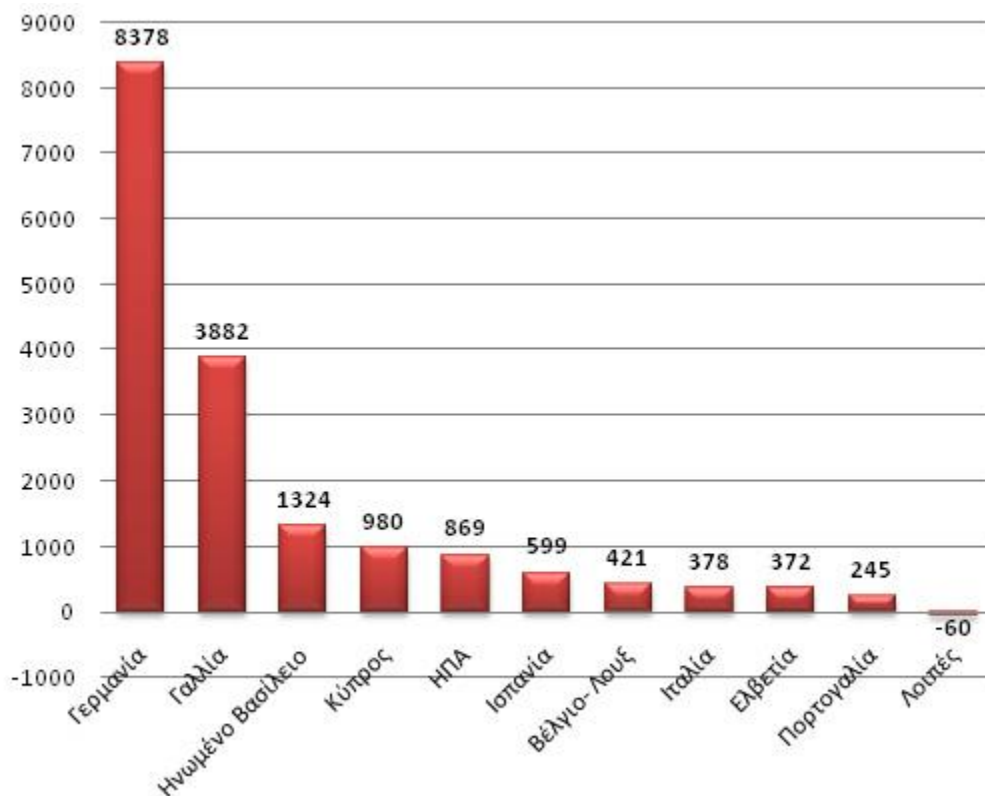
Περίοδος 2003-2007³

Συνολική Αξία: 22.328,2 εκατομμύρια Ευρώ

³ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012⁴

Συνολική Αξία: 17.386,3 εκατομμύρια Ευρώ

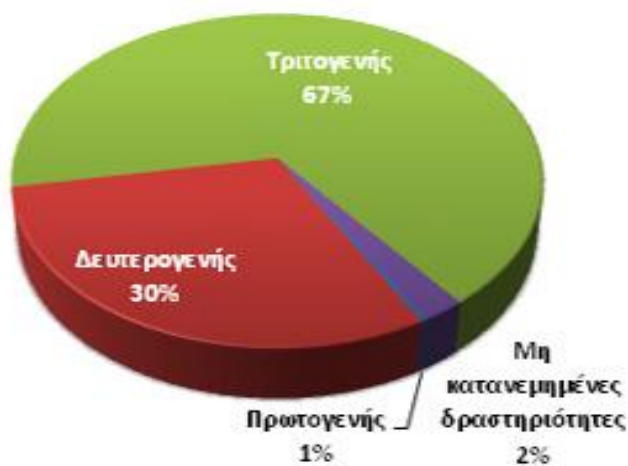
Η επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα προέρχεται κατά κύριο λόγο από εταιρείες σημαντικών αγορών όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ παρατηρείται μεταβολή στις κύριες χώρες που επενδύουν στην Ελλάδα κατά τις δύο περιόδους που εξετάζονται. Και στις δύο περιόδους η Γερμανία κατέχει την πρώτη θέση των επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα, ενώ στην δεύτερη θέση στην πρώτη περίοδο βρίσκεται το Ηνωμένο Βασίλειο και στην δεύτερη περίοδο η Γαλλία, αλλά, ωστόσο, με συντριπτική διαφορά με τη Γερμανία. Μικρές διαφορές παρατηρούνται και στις υπόλοιπες χώρες προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων, με την Κύπρο και τις ΗΠΑ να βελτιώνουν συνεχώς τη θέση τους. Πιο συγκεκριμένα για τις ΗΠΑ, η παρουσία της στις επενδύσεις παραμένει σχετικά χαμηλή, γεγονός που εν μέρει οφείλεται και σε επενδυτική δραστηριότητα επιχειρήσεων συμφερόντων των ΗΠΑ, που όμως υλοποιούνται στην Ελλάδα έμμεσα μέσω θυγατρικών τους σε άλλο κράτος, συνήθως της Ευρώπης.

⁴ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Μολονότι είναι σημαντικό για την Ελλάδα το ποιες είναι εκείνες οι χώρες-σύμμαχοί της, είναι εξίσου αξιοσημείωτο σε ποιους τομείς αφορούν οι παραπάνω επενδυτικές δραστηριότητες. Παρακάτω ακολουθούν κατά τις δύο παραπάνω περιόδους οι αντίστοιχοι επενδυτικοί κλάδοι.

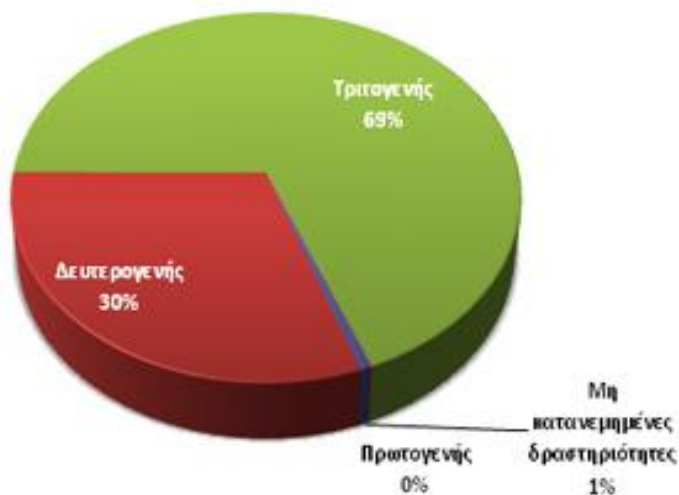
Συνολικές εισροές ΞΑΕ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας κατά την περίοδο 2003-2012

Περίοδος 2003-2007⁵

Συνολική αξία: 22.328,2 εκατομμύρια Ευρώ

Περίοδος 2008-2012⁶

Συνολική αξία: 17.386,3 εκατομμύρια

⁵ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

⁶ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Ευρώ

Βασικά χαρακτηριστικά των παραπάνω στατιστικών στοιχείων είναι ότι οι ΞΑΕ συγκεντρώνονται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών και αυτό λόγω κυρίως της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας, την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και της τόνωσης του εμπορίου. Ειδικότερα όσον αφορά τους κλάδους των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2012 με σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον συγκαταλέγονται οι τηλεπικοινωνίες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το εμπόριο και ο τουρισμός.

Διάρθρωση των συνολικών εισροών ΞΑΕ στον τομέα των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2012

Περίοδος 2003-2007⁷

Συνολική αξία: 14.989,2 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

⁷ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012⁸

Συνολική αξία: 11.996,1 εκατομμύρια Ευρώ

Οι κλάδοι των τηλεπικοινωνιών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συγκεντρώνουν τη συντριπτική πλειοψηφία των επενδυτικών κεφαλαίων που 'κινήθηκαν' προς τις υπηρεσίες και στις δύο περιόδους. Καθοριστικό ρόλο στα επενδυτικά κεφάλαια στον τριτογενή τομέα της δεύτερης περιόδου έπαιξε η εξαγορά του ΟΤΕ Α.Ε. από την Deutsche Telekom με τις τηλεπικοινωνίες να συγκεντρώνουν πάνω από τα μισά επενδυτικά κεφάλαια. Αντιθέτως, χαμηλό ποσοστό (7% την περίοδο 2003-2007 και 8% την περίοδο 2008-2012) των ξένων επενδύσεων, εμφανίζεται στην λιγότερο παραγωγική κατηγορία αυτής των «ακινήτων», ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των ξένων επενδύσεων κατευθύνθηκε σε παραγωγικές δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως οι τηλεπικοινωνίες και τα πιστωτικά ιδρύματα.

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, αξιοσημείωτο δε, είναι ότι εκτός από τις ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα, έχουμε και την δημιουργία ελληνικών πολυεθνικών επιχειρήσεις, οι οποίες και αυτές με τη σειρά τους έχουν να αντιμετωπίσουν τις δικές τους προκλήσεις. Ειδικότερα ο χαρακτήρας της στρατηγικής διεθνοποίησης,

⁸ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

όπως η αναζήτηση νέων αγορών, με βασικό στόχο την κάλυψη των καταναλωτικών αναγκών των χωρών υποδοχής, αποτελεί ευάλωτη στρατηγική επιλογή δεδομένου ότι εξαρτάται από την ρευστότητα των καταναλωτών των χωρών υποδοχής. Ο Βασικός μηχανισμός ανταγωνισμού όσον αφορά τα προϊόντα που παράγονται στις θυγατρικές είναι οι τιμές. Εφόσον η οικονομική κρίση έχει επιπτώσεις στις χώρες υποδοχής θα επηρεαστεί, όπως είναι φυσικό, και η παραγωγική δραστηριότητα των θυγατρικών σε αυτές τις χώρες. Επομένως το κόστος παραγωγής θα καθορίσει και την αντοχή που θα δείξουν οι επιχειρήσεις κάτω από αυτές τις πιέσεις. Επιχειρήσεις με χρονοβόρους και ανελαστικούς παραγωγικούς κύκλους θα αντιμετωπίσουν επίσης προβλήματα χρηματοδότησης.

Κατά συνέπεια οι βιομηχανίες θα εισέλθουν σε διαδικασία αναδιοργάνωσης δεδομένου ότι η στρατηγική επέκτασης σε πολλές χώρες έχει ως φυσική εξέλιξη την γεωγραφική αναδιοργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, προκειμένου να αποφευχθεί το βασικό πρόβλημα που συνδέεται με την ταυτόχρονη παραγωγή του ίδιου προϊόντος από παρεμφερείς παραγωγικές μονάδες. Η οικονομική κρίση προβλέπεται να λειτουργήσει επιταχυντικά προς μια τέτοια αναδιοργάνωση παραγωγικών δραστηριοτήτων όπου αυτό κρίνεται χρήσιμο. Άρα βραχυπρόθεσμα οι Ελληνικές πολυεθνικές επιχειρήσεις ενδεχομένως να αναδιοργανώσουν τις δραστηριότητές των θυγατρικών τους με πιο αποδοτικό τρόπο και να αντιμετωπίσουν συγκρατημένα τις προοπτικές περαιτέρω επέκτασής τους.

Η πλειοψηφία των ΠΕ που δραστηριοποιούνται στην ελληνική οικονομία είναι επιχειρήσεις οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλη καθετοποίηση της παραγωγικής τους δραστηριότητας καθώς επίσης χαρακτηρίζονται από λειτουργία θυγατρικών ή δικτύων επιχειρήσεων που εντάσσονται σε διαφορετικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Μία πολυεθνική επιχείρηση είναι δυνατόν να παρουσιάζει επιχειρήσεις σε περισσότερους από 2 κλάδους με διαφορετικό παραγωγικό επίκεντρο. Όταν οι πολυεθνικές αποφασίζουν να εισέλθουν στην ελληνική οικονομία αποφασίζουν ποιο τμήμα των δραστηριοτήτων τους θα εγκαταστήσουν στη χώρα προσμετρώντας σειρά παραγόντων όπως κόστος παραγωγής, επίπεδο προσφοράς εργασίας, περιθώρια κέρδους κ.ά. Επίσης αποφασίζουν εάν η επένδυση θα αποτελεί μία καθετοποιημένη παραγωγική μονάδα ή ένα μέρος της παραγωγικής αλυσίδας των προϊόντων που παράγουν. Συνάγεται το συμπέρασμα

πως οι πολυεθνικές που εισέρχονται στην ελληνική οικονομία επικεντρώνονται σε κλάδους με μεγάλη παρουσία επιχειρήσεων οι οποίοι πιθανώς τους προσφέρουν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς καθώς δεν είναι τυχαίο πως παρουσιάζεται σε αυτούς μεγάλη συγκέντρωση επιχειρήσεων και επιπρόσθετα είναι πιθανώς κλάδοι οι οποίοι οδηγούν σε αυξημένα κέρδη και βελτίωση των παραγωγικών δυνατοτήτων των επιχειρήσεων μέσω παρουσίας δικτύων επιχειρήσεων και συνεργειών.

1.4.3 ΞΕΝΗ ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΓΟΡΩΝ

Η Ελλάδα, αυτά τα χρόνια, καθυστέρησε να εκμεταλλευθεί τη δραστηριότητα παγκόσμιων συγχωνεύσεων και αποκτήσεων. Εκείνη την περίοδο, τα ελληνικά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων δεν ενθάρρυναν την προσέλκυση των στρατηγικών επενδυτών. Αντιθέτως, η πολιτική που προτιμήθηκε ήταν η πώληση των μετοχών των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων στους ξένους θεσμικούς επενδυτές. Το αντίστοιχο νομικό πλαίσιο στόχευε στην προσέλκυση ξένων θεσμικών, παρά στρατηγικών επενδυτών (OECD Reviews of FDI, 1994).

Προσδιοριστικοί Παράγοντες Προσέλκυσης ΞΑΕ στην Ελλάδα

Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς αποτελεί τον κυρίαρχο παράγοντα στον οποίο στηρίζεται η απόφαση των ξένων επενδυτών για επένδυση σε μια χώρα. Οι ξένες πολυεθνικές εισήλθαν στην Ελλάδα έτσι ώστε να εκμεταλλευτούν το μονοπωλιακό ή ολιγοπωλιακό πλεονέκτημα που υπήρχε στον ιδιωτικό τομέα αλλά και στο δημόσιο. Το 90% των ξένων επιχειρήσεων δραστηριοποιούνταν στους κλάδους του καουτσούκ, των χημικών και των πλαστικών και πάνω από το 50% των ξένων επενδύσεων στους κλάδους μηχανημάτων και μετάλλων. Δεδομένης της σημαντικής επιρροής των ΞΑΕ στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι Παλάσκας και Στοφόρος (2002) ανέπτυξαν ένα οικονομετρικό μοντέλο χρονολογικών σειρών το οποίο αποσκοπούσε στην εκτίμηση των παραγόντων που ερμηνεύουν τις μεταβολές των ΞΑΕ στην ελληνική αγορά κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Κατέληξαν σε ένα μοντέλο σύμφωνα με το οποίο οι εισροές ΞΑΕ στην Ελλάδα την περίοδο 1970 – 2001, επηρεάζονται από ποσοτικές και ποιοτικές μεταβλητές

Ποσοτικές είναι το μέγεθος της αγοράς, το μοναδιαίο κόστος εργασίας και οι εισροές ΞΑΕ στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Συνοπτικά τα αποτελέσματα του υποδείγματος αυτού τονίζουν το ρόλο των κινήτρων προσφοράς στην προσέλκυση ΞΑΕ καθώς και του κόστους εργασίας. Σε αυτά τα πλαίσια η διεύρυνση της ΕΕ αναμένεται να έχει αρνητικές συνέπειες για την Ελλάδα αφού θα δημιουργήσει ιδανικό έδαφος για την προσέλκυση ΞΑΕ σε περισσότερες χώρες (Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος, 2004).

Οι κατευθυντήριες οδηγίες του Ο.Ο.Σ.Α. για τις ΞΑΕ και τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις

Η Σύνοδος Υπουργών των 29 χωρών του ΟΟΣΑ, που συνήλθε στο Παρίσι στις 27 Ιουνίου 2000, υιοθέτησε, μαζί με την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Σλοβακία και τη Χιλή, ένα κείμενο *Κατευθυντηρίων Οδηγιών προς τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις*, μετά από έναν χρόνο διαπραγματεύσεων στις οποίες συμμετείχαν τόσο εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των μελών του ΟΟΣΑ, όσο και εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, των εργαζομένων και ενδιαφερομένων μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οι *Οδηγίες* εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 1976 και, έκτοτε, αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Οι *Οδηγίες* αποτελούν συστάσεις που απευθύνονται από τις Κυβερνήσεις που τις υιοθετούν στις πολυεθνικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στις χώρες τους ή εδρεύουν στις χώρες τους και δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό και παρέχουν μη δεσμευτικές αρχές και πρότυπα υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις ασκούν τις δραστηριότητές τους σε αρμονία με τις πολιτικές των χωρών που τις φιλοξενούν και σύμφωνα με τις προσδοκίες των κοινωνιών τους.

Οι νέες, αναθεωρημένες *Οδηγίες*:

- συνιστούν κώδικα καλής συμπεριφοράς των πολυεθνικών επιχειρήσεων και καθιερώνουν αρχές σε μία ευρεία σειρά θεμάτων επιχειρηματικής ηθικής, όπως οι εργασιακές σχέσεις, το περιβάλλον, η διαφάνεια, ο ανταγωνισμός, η διαφθορά και η φορολογία.

- στοχεύουν στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ επιχειρήσεων, εργαζομένων, κυβερνήσεων και της κοινωνίας γενικότερα.

- υποστηρίζονται τόσο από την επιχειρηματική κοινότητα όσο και από τις συνδικαλιστικές ενώσεις των εργαζομένων.

Οι κατευθυντήριες οδηγίες περιεκτικά:

- αναφέρουν τις γενικές κατευθύνσεις καλής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων στις χώρες όπου αυτές ασκούν τις δραστηριότητές τους,

- περιλαμβάνουν συστάσεις σε μια σειρά τομέων, όπως τα δικαιώματα και η μεταχείριση των εργαζομένων και η κατάργηση της παιδικής και καταναγκαστικής εργασίας,

- αναφέρονται σε συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης καθώς και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων,

- αφορούν την καταπολέμηση της δωροδοκίας και της διαφθοράς και αντανακλούν τις διατάξεις της σχετικής Σύμβασης του ΟΟΣΑ,

- αποσκοπούν στην εξασφάλιση του σεβασμού όλων των συμφερόντων των καταναλωτών από τις επιχειρήσεις.

- ενθαρρύνουν τη βελτίωση της τεχνογνωσίας στις χώρες όπου δραστηριοποιούνται.

- προβλέπουν την τήρηση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των χωρών στις οποίες ασκούν τις δραστηριότητές τους και επιβάλλουν τη συμπεριφορά κατά τρόπο που να εξασφαλίζει τον ελεύθερο ανταγωνισμό.

- Τέλος, επιβάλλουν την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων και τη συνεργασία με τις τοπικές φορολογικές αρχές.

Βασικό στοιχείο των αναθεωρημένων Οδηγιών αποτελούν οι διαδικασίες εφαρμογής τους. Οι Κυβερνήσεις των χωρών που τις έχουν υιοθετήσει είναι *υποχρεωμένες* να προβούν σε ενέργειες για την εφαρμογή τους, μέσω των **Εθνικών Σημείων Επαφής** που είναι υποχρεωμένες να ενεργοποιήσουν. Τα ΕΣΕ είναι κυβερνητικές υπηρεσίες που έχουν ως αντικείμενο την *προώθηση* των Οδηγιών,

την παροχή διευκρινήσεων ως προς το περιεχόμενό τους και την επίλυση προβλημάτων που είναι δυνατό να ανακύψουν κατά την εφαρμογή τους, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη της κοινωνίας. Ακόμα, τα ΕΣΕ συνεργάζονται μεταξύ τους και συναντώνται κάθε χρόνο για να ανταλλάξουν εμπειρίες και να αναφέρουν τις δραστηριότητές τους. Το ελληνικό Εθνικό Σημείο Επαφής είναι υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και είναι αρμόδιο για περιπτώσεις επιχειρηματικής συμπεριφοράς που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα.

1.5 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

Το διεθνές εμπόριο αποτελεί, παραδοσιακά, τη βάση της παγκόσμιας οικονομίας και τον παράγοντα που προσδίδει υπόσταση και προσδιορίζει μία σειρά από άλλες παραμέτρους της, ενώ ο προστατευτισμός και η φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου αποτελούν κεντρικό ζήτημα των διεθνών οικονομικών σχέσεων μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μέχρι σήμερα, η αντίληψη και οργάνωση του διεθνούς εμπορίου υπήρξε εθνοκεντρική, παρά τις πολύ ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές που επέφερε η εμφάνιση των πολυεθνικών εταιρειών στη δεκαετία του 1960 και έπειτα η ανάπτυξη του διαιτητικού εμπορίου.

Το παγκόσμιο εμπόριο αναπτύχθηκε ραγδαία μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η ηγεμονία των ΗΠΑ, έχοντας σημαντική κυριαρχία στην παγκόσμια οικονομία, ώθησε σε συνεχή φιλελευθεροποίηση το διεθνές εμπόριο. Ωστόσο, η αντίδραση των μη αναπτυγμένων χωρών ήταν έντονη, καθώς θεωρούσαν ότι η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου θα διαιώνιζε την εξάρτηση και υπανάπτυξή τους και θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις των αναπτυγμένων χωρών.

Έπειτα από μία δεκαετία πολύ χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης, μεταξύ 1975 και 1985, το παγκόσμιο εμπόριο σημείωσε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 1986,

παρουσιάζοντας ακόμα μεγαλύτερη αύξηση από το 1990 κι έπειτα, ενώ κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990 αναδείχθηκε και παγιώθηκε ο ρόλος της Ασίας στο διεθνές εμπόριο και κατά επέκταση στην παγκόσμια οικονομία.

Εν τω μεταξύ υπήρξαν κάποιες σημαντικές προσεγγίσεις του διεθνούς εμπορίου. Σύμφωνα με την αρχή του απόλυτου πλεονεκτήματος μία χώρα εξάγει σε μία άλλη αυτά τα αγαθά που σε αυτήν έχουν χαμηλότερες τιμές από ότι στη χώρα με την οποία συναλλάσσεται και εισάγει από αυτήν εκείνα τα προϊόντα τα οποία η άλλη χώρα διαθέτει σε χαμηλότερη από αυτήν τιμές. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή παρουσιάζει μία σημαντική αδυναμία και συγκεκριμένα δεν εξηγεί την περίπτωση όπου σε μία χώρα οι τιμές όλων των αγαθών είναι χαμηλότερες από εκείνες της άλλης χώρας με την οποία συναλλάσσεται. Για ποιο λόγο αυτή η χώρα να επιδιώκει τη συνέχιση των συναλλαγών, ερώτημα που προκύπτει και για την άλλη χώρα, δηλαδή εκείνη όπου όλα τα αγαθά διατίθενται σε τιμές υψηλότερες του εξωτερικού, αφού πώς μια τέτοια χώρα θα μπορούσε να εξάγει ορισμένα από τα προϊόντα της;

Η θεωρία του Ricardo D. (1817), θεωρείται ως η το ξεκίνημα της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου σύμφωνα με την οποία η κάθε χώρα εστιάζει στη παραγωγή στην οποία διαθέτει ένα βασικό πλεονέκτημα, το οποίο καθορίζεται από την παραγωγικότητα της εργασίας, ο λεγόμενος νόμος του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Σύμφωνα με τον Ricardo, εάν μια χώρα παράγει δύο προϊόντα με χαμηλότερο κόστος από ότι η άλλη χώρα με την οποία συναλλάσσεται, δηλαδή αν για την παραγωγή και των δύο αγαθών στη χώρα αυτή χρειάζονται λιγότερες ώρες εργασίας, από ότι στην άλλη θα τη συμφέρει και σε αυτήν ακόμη την περίπτωση να εξειδικευθεί στην παραγωγή του προϊόντος εκείνου που παράγει σχετικά πιο φθηνά από ότι η άλλη (Μπακατσιάνος, 2007).

Το 1919 και το 1933 ο Eli Heckscher και ο Bertil Ohlin, αντίστοιχα, διατύπωσαν μια φιλελεύθερη θεωρία σχετικά με το διεθνές εμπόριο, την οποία αργότερα συμπλήρωσαν οι P. Samuelson, W. Stolper και ο T.M. Rybczynski. Σύμφωνα με τη θεωρία Heckscher-Ohlin, το εξωτερικό εμπόριο μιας χώρας προσδιορίζεται από τη σχέση κεφαλαίου και εργασίας. Ειδικότερα η κάθε χώρα εξειδικεύεται στην παραγωγή εκείνου του προϊόντος όπου χρησιμοποιείται κυρίως ο παραγωγικός

συντελεστής τον οποίο η συγκεκριμένη χώρα έχει σε επάρκεια. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, διατυπώθηκαν νεότερες θεωρίες σχετικά με το διεθνές εμπόριο, οι οποίες διατυπώνοντας την εξελισσόμενη πραγματικότητα, εισήγαγαν σταδιακά νέα κριτήρια, όπως τη διαφορά στην τεχνολογία, τις οικονομίες κλίμακας ή την προσαρμογή στη διεθνή ζήτηση. Τέλος, σύμφωνα με την νεομαρξιστική θεωρία, η παγκόσμια ηγεμονία συνεπάγεται άνιση κατανομή εργασίας, ενώ κεντρικό της στοιχείο αποτελεί το ύψος της επένδυσης σε μακροχρόνια περίοδο, καθώς και η δυνατότητα προσδιορισμού νέων κανόνων παραγωγής. Ωστόσο είναι γεγονός ότι η πράξη δεν επαληθεύει πάντα την θεωρία του διεθνούς εμπορίου, ενώ παράλληλα, τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών που πραγματοποιούνται πέρα από το πλαίσιο του ανταγωνισμού (Μπακατσιάνος, 2007).

Όλες οι θεωρίες του διεθνούς εμπορίου λαμβάνουν υπόψη ένα πλήθος από σημαντικές γενικές παραδοχές, όπως ότι το εμπόριο περιορίζεται δραστικά ανάλογα με τη γεωγραφική απόσταση ή οι τιμές ποικίλουν κατά τόπους, ενώ οι διαφορές τους είναι ακόμη μεγαλύτερες όταν οι αποστάσεις είναι πολύ μεγάλες. Τα δύο αυτά γεγονότα αποδεικνύουν πώς η γεωγραφική απόσταση παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, γεγονός που σημαίνει πως οι χώρες δραστηριοποιούνται κάνοντας χρήση διαφορετικών τεχνολογιών.

Στον αντίποδα, οι περισσότερες θεωρίες για το διεθνές εμπόριο δε λαμβάνουν υπόψη πολύ σημαντικούς παράγοντες όπως: α) η απόσταση επιφέρει σημαντική μείωση στο εμπόριο, β) οι τιμές διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με την τοποθεσία και μάλιστα, οι διαφορές είναι ακόμα μεγαλύτερες όταν αυξάνεται η απόσταση μεταξύ δύο περιοχών, γ) ο παράγοντας της αμοιβής διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών, δ) οι σχετικές παραγωγικότητες των χωρών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των βιομηχανιών. Οι δύο πρώτοι παράγοντες αποδεικνύουν πως η γεωγραφία παίζει πολύ σπουδαίο ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα. Οι δύο επόμενες προτάσεις αποδεικνύουν τη χρήση διαφορετικών τεχνολογιών μεταξύ των χωρών.

Κατά την διάρκεια των δεκαετιών 1980-90, υπήρξε σημαντική διαφοροποίηση των όρων του εμπορίου λόγω της επανάστασης της τεχνολογίας της πληροφόρησης, της παγκοσμιοποίησης και της πολιτισμικής εξέλιξης.

Οι βασικότερες μεταβολές που συντελέστηκαν ήταν η απώλεια της εθνοκεντρικής οργάνωσης του εμπορίου, η ανάδειξη οικονομικών υποκειμένων που οργανώνονται και ενεργούν υπερεθνικά και η παγκόσμια οργάνωση της αγοράς. Σήμερα το κράτος δεν αποτελεί πλέον τη βασική μονάδα του διεθνούς εμπορίου, ενώ το δίκτυο καθίσταται ολοένα και περισσότερο κυρίαρχο στοιχείο και βάση αυτής της οργάνωσης. Η παγκοσμιοποίηση και η περιφερειακή οργάνωση του εμπορίου λειτουργούν στη βάση μιας αμοιβαίας ενίσχυσης, με την παραγωγή και το εμπόριο να συγκεντρώνονται κυρίως στη Βόρειο Αμερική, στη Δυτική Ευρώπη και στην Απω Ανατολή

Σήμερα, το εμπόριο αποτελεί κεντρική οικονομική δραστηριότητα και κεντρικό ζήτημα της παγκόσμιας πολιτικής. Το εμπόριο ως δύναμη ανάπτυξης και ευημερίας, αλλά και ως δύναμη περιθωριοποίησης, εξάρτησης, το εμπόριο ως δύναμη και τρόπος πολιτισμού ή ως παράγοντας περιφερειακής οργάνωσης, αποτελούν τις κύριες, όχι όμως και τις μοναδικές, εμπορικής φύσης παραμέτρους που επηρεάζουν τις διεθνείς σχέσεις.

Αλλαγές κατά τα τελευταία χρόνια, όπως η απελευθέρωση των αγορών και η δημιουργία των τυποποιημένων καταναλωτικών προτιμήσεων, έχουν ενθαρρύνει τη διεθνοποίηση ακόμη και σε χώρες που μέχρι πρόσφατα αποτελούσαν την απόρριψη της έννοιας της επιχειρηματικότητας και των ελεύθερων αγορών. Ένα παράδειγμα είναι η Κίνα, μια χώρα που μέχρι πρόσφατα είχε μια αρνητική στάση έναντι του διεθνούς εμπορίου. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών το κομμουνιστικό καθεστώς της Κίνας έχει ενθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις, μαζί με μια σειρά από αλλαγές που επιτρέπονται οι ξένες επενδύσεις σε μια οικονομία που μέχρι πρόσφατα ήταν κλειστή για τους ξένους επενδυτές, όπως και τις εξαγωγές σε πολύ χαμηλό κόστος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

2.1 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων της κάθε χώρας επηρεάζεται και διαμορφώνεται από συγκεκριμένους παράγοντες οι οποίοι προσδιορίζουν επίσης το κόστος παραγωγής και πώλησης των προϊόντων τόσο στην τοπική και εγχώρια αγορά αλλά και στις ξένες αγορές.

Η οργανωτική δομή και η επιχειρηματική δυναμικότητα είναι αυτές που άμεσα επηρεάζουν το κόστος παραγωγής και διανομής των προϊόντων από τις επιχειρήσεις. Η κάθε επιχείρηση διαμορφώνει την τιμή πώλησης του προϊόντος με βάση τον βαθμό κατά τον οποίο τα προϊόντα αντιμετωπίζουν συνθήκες θετικές όσον αφορά στην ζήτησή τους τόσο στην εγχώρια όσο και στην ξένη αγορά.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας αυτή προσδιορίζεται με βάση το κατά πόσο το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας της και η οικονομική και κοινωνική υποδομή της:

α) συμβάλλουν στην κατανομή των παραγωγικών συντελεστών δίνοντας προτεραιότητα στις επιχειρήσεις με την υψηλότερη παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα

β) επιβαρύνουν όσο το δυνατό λιγότερο το κόστος παραγωγής και προώθησης των προϊόντων των επιχειρήσεων που αποβλέπουν στις διεθνείς αγορές.

Όσο πιο ισχυρά είναι τα κίνητρα για παραγωγική εργασία και ανάληψη πρωτοβουλιών υψηλής αποδοτικότητας τόσο πιο ανταγωνιστική είναι μια χώρα.

Στην χώρα αυτή που ο βαθμός της ανταγωνιστικότητας είναι υψηλός οι κρατικές παρεμβάσεις δεν θεωρούνται ισχυρό εμπόδιο κατά της υγιούς επιχειρηματικής

δραστηριότητας ούτε συμβάλουν αρνητικά στην προσέλκυση επενδύσεων από εγχώριες και ξένες επιχειρηματικές μονάδες. Αντιθέτως συμβάλλουν στην προώθηση των επενδύσεων και στην εισαγωγή σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών στοχεύοντας στην υψηλότερη δυνατή αύξηση της παραγωγικότητας.

Με τον τρόπο αυτό προσελκύονται επενδύσεις και διατηρούνται υψηλοί ρυθμοί παραγωγικότητας και έτσι μια οικονομία γίνεται ιδιαίτερα ανταγωνιστική και αναπτύσσεται γρήγορα. Αυτό συνεπάγεται την αύξηση των πραγματικών μισθών και των αμοιβών των συντελεστών παραγωγής. Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι ο βασικός παράγοντας αύξησης της ζήτησης των επενδύσεων και αυτό άμεσα ενισχύει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Η αύξηση της παραγωγικότητας κάθε οικονομίας επηρεάζεται από τον ρυθμό αύξησης των επενδύσεων. Οι πιο κάτω παράγοντες προσδιορίζουν την αύξηση αυτή:

-Το παρών επιχειρησιακό και οικονομικό περιβάλλον

- Το επίπεδο ανάπτυξης της οικονομικής και τεχνολογικής και κοινωνικής υποδομής μιας χώρας.

- Το επίπεδο ανάπτυξης της υγιούς επιχειρηματικότητας στη χώρα το οποίο επιτυγχάνεται μέσω ευνοϊκών συνθηκών ζήτησης στην εγχώρια και στις ξένες αγορές με στόχο το κέρδος.

Η ύπαρξη της καινοτομίας και δημιουργικότητας σε μια οικονομία, η καλή ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, το ύψος των δαπανών πάνω στην έρευνα και την ανάπτυξη, συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας. Όλα αυτά για να ευδοκιμήσουν απαιτούν υψηλό επίπεδο οργανωτικής δομής και επιχειρηματικής λειτουργίας των διεθνοποιημένων επιχειρήσεων.

Βέβαια η επίτευξη προόδου στον τομέα της ανταγωνιστικότητας απαιτεί και την ύπαρξη της κατάλληλης εισοδηματικής πολιτικής, που θα επιτευχθεί μέσω του προσδιορισμού των αυξήσεων των εισοδημάτων των εργαζομένων χωρίς να διαταραχθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητα της οικονομίας σε επενδύσεις.

2.2 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γενικά, η εμπειρία των τελευταίων 15 ετών, μετά την απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών και των κινήσεων κεφαλαίων σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει δείξει ότι μεγάλοι όγκοι επενδύσεων εισρέουν σε χώρες οι οποίες χαρακτηρίζονται είτε από χαμηλή φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων και των ιδιωτών (με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα στην περίπτωση αυτή την Ιρλανδία), είτε από σχετικά χαμηλό, και με χαμηλούς ρυθμούς αύξησης, κόστος εργασίας τόσο στην τρέχουσα όσο και στην μεσο-μακροχρόνια περίοδο (με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις Κίνα, Ινδίες, άλλες χώρες της ΝΑ Ασίας, Ιρλανδία, ΗΠΑ, κ.ά.). Αυτές είναι και οι χώρες που σημειώνουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Από την άλλη μεριά αδυναμία προσέλκυσης των αναγκαίων επενδύσεων, ή/και απώλεια παραγωγικών μονάδων που μετεγκαθίστανται σε άλλες χώρες, αντιμετωπίζουν οι χώρες που χαρακτηρίζονται από σχετικά υψηλή φορολογική επιβάρυνση και ταυτόχρονα από υψηλό και αυξανόμενο κόστος εργασίας, σε συνδυασμό πάντοτε με την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών τους (όπως για παράδειγμα η Γερμανία, η Ιταλία, η Γαλλία και σε χαμηλότερο βαθμό η Ελλάδα μετά το άνοιγμα των αγορών των χωρών χαμηλού κόστους στον ανταγωνισμό).

Χαμηλοί ρυθμοί αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος παρατηρούνται στις χώρες που σημειώνουν υψηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας, με έμφαση στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις σε νέες τεχνολογικές εφαρμογές και νέα προϊόντα. Οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται από μεγάλη ευελιξία της αγοράς εργασίας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα και εφαρμόζουν εισοδηματική πολιτική που έχει ως βασικό στόχο τη διασύνδεση, κατά το δυνατό, των αμοιβών με την παραγωγικότητα. Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι ένα από τα ισχυρότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα των ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια είναι ακριβώς η εξαιρετικά αυξημένη ευελιξία της αγοράς εργασίας τους. Αυτός είναι ο

κύριος μηχανισμός που οδηγεί στην επίτευξη υψηλών ρυθμών αύξησης της παραγωγικότητας, χαμηλών ποσοστών ανεργίας και υψηλών ποσοστών απασχόλησης του πληθυσμού τους.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η άνοδος της κάθε οικονομίας σε υψηλότερα επίπεδα ανάπτυξης συνεπάγεται και δραστική αναβάθμιση του ρόλου του συντελεστή εργασία στην ανάπτυξη. Η ανειδίκευτη χαμηλής παραγωγικότητας εργασία αντικαθίσταται από συστήματα αυτοματοποίησης της παραγωγής και από εξειδικευμένη εργασία αυξημένων προσόντων και απαιτήσεων. Επίσης, η παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας μετατοπίζεται υπέρ των κλάδων των υπηρεσιών που χαρακτηρίζονται ως αυξημένης έντασης εξειδικευμένης εργασίας. Έτσι, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξάνει φυσιολογικά με την άνοδο του επιπέδου ανάπτυξης και την μεταβολή της παραγωγικής διάρθρωσης της οικονομίας. Επιπλέον, στις αναπτυγμένες οικονομίες, το ποσοστό της μη καταγεγραμμένης εργασίας, που συμβάλλει στην αύξηση του ΑΕΠ, είναι κατά κανόνα πολύ μικρότερο από ότι σε χώρες όπως η Ελλάδα. Τέλος, στις αναπτυγμένες χώρες, η συμμετοχή του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού στο σύνολο του πληθυσμού είναι πολύ υψηλότερο από ότι στην Ελλάδα. Αυτό σημαίνει ότι ένα μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κερδίζει από μόνο του τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για τη διαβίωσή του, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην καταγραφή ενός υψηλότερου κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Αυτοί είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση χαμηλότερου επίσημα καταγεγραμμένου κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες .

Όμως, όποιο και αν είναι το απόλυτο μέγεθος του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε κάθε περίοδο, είναι αυτό που προσδιορίζει την ανταγωνιστικότητα, την προσέλκυση επενδύσεων και την αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας σε αυτή την περίοδο. Αν αυτό το κόστος αυξάνεται απότομα σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, τότε η ισχύουσα αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας κλονίζεται. Αντίθετα αν η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας με βάση το κόστος εργασίας βελτιώνεται τότε η αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας αυξάνει.

Από την άλλη μεριά, χαμηλή φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων και των ιδιωτών έχουν μόνο οι χώρες που έχουν καταφέρει να μειώσουν το μέγεθος του (χαμηλής παραγωγικότητας) δημόσιου τομέα και να μεταθέσουν στον ιδιωτικό τομέα ένα σημαντικό αριθμό δραστηριοτήτων. Επίσης, χαμηλή φορολογική επιβάρυνση έχουν εκείνες οι χώρες στις οποίες τα υπό κρατικό έλεγχο συστήματα κοινωνικής ασφάλισης δεν επιβαρύνουν την οικονομία με μη βιώσιμες δαπάνες. Εξαιρέση στον κανόνα φαίνεται να αποτελεί η Σουηδία, όπου ο βαθμός φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών είναι σχετικά υψηλός. Όμως, η επιβάρυνση αυτή παρέχεται σε μεγάλο βαθμό σε ανταποδοτική βάση. Δηλαδή, η αξία των υπηρεσιών που προσφέρονται από το κράτος στους πολίτες ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στο κόστος αυτών των υπηρεσιών για τους πολίτες. Οι περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί καθώς και το Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων λειτουργούν στη Σουηδία με καθαρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, αντίθετα με ότι συμβαίνει σε χώρες όπως η Ελλάδα.

2.3 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τους τελευταίους μήνες η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων βρίσκεται σχεδόν καθημερινά στην επικαιρότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί πέρα από την πρωτογενή σημασία του θέματος και την άμεση σχέση του με τις προοπτικές της χώρας για ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία, η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων συνδέεται με το κλείσιμο σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων, με τη μεταφορά παραγωγικών μονάδων στις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά και με τις διεκδικήσεις των εργαζομένων για αυξήσεις πάνω από τον προϋπολογισμό και υπογραφή συλλογικών συμβάσεων.

Η εικόνα που προβάλλεται και συντηρείται από τα συλλογικά όργανα των επιχειρηματιών και τους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους, είναι ότι οι επιχειρηματίες καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ενίσχυση της

ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, συναντούν όμως μεγάλα εξωγενή εμπόδια στην προσπάθειά τους αυτή. Ως σημαντικότερα εμπόδια, προβάλλονται:

- Το εξωτερικό περιβάλλον που δημιουργεί συνθήκες έντονου, συχνά αθέμιτου ανταγωνισμού, από τις χώρες χαμηλού κόστους (φτηνά κινέζικα προϊόντα κατακλύζουν την αγορά, οι επιχειρήσεις μεταναστεύουν στη Βουλγαρία λόγω του φτηνού εργατικού κόστους).
- Το επίπεδο των μισθών και το κόστος εργασίας στην Ελλάδα, καθώς και η έλλειψη ευελιξίας στην αγορά εργασίας.

- Η γραφειοκρατική και αδιαφανής αντιμετώπιση των επιχειρήσεων από το κράτος

Είναι όμως πράγματι αυτοί οι σημαντικότεροι παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων;

Η ανταγωνιστικότητα, είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων. Μερικοί από τους παράγοντες αυτούς επηρεάζονται από το μακροοικονομικό περιβάλλον και από το κράτος, κάποιιο από τους εργαζόμενους - και οι περισσότεροι διαμορφώνονται κατά κύριο λόγο από τους επιχειρηματίες και τους μετόχους. Τα διάφορα συστήματα συγκριτικής αξιολόγησης χρησιμοποιούν 30-50 δείκτες ως συνιστώσες της ανταγωνιστικότητας. Είναι συνεπώς αποπροσανατολιστικό να συνδέεται τόσο συχνά η ανταγωνιστικότητα μόνο με το χαμηλό κόστος εργασίας και την κατάργηση της γραφειοκρατίας.

Μια προσεκτική ματιά στις συγκριτικές επιδόσεις της χώρας μας και των ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα της ανταγωνιστικότητας συνολικά, αλλά και σε ορισμένους επί μέρους δείκτες, οδηγεί στις παρακάτω διαπιστώσεις:

- Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας συνολικά, βρίσκεται τα τελευταία δέκα χρόνια μεταξύ των θέσεων 30 και 40 της παγκόσμιας συγκριτικής κατάταξης. Παρά την κριτική που μπορεί να ασκηθεί σε αυτά τα συγκριτικά συστήματα αξιολόγησης, η πορεία της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας είναι σαφώς ανησυχητική.

Τα συνολικά συγκριτικά συστήματα αξιολόγησης δεν αναδεικνύουν τις μεγάλες διαφορές μεταξύ κλάδων και επιχειρήσεων και κατά συνέπεια τα καλά παραδείγματα ανταγωνιστικών και ιδιαίτερα δυναμικών επιχειρήσεων που σαφώς υπάρχουν στη χώρα μας, αλλά δεν είναι αρκετά για να μεταβάλλουν τη συνολική εικόνα.

- Οι ελληνικές επιχειρήσεις εξακολουθούν να βλέπουν τις γείτονες χώρες της Βαλκανικής ως απειλή και όχι ως επιχειρηματική ευκαιρία, απεμπολώντας έτσι τις σημαντικότερες δυνατότητες που τους παρέχει το νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Από πρόσφατη έρευνα προκύπτει ότι από το εμφανιζόμενο σύνολο των καταχωρημένων ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία, το 77% είναι επιχειρήσεις χωρίς καμία δραστηριότητα, ένα 15% δεν έχει μητρική στην Ελλάδα, ενώ, από τις συνολικές ελληνικές επενδύσεις στα Βαλκάνια, το 65% έχει επενδυθεί από 10 μεγάλους παίκτες - με το 45% να είναι οι επενδύσεις του ΟΤΕ.

- Οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν επενδύουν καθόλου στην οικονομία της γνώσης και στην καινοτομία. Η Ελλάδα, είναι ο ουραγός στην Ε.Ε. των 25 σε έρευνα και ανάπτυξη, με τις επιχειρήσεις να έχουν πολύ χειρότερες επιδόσεις από το κράτος.

Σε όλα τα συστήματα συγκριτικής αξιολόγησης της ανταγωνιστικότητας, οι τεχνολογικοί δείκτες έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Αφορούν μεταξύ άλλων στην καινοτομία προϊόντων και διαδικασιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην αξιοποίηση της πληροφορικής και των επικοινωνιών στην καθημερινή λειτουργία και στην παραγωγική διαδικασία. Οι δείκτες αυτοί συναρτώνται ευθέως με τις επιλογές και τις πρακτικές του επιχειρηματία.

- Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα αυξάνει σταθερά τα τελευταία χρόνια

- Παράλληλα με τη γραφειοκρατία και τα φαινόμενα διαφθοράς των δημόσιων υπηρεσιών, παρατηρείται χαμηλός βαθμός συμμόρφωσης των επιχειρήσεων με τους ισχύοντες νόμους και κανόνες. Το φαινόμενο της μαύρης εργασίας, το ύψος των οφειλών στο ΙΚΑ που δεν καταβάλλει το 25% του συνόλου των επιχειρήσεων, ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων, ο αριθμός των επιχειρήσεων που λειτουργούν χωρίς άδειες, τεκμηριώνουν την υψηλή παραβατικότητα των

ελληνικών επιχειρήσεων και επικαιροποιούν συχνά ένα ξεπερασμένο δίλημμα: Γραφειοκρατία ή ασυδοσία;

- Παρά το διαρκές αίτημα για τη συρρίκνωση του ρόλου του κράτους ως επιχειρηματία, οι επιμέρους αγορές λειτουργούν ολιγοπωλιακά ή και μονοπωλιακά (βλ. έρευνα του καθ. Δουκίδη για τα χαρακτηριστικά των προμηθευτών των super markets.)

Το ίδιο συμβαίνει και με το σύστημα προμηθειών του Δημοσίου και ιδίως των ΔΕΚΟ, που λειτουργεί προνομιακά υπέρ λίγων μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων. Οι αναθέσεις έργων από τη ΔΕΗ που δόθηκαν στη δημοσιότητα από τον προσφάτως παραιτηθέντα διευθύνοντα σύμβουλο, αποτελούν ένα ακόμη τεκμήριο ολιγοπωλιακής λειτουργίας μιας σημαντικής αγοράς. Είναι εξαιρετικά δύσκολο για μια μικρή δυναμική ελληνική επιχείρηση να αναπτυχθεί και να κερδίσει ένα μερίδιο της αγοράς της.

- Τα διοικητικά συμβούλια ακόμα και μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων εισηγμένων στο χρηματιστήριο, σε μεγάλο βαθμό «οικογενειοκρατούνται». Οι αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης δεν εφαρμόζονται ουσιαστικά στη χώρα μας.
- Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αγνοείται ως συνιστώσα της σύγχρονης επιχειρηματικότητας που προάγει την ανταγωνιστικότητα.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι οι απογοητευτικές επιδόσεις της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων οφείλονται κατά κύριο λόγο στην απουσία μιας κρίσιμης μάζας ελλήνων επιχειρηματιών με σύγχρονο ευρωπαϊκό προφίλ και δευτερευόντως, στη γραφειοκρατία του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στις όποιες αγκυλώσεις στην αγορά εργασίας.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων αποτελεί τη μοναδική προοπτική για τη διατήρηση των ρυθμών ανάπτυξης και για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Σε αυτήν την τόσο σοβαρή προσπάθεια, πρέπει οι επιχειρηματίες, τα συλλογικά τους όργανα και η κυβέρνηση, να αντιληφθούν ότι

τα μεγάλα ελλείμματα ανταγωνιστικότητας οφείλονται στις προτεραιότητες και στις πρακτικές της πλειοψηφίας των ελλήνων επιχειρηματιών να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να μην προσπαθούν διαρκώς να τις μετακυλήσουν στους άλλους κοινωνικούς εταίρους.⁹

2.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ

Η Ελλάδα εξελίσσεται από χώρα της ευρωπαϊκής περιφέρειας σε χώρα – πύλη του διεθνούς εμπορίου. Είναι μία δυνατότητα που της δίνει η κομβική της θέση πάνω στη διαδρομή των όλο και αυξανόμενων εμπορευματικών ροών από την Ανατολή προς τη Δύση. Από την Ασία προς την Ευρώπη και αντίστροφα.

Το εμπόριο στην Ελλάδα παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο. Η Ελλάδα είναι πολύ επιθυμητή σε άλλες χώρες για το λάδι της κυρίως, το οποίο εξάγει σε χώρες όπως η Ιταλία, η Γερμανία ακόμα και οι ΗΠΑ.

Στους παρακάτω πίνακες φαίνονται οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Ελλάδας για τα έτη 2011 και 2012.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΙΚΟΣΙ ΚΟΡΥΦΑΙΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΟ 2012¹⁰

ΑΑ	ΧΩΡΑ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ 2012	ΕΞΑΓΩΓΕΣ 2011	Διαφορά + ή -
1	ΤΟΥΡΚΙΑ	2,967 δις Ευρώ	1,881 δις Ευρώ	+61,1%
2	ΙΤΑΛΙΑ	2,098 δις Ευρώ	2,249 δις Ευρώ	-

⁹ www.express.gr

¹⁰ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Προσωρινά στοιχεία, Μάιος 2013

				6,7%
3	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1,738 δις Ευρώ	1,878 δις Ευρώ	- 7,5%
4	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1,516 δις Ευρώ	1,280 δις Ευρώ	+18,4%
5	ΕΦΟΔ. ΠΛΟΙΩΝ	1,506 δις Ευρώ	1,049 δις Ευρώ	+43,6%
6	ΚΥΠΡΟΣ	1,336 δις Ευρώ	1,440 δις Ευρώ	- 7,2%
7	ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ	1,030 δις Ευρώ	1,276 δις Ευρώ	- 19,3%
8	ΑΓΓΛΙΑ	853 εκατ. Ευρώ	987 εκατ. Ευρώ	- 13,6%
9	FYROM	829 εκατ. Ευρώ	565 εκατ. Ευρώ	+46,7%
10	ΛΙΒΥΗ	786 εκατ. Ευρώ	160 εκατ. Ευρώ	+490,0%
11	ΛΙΒΑΝΟΣ	736 εκατ. Ευρώ	163 εκατ. Ευρώ	+450,0%
12	ΓΑΛΛΙΑ	666 εκατ. Ευρώ	685 εκατ. Ευρώ	- 2,8%
13	ΙΣΡΑΗΛ	596 εκατ. Ευρώ	237 εκατ. Ευρώ	+152,0%
14	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	580 εκατ. Ευρώ	628 εκατ. Ευρώ	- 7,6%
15	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	543 εκατ. Ευρώ	646 εκατ. Ευρώ	- 15,9%
16	ΙΣΠΑΝΙΑ	536 εκατ. Ευρώ	474 εκατ. Ευρώ	+13,1%
17	ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ	524 εκατ. Ευρώ	433 εκατ. Ευρώ	+21,0%
18	ΡΩΣΙΑ	467 εκατ. Ευρώ	411 εκατ. Ευρώ	+13,6%
19	ΗΝ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	466 εκατ. Ευρώ	445 εκατ. Ευρώ	+4,7%
20	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	431 εκατ. Ευρώ	489 εκατ. Ευρώ	- 11,8%

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, οι χώρες με την πιο σημαντική αύξηση του ρυθμού των εξαγωγών της Ελλάδας για το έτος 2012 (σε αξία) ήταν η Λιβύη, ο Λίβανος, το Ισραήλ, η Τουρκία, η FYROM, και το Γιβραλτάρ. Παραδοσιακές εξαγωγικές αγορές στις οποίες αυξήθηκαν οι εξαγωγές της το έτος 2012 ήταν η Κίνα (382 εκ. €, +7,2%), το Βέλγιο (327 εκ. €, +8,6%), η Σουηδία (149 εκ. €, +3,5%) και η Αυστραλία (122 εκ. €, +11%). Αντίθετα, παραδοσιακές χώρες εξαγωγής στις οποίες οι εξαγωγές της υποχώρησαν το ίδιο έτος ήταν η Αλβανία (419 εκ. €, -1,5%), η Αυστρία (168 εκ. €, -17,6%), η Ελβετία (132 εκ. €, -10,8%), η Δανία (128 εκ. €, -9,9%) και ο Καναδάς (102 εκ. €, -43,6%).

Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας με το εμπορικό ισοζύγιο των εισαγωγών

Εξαγωγών της Ελλάδας από το έτος 2008 έως το έτος 2012.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΩΝ 2008-2012¹¹

Έτος	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Έλλειμμα
2008	62,6 δις Ευρώ	17,9 δις Ευρώ	44,7 δις Ευρώ
2009	49,7 δις Ευρώ	14,7 δις Ευρώ	35,0 δις Ευρώ
2010	48,1 δις Ευρώ	16,7 δις Ευρώ	31,7 δις Ευρώ
2011	47,6 δις Ευρώ	23,9 δις Ευρώ	23,7 δις Ευρώ
2012	48,4 δις Ευρώ	27,3 δις Ευρώ	21,1 δις Ευρώ

Οι αυξημένες εξαγωγές πετρελαϊκών προϊόντων οδηγούν τις εξαγωγές μας σε άνοδο, παρασύροντας σε άνοδο και τις εισαγωγές των αντίστοιχων προϊόντων. Η ψαλίδα που παρουσιάζει το ισοζύγιο της αξίας εισαγωγών και εξαγωγών της Ελλάδας μειώνεται συνεχώς, αλλά συνεχίζει να παραμένει δυστυχώς σε υψηλά επίπεδα.

Παρόλα αυτά το πρώτο τρίμηνο του 2013, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) τον Μάιο του 2013, οι Ελληνικές εξαγωγές παρουσιάζουν επιβράδυνση κατά -7,8% με ταυτόχρονη, υπέρ-τριπλάσια μείωση των εισαγωγών (29,6%) όπως προκύπτει από τον πίνακα 3 που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΩΝ Α΄ ΤΡΙΜΗΝΟ 2013¹²

	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΛΛΕΙΜΜΑ
Α΄ ΤΡΙΜΗΝΟ 2013	3,654 δις Ευρώ	2,074 δις Ευρώ	1,579 δις Ευρώ

Οι εισαγωγές μας από την Ε.Ε. παρουσίασαν μείωση κατά 10,9% σε 1,716 εκ. €, ενώ οι εισαγωγές μας από τρίτες χώρες μειώθηκαν κατά 41,4% σε 1,863 εκ. €. Αντίστοιχα οι εξαγωγές μας προς χώρες της Ε.Ε. μειώθηκαν κατά 6% σε 1,020 εκ. € και προς τις τρίτες χώρες κατά 9,6% σε 1, 053 εκ. €. Δηλαδή το πρώτο τρίμηνο του 2013 παρατηρείται μια πολύ καλή «επίδοση» στην μείωση των εισαγωγών και μια κακή «επίδοση» στην προσπάθεια αύξησης των εξαγωγών.

¹¹ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Προσωρινά στοιχεία, Μάιος 2013

¹² Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Προσωρινά στοιχεία, Μάιος 2013

Αξίζει πάντως να σημειωθεί πως το 2012 η Ρωσία ήταν ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ελλάδας, ξεπερνώντας για πρώτη φορά την Γερμανία, με 6,478 εκ. € από τα οποία τα 6,011 εκ. € αποτελούν, δυστυχώς, εξαγωγές της Ρωσίας προς την Ελλάδα και μόνο τα 467 εκ. € αποτελούν εξαγωγές της Ελλάδας προς την Ρωσία, όπου τα επίπεδα αύξησης των εξαγωγών μας είναι πραγματικά πολύ μεγάλα.

Καθώς οι σημερινές προηγμένες οικονομίες συρρικνώνονται, σημειώνονται σημαντικές μεταβολές στα επίπεδα ανάπτυξης. Η επιλογή επενδυτικών ευκαιριών από τις αναπτυσσόμενες αγορές και κυρίως από τις χώρες Βραζιλία, Ρωσία, Κίνα και Ινδία – γνωστές και ως χώρες BRIC's – γίνονται μια όλο και περισσότερο σημαντική στρατηγική επιλογή, καθώς ο κατάλογος των παγκόσμια δέκα μεγαλύτερων οικονομιών μπορεί αν είναι αρκετά διαφορετικός το 2050. Οι δέκα πλουσιότερες οικονομίες στον κόσμο μπορούν πλέον να είναι διαφορετικές από τις πλουσιότερες με βάση το εισόδημα κατά κεφαλήν, καθιστώντας τις στρατηγικές επιλογές για τις εταιρίες πιο σύνθετες.

Σε ότι αφορά την Ελλάδα οι χώρες αυτές έχουν διπλή σημασία για αυτήν. Από τη μία πλευρά αναμένεται να λειτουργήσουν ως πηγές άντλησης κεφαλαίων για την ενίσχυση της μελλοντικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, μία πρόβλεψη η οποία μπορεί να επιβεβαιωθεί μόνο αν οι ηγεσίες των χωρών αυτών λάβουν την στρατηγική απόφαση να δουν την χώρα μας ως πύλη εισόδου στις αγορές της Ανατολικής Ευρώπης.

2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η διεθνοποίηση της οικονομίας ξεκίνησε από τότε που το εσωτερικό εμπόριο γνώρισε τον κορεσμό και το κεφάλαιο έπρεπε να αποδεσμευτεί από το κράτος αναγκάζοντας το κράτος να μπει σε διαδικασία ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Έτσι, λοιπόν, καθώς η παγκοσμιοποίηση προχωρεί, βρισκόμαστε μπροστά σε κρίσιμους προβληματισμούς. Τι θα γίνει με τις ελληνικές επιχειρήσεις και το ελληνικό εμπόριο; Η ελληνική οικονομία είναι πράγματι ανταγωνιστική;

Το εμπόριο της Ελλάδας αποτελεί σημαντική πηγή οικονομικής ενίσχυσης των πολιτών της, από την στιγμή που η παγκοσμιοποίηση ενίσχυσε αυτήν την δραστηριότητα, ανοίγοντας τους δρόμους για διεθνές συναλλαγές προϊόντων και υπηρεσιών σε όλο τον κόσμο. Η οικονομία της χώρας γνώρισε μεγάλη ανάκαμψη με την «απελευθέρωση» του εμπορίου καθώς μέχρι τότε η οικονομία στηριζόταν αποκλειστικά και μόνο στον πρωτογενή τομέα. Έτσι, λοιπόν με τον καιρό οι πολίτες της ασχολήθηκαν επαγγελματικά με τον δευτερογενή, κυρίως, αλλά και με τον τριτογενή τομέα δραστηριότητας, αποκτώντας όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου.

Στην αντίπερα όχθη η παγκοσμιοποίηση έδρασε και αρνητικά για την χώρα και συνεπώς για τις επιχειρήσεις της.

Η κυριότερη από αυτές τις επιπτώσεις είναι η οικονομική, η οποία επηρεάζει άμεσα το εμπόριο της Ελλάδας και συνεπώς των επιχειρήσεών της. Τα τελευταία, κυρίως, δέκα χρόνια η χώρα χάνει έδαφος στις διεθνείς αγορές με τις εξαγωγές της να συρρικνώνονται και τους επιχειρηματίες να διαμαρτύρονται. Ιδιαίτερα έντονες είναι οι πιέσεις σε επιχειρήσεις μικρού μεγέθους, όπως είναι η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών, με όλο και μεγαλύτερα τμήματα των αγορών να έχουν καταληφθεί από παγκοσμιοποιημένες επιχειρήσεις. Οι μεγάλες εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις προμηθεύονται όλο και περισσότερο από το εξωτερικό και, επομένως, οι ευκαιρίες πωλήσεων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις χειροτερεύουν. Ταυτόχρονα, η οικονομία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της χώρας υποφέρει λόγω, κυρίως, του προσανατολισμού στην εσωτερική αγορά από την, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, μεταξύ των άλλων συνεχώς μειωμένης ζήτησης στο εσωτερικό. Αυτό είναι πολύ σοβαρό, από την στιγμή που η μεγάλη εστίαση στην ελληνική αγορά επιβαρύνει τα έσοδα και τις ευκαιρίες ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων .

Όσον αφορά την εξαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδας παρατηρείται κάμψη των εξαγωγών στις αγορές του βιομηχανικού κόσμου και ειδικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που είναι και η κύρια αγορά της, διότι τα προϊόντα της δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ζήτησης των ευρωπαϊκών καταναλωτών. Οι καταναλωτές των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μιας και διακρίνονται για τα

υψηλά τους εισοδήματα, στρέφονται προς προϊόντα υψηλής ποιότητας τα οποία ενσωματώνουν ένα σύνολο χαρακτηριστικών που ικανοποιεί τις απαιτήσεις τους.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες που δυστυχώς επηρεάζουν όχι μόνο τα οικονομικά μεγέθη των ίδιων αλλά και του κράτους γενικότερα. Μια ελληνική μικρομεσαία επιχείρηση που θέλει να αναπτύξει εξαγωγικές δραστηριότητες πρέπει στον τομέα του μάρκετινγκ να αντιμετωπίσει μία σειρά από προβλήματα αναλύσεων, σχεδιασμού και ελέγχου. Η φάση των αναλύσεων εστιάζεται στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες στις εξαγωγικές αγορές, δηλαδή το περιβάλλον στις εξαγωγικές αγορές. Πρόκειται για εκτιμήσεις των επιχειρησιακών ευκαιριών, λαμβάνοντας υπόψη τα αναμενόμενα κέρδη. Ταυτόχρονα θα πρέπει να εκτιμήσει αν επαρκούν οι πόροι της επιχείρησης σε κεφάλαια και προσωπικό, και έτσι να πράξει ανάλογα. Ωστόσο, οι ελληνικές επιχειρήσεις στερούνται σε στελέχη με κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και εμπειρία στις παραπάνω εξαγωγικές λειτουργίες. Αυτό συμβαίνει διότι τα συγκεκριμένα στελέχη λόγω των πολλά υποσχόμενων πτυχίων τους, προτιμούν την αναζήτηση θέσεων σε μία χώρα με πιο ξεκάθαρο μελλοντικό εργασιακό περιβάλλον παρά την Ελλάδα, όπου όλα είναι αβέβαια. Ωστόσο αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην εύρεση καλών και αξιόπιστων αντιπροσώπων ή διανομέων στις ξένες αγορές, προκειμένου να προωθούν ενεργά τα προϊόντα της επιχείρησής τους. Εκείνο, όμως, που αποτελεί, κυρίως σήμερα, σοβαρό πλήγμα για τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι το γεγονός ότι οι ξένοι πελάτες δεν δέχονται να συναλλάσσονται οικονομικά με το λεγόμενο «πλαστικό» χρήμα, αλλά μόνο μετρητοίς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι Έλληνες επιχειρηματίες να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν σε αυτή την συμφωνία και έτσι να βλέπουν την απομάκρυνσή τους από το διεθνές εμπόριο όλο και πιθανότερη.

Η κυβέρνηση αποφάσισε να αντιμετωπίσει με τρόπο ενιαίο και συνεκτικό τις σοβαρές παραγωγικές αναδιαρθρώσεις που προκαλεί στη χώρα η παγκοσμιοποίηση και ιδιαίτερα στη Βόρεια Ελλάδα, όπου ο παραγωγικός ιστός της τοπικής οικονομίας στηρίζεται κυρίως, αν όχι αποκλειστικά, σε δραστηριότητες που μη αντέχοντας τον διεθνή ανταγωνισμό φθίνουν με γρήγορους ρυθμούς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια μεγάλη περιοχή της χώρας, η οποία συνέβαλλε σημαντικά στην οικονομία της, τώρα να μην μπορεί να συντηρήσει ούτε την δική της περιοχή και συνεπώς να μην ενισχύει και την οικονομία ολόκληρης της χώρας. Με αυτόν

τρόπο η Ελλάδα χάνει πολλές ελληνικές επιχειρήσεις, των οποίων τις θέσεις καταλαμβάνουν μεγάλες ξένες πολυεθνικές. Οι αιτίες που οδήγησαν σε αυτή τη κατάσταση τη χώρα εντοπίζονται από τη μια πλευρά στην παγκόσμια αγορά και στις ανακατατάξεις που έλαβαν χώρα διεθνώς τα τελευταία χρόνια και από την άλλη στο εσωτερικό περιβάλλον και στον Έλληνα επιχειρηματία, ο οποίος έχει μερίδιο ευθύνης για αυτήν την κατάσταση.

Η παραπάνω πραγματικότητα οδηγεί αναπόφευκτα και στην αύξηση της ανεργίας. Εφόσον οι ελληνικές, κυρίως, επιχειρήσεις κινδυνεύουν να κλείσουν οριστικά μετά από πολλά χρόνια λειτουργίας, πολλοί από τους εργαζόμενους χάνουν τις θέσεις τους, χάνοντας, έτσι, το κράτος, με τον έναν ή άλλον τρόπο, χρήματα. Εκείνοι, οι οποίοι βιώνουν πιο δύσκολα αυτή την κατάσταση είναι τα άτομα ηλικίας 50 χρόνων και άνω αλλά και τα νεαρά άτομα ηλικίας 18-25 ετών που δυστυχώς στην πιο παραγωγική τους ηλικία δεν μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους, ώστε να νιώθουν χρήσιμοι στην κοινωνία. Ωστόσο, την κατάσταση αυτή θέλουν να εκμεταλλευτούν πολλές ξένες εταιρείες, οι οποίες, εφόσον, εξυπηρετούνται και από τον νόμο σχετικά με το εργασιακό καθεστώς, επενδύουν στην Ελλάδα με χαμηλό κόστος και πληρώνοντας πολύ λιγότερους φόρους, δημιουργώντας και νέες θέσεις εργασίας, αλλά δίνοντας υπερβολικά χαμηλούς μισθούς και σε πολλές περιπτώσεις δημιουργώντας άσχημες εργασιακές συνθήκες. Και στις δύο περιπτώσεις, όμως, το ελληνικό κράτος χάνει έσοδα, τα οποία θα μπορούσε να διαθέσει στην ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικές στις ξένες αγορές.

Για αυτό το λόγο από την πλευρά της Πολιτείας δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στις επιδοτήσεις για επενδύσεις σε πάγιο εξοπλισμό, που είναι απαραίτητες ώστε οι ελληνικές επιχειρήσεις να παράγουν ανταγωνιστικά – σε ποιότητα και τιμή – προϊόντα. Για να το επιτύχουν αυτό πολλές επιχειρήσεις απευθύνθηκαν σε διαφημιστικές εταιρείες για την προώθηση των προϊόντων τους, ώστε να γίνουν ευρέως γνωστά.

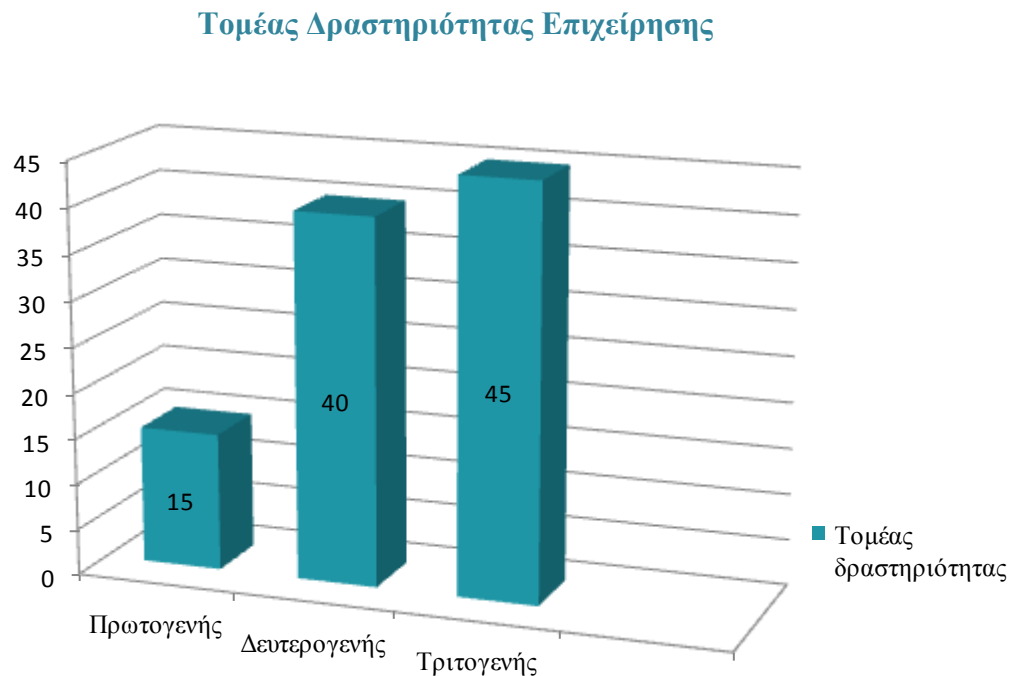
Βέβαια, εκτός από προβλήματα υπάρχουν και κίνδυνοι που ελλοχεύουν και είναι αρκετοί. Ο πιο σημαντική από αυτούς είναι η οικονομική ρευστότητα του περιβάλλοντος. Εξαιτίας αυτής της βεβαιότητας τα στελέχη μιας επιχείρησης υποχρεώνονται να βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση ώστε να προσλαμβάνουν όλα

τα ερεθίσματα και να προλαβαίνουν να αντιδρούν εγκαίρως στις διεθνείς εξελίξεις, για να μπορούν με αυτόν τον τρόπο να εδραιώνουν την θέση τους στη διεθνή αγορά.

Σημαντική επίπτωση της παγκοσμιοποίησης στο εμπόριο της Ελλάδας αποτελεί και το ιδιαίτερο φαινόμενο της μετανάστευσης, για το οποίο έγινε ιδιαίτερος λόγος σε παραπάνω κεφάλαιο.

Το πρώτο ερώτημα αφορούσε το τομέα δραστηριότητας της κάθε επιχείρησης, όπως φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

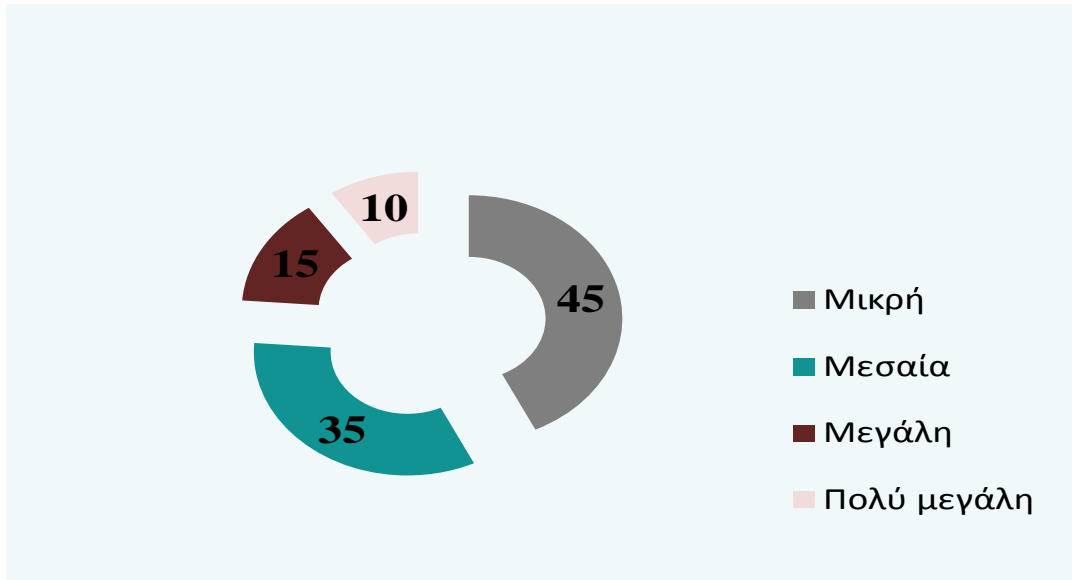

Παρατηρώντας το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι τα ποσοστά των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα είναι περίπου ίδια με 40% και 45% αντίστοιχα, ενώ στον πρωτογενή τομέα δραστηριοποιείται μόνο ένα 15%.

Το δεύτερο ερώτημα αφορά το είδος της επιχείρησης με βάση τον αριθμό των εργαζομένων της. Έτσι λοιπόν έχουμε επιχειρήσεις μικρές (0-20 άτομα), μεσαίες (21-50 άτομα), μεγάλες (51-100 άτομα), πολύ μεγάλες (101+).

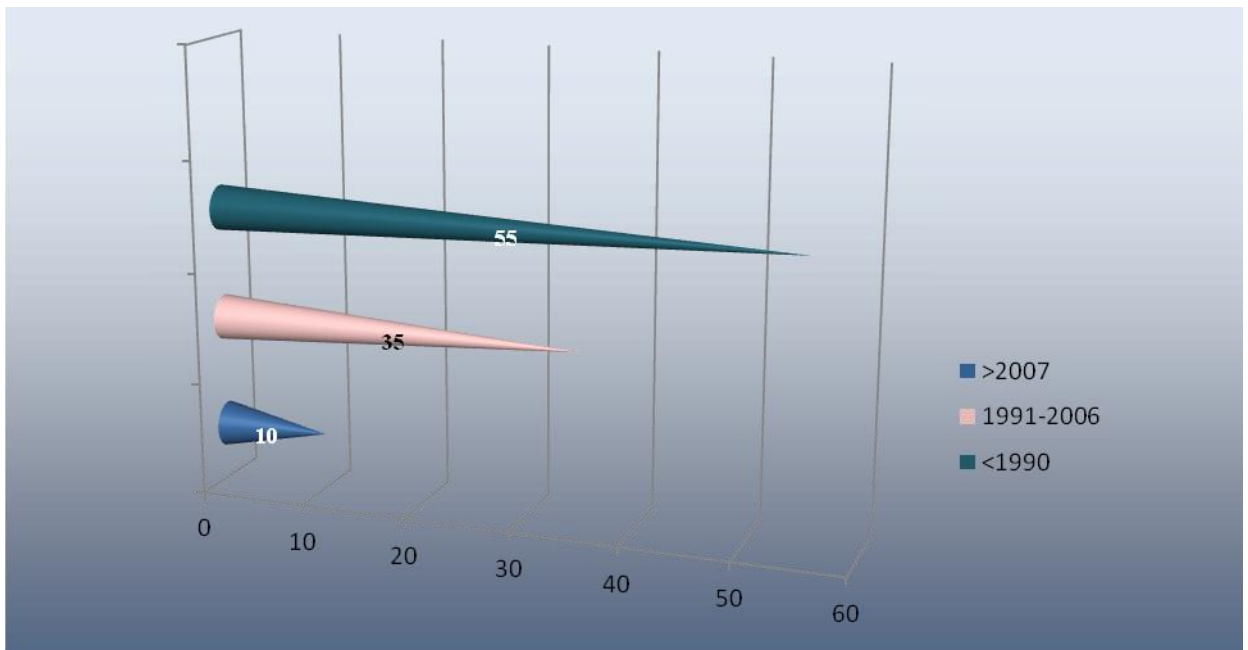
Είδος επιχείρησης με βάση τον αριθμό των εργαζομένων

Από το παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίες, με το πλήθος των εργαζομένων να μην ξεπερνά τους 50.

Ωστόσο σημαντικό στοιχείο του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου ήταν και το έτος λειτουργίας της κάθε επιχειρήσεις και αυτό διότι θα μας βοηθήσει να συμπεράνουμε κατά πόσο αυτές οι επιχειρήσεις επηρεάστηκαν από την παγκοσμιοποίηση τα τελευταία χρόνια και πόσο αυτό τους ώθησε να αλλάξουν στάση απέναντι στην αγορά ή αν ακολουθούσαν τις ίδιες τακτικές ανέκαθεν. Έτσι λοιπόν:

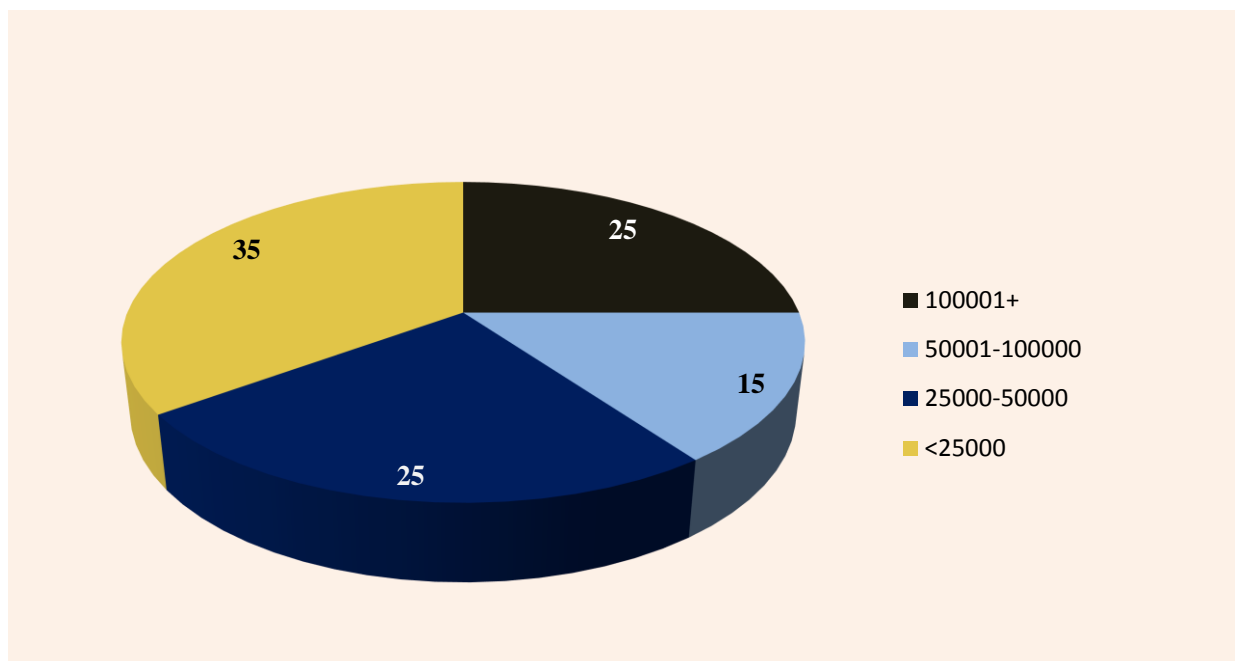
Έτος ίδρυσης

Οι περισσότερες επιχειρήσεις σημειώνουν πολλά χρόνια λειτουργίας με ποσοστό 55%, ενώ το 35% λειτούργησε από το 1990 και έπειτα και τέλος μόνο ένα 10% έκανε την εμφάνισή τους από το 2007 και έπειτα.

Μια επιχείρηση, ωστόσο, την χαρακτηρίζουν και τα έσοδα που σημειώνει κάθε τέλος του χρόνου. Συγκεκριμένα ασχοληθήκαμε με τρεις κύριες κατηγορίες, αυτές με εισοδήματα μικρότερα των 25000€, 25001€ - 50000€, 50001€ - 100000€ και μεγαλύτερα των 100001€.

Ετήσιο εισόδημα

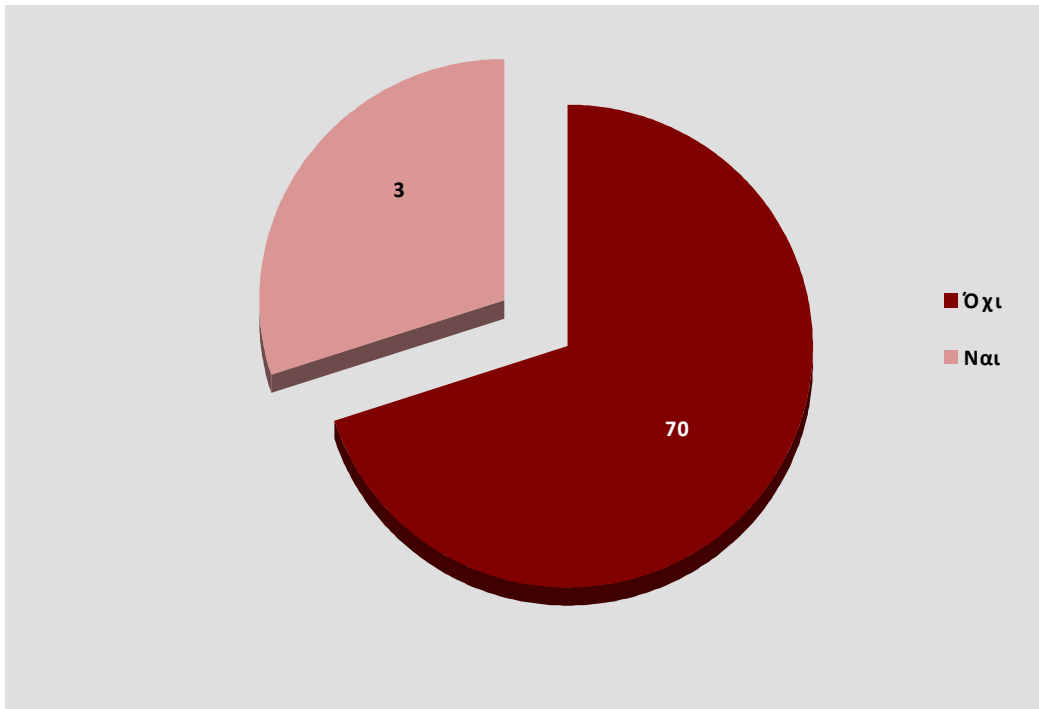

Όσον αφορά τα έσοδα των επιχειρήσεων ποικίλουν χωρίς να υπάρχει κάτι ιδιαίτερο για ανάλυση, με το μόνο που ίσως έχει ιδιαίτερη σημασία το οποίο είναι ότι ένα σημαντικό ποσοστό του 25% έχει σημαντικά κέρδη τα οποία ξεπερνούν τα 100000€ το χρόνο, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό αφορά κατά το πλείστον μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Με το πέρας το προκαταρκτικών ερωτήσεων, ακολουθεί το κυρίως μέρος της έρευνας.

Η πέμπτη ερώτηση είναι η πιο κύρια ερώτηση του ερωτηματολογίου μας και αφορά το εάν οι προμηθευτές τους προέρχονται από το εγχώριο εμπόριο ή από το διεθνές.

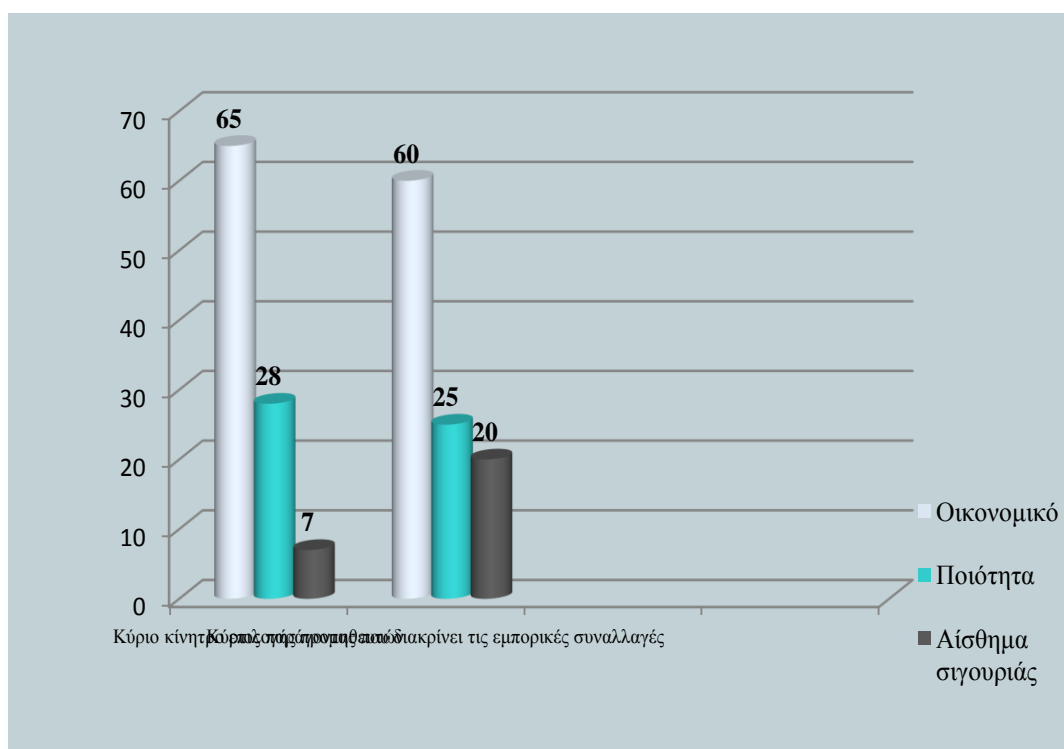
Προέλευση προμηθευτή

Είναι εμφανές ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις προτιμούν την συνεργασία με προμηθευτές εκτός της Ελλάδας με ποσοστό 70%, ενώ μόνο ένα ποσοστό 30% επιλέγει πρώτες ύλες από το εγχώριο εμπόριο της χώρας.

Στα επόμενα διαγράμματα παρουσιάζονται οι λόγοι, οι οποίοι οδηγούν τις επιχειρήσεις σε αυτή την πρωτοβουλία.

Λόγοι επιλογής προμηθευτή

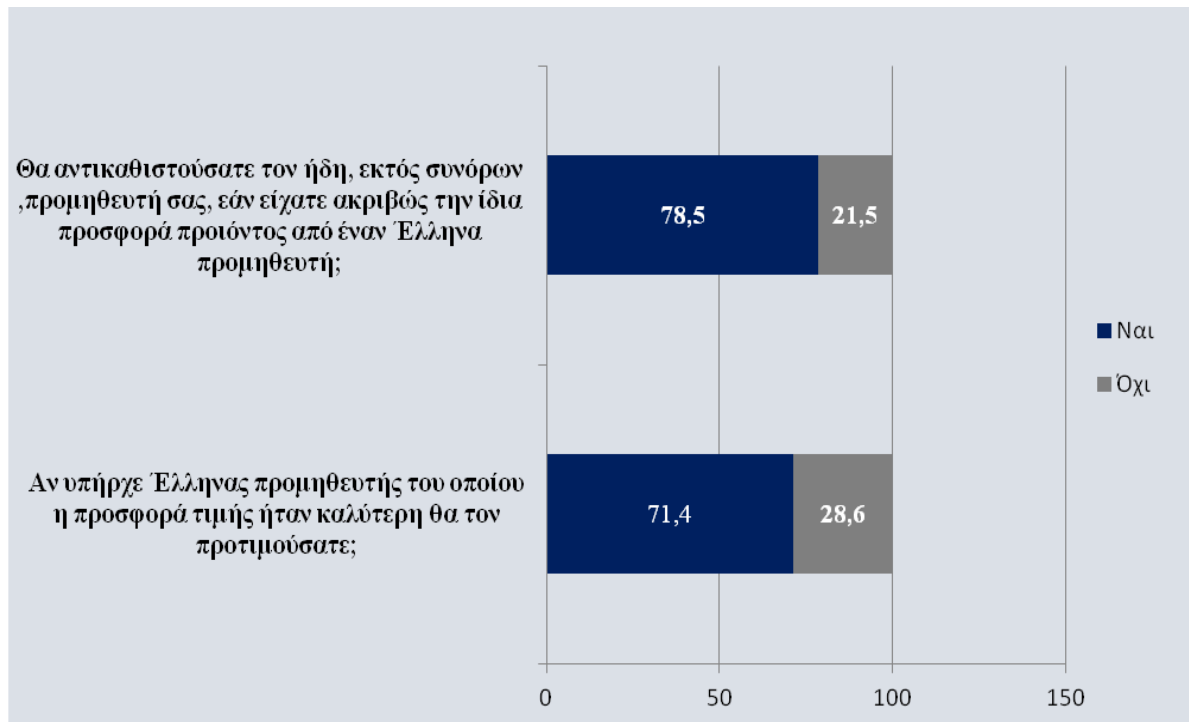

Έτσι, λοιπόν, φαίνεται ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν τον προμηθευτή τους με κριτήριο την τιμή των προϊόντων που προμηθεύονται, ενώ ένα μικρό ποσοστό του 25% επιλέγουν με βάση την ποιότητα των προϊόντων και ένα 20% επιλέγει ανάλογα την εμπιστοσύνη και την ασφάλεια που νιώθουν μέσα από την συνεργασία τους με τον εκάστοτε προμηθευτή. Στοιχείο που είναι πολύ κρίσιμο για την έρευνά μας, αφού αντί να έχουν ως κύριο μέλημά τους την ποιότητα των προϊόντων που προμηθεύονται, δίνουν περισσότερο σημασία στην τιμή.

Αξιοσημείωτο είναι δε και τα ακόλουθα καθοριστικά αποτελέσματα της έρευνάς μας τα οποία φανερώνουν ότι παρόλο που οι περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν τον κύριο προμηθευτή τους με κριτήριο το οικονομικό, ωστόσο εάν υπάρξει προσφορά καλύτερης τιμής από κάποιον

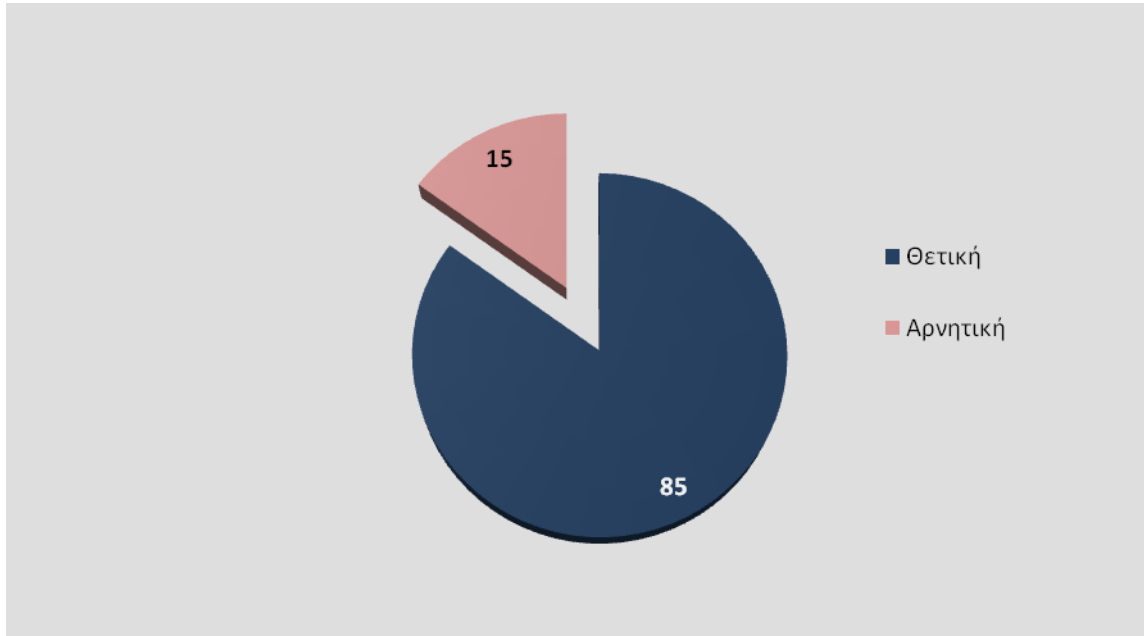
Έλληνα προμηθευτή θα επιλέξουν τον τελευταίο. Πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Προτίμηση Έλληνα έναντι ξένου προμηθευτή

Στο τέλος του πρώτου ερωτηματολογίου της έρευνάς μας οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν πως «βλέπουν» κατά τη γνώμη τους την μέχρι τώρα πορεία της Ελληνικής Οικονομίας. Δηλαδή αν πιστεύουν πως η παγκοσμιοποίηση και γενικά το διεθνές εμπόριο έχει επηρεάσει αρνητικά την Οικονομία της Ελλάδας.

Επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στην Ελληνική Οικονομία

Έτσι, λοιπόν, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων θεωρούν ότι η παγκοσμιοποίηση και το διεθνές εμπόριο ευθύνονται για την ύφεση της οικονομία της Ελλάδας, ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό θεωρεί ότι δεν ευθύνεται η ίδια, με ποσοστά 85% και 15% αντίστοιχα.

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα του, δεύτερου στη σειρά, ερωτηματολογίου της έρευνάς μας, αυτού προς τους καταναλωτές. Κάνοντας διπλό κλικ πάνω στον πίνακα σας δίνεται η δυνατότητα να δείτε αναλυτικά όλα τα αποτελέσματα.

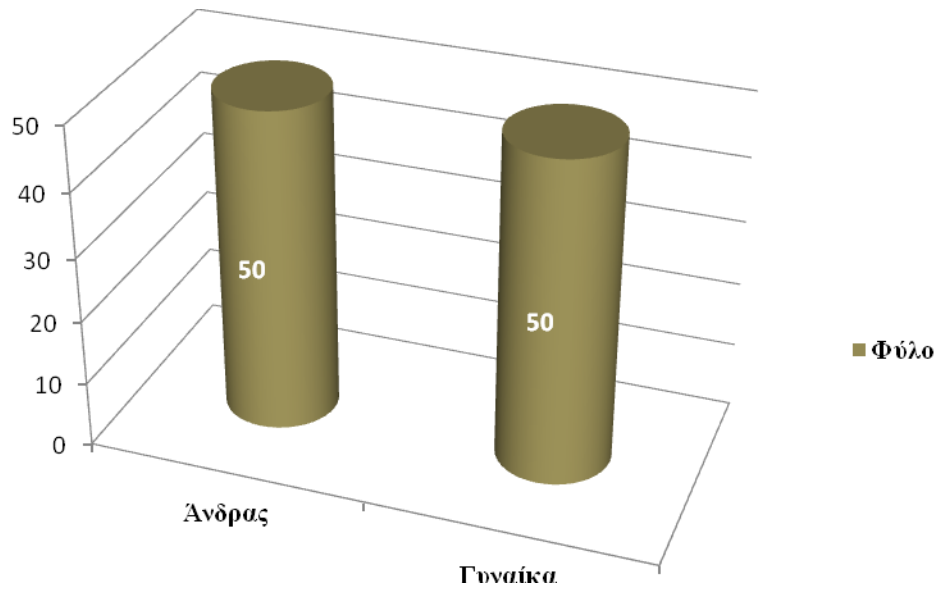
Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου προς Καταναλωτ

Αρίθμηση	Φύλο	Ηλικία	Οικ.Κατάσταση	Σπουδές	Ετήσιο Εισόδημα	Προτιμάτε γενικά την αγορά προϊόντων ελληνικής προέλευσης;	Πραγματοποιείτε αγορές προϊόντων από άλλες χώρες μέσω ίντερνετ,	Αν ναι ποιο είναι το κύριο κίνητρό σας;	Εάν σας έλεγαν ότι το προϊόν που θέλετε να παραγγείλετε μέσω ίντερνετ έχετε την δυνατότητα να το βρείτε σε ένα κατάστημα της γειτονιάς σας με ελάχιστη διαφορά στην τιμή σε σχέση με εκείνο της άλλης χώρας, θα
Καταναλωτής 1	Ανδρας	36-55	Άγαμος/η	Β/βάθμια	κανονικό	Ναι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 2	Ανδρας	56+	Έγγαμος/η	Α/βάθμια	υψηλό	Ναι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 3	Γυναίκα	36-55	Έγγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 4	Ανδρας	55+	Άγαμος/η	Β/βάθμια	μέτριο	Όχι	Ναι	ευκολία αγορών	Όχι
Καταναλωτής 5	Γυναίκα	18-35	Άγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 6	Ανδρας	36-55	Έγγαμος/η	Β/βάθμια	κανονικό	Όχι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 7	Ανδρας	56+	Έγγαμος/η	Α/βάθμια	υψηλό	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 8	Ανδρας	18-35	Έγγαμος/η	Μεταπτυχιακά	κανονικό	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 9	Γυναίκα	26-35	Άγαμος/η	Μεταπτυχιακά	κανονικό	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 10	Γυναίκα	18-35	Έγγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Όχι	-	Ναι
Καταναλωτής 11	Ανδρας	18-35	Άγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 12	Γυναίκα	18-35	Έγγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Όχι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 13	Γυναίκα	36-55	Έγγαμος/η	Γ/βάθμια	κανονικό	Όχι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Όχι
Καταναλωτής 14	Ανδρας	56+	Άγαμος/η	Δημοτικό	μέτριο	Ναι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 15	Γυναίκα	36-55	Άγαμος/η	Β/βάθμια	κανονικό	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 16	Γυναίκα	18-35	Άγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Όχι	Ναι	ευκολία αγορών	Ναι
Καταναλωτής 17	Ανδρας	36-55	Έγγαμος/η	Α/βάθμια	κανονικό	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 18	Γυναίκα	18-35	Άγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Όχι	-	-
Καταναλωτής 19	Γυναίκα	56+	Έγγαμος/η	Γ/βάθμια	μέτριο	Ναι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Ναι
Καταναλωτής 20	Ανδρας	56+	Έγγαμος/η	Β/βάθμια	υψηλό	Όχι	Ναι	χαμηλότερη τιμή	Όχι
					0-25000=μέτριο, 25001- 50000=κανονικό, 50001+=υψηλό				

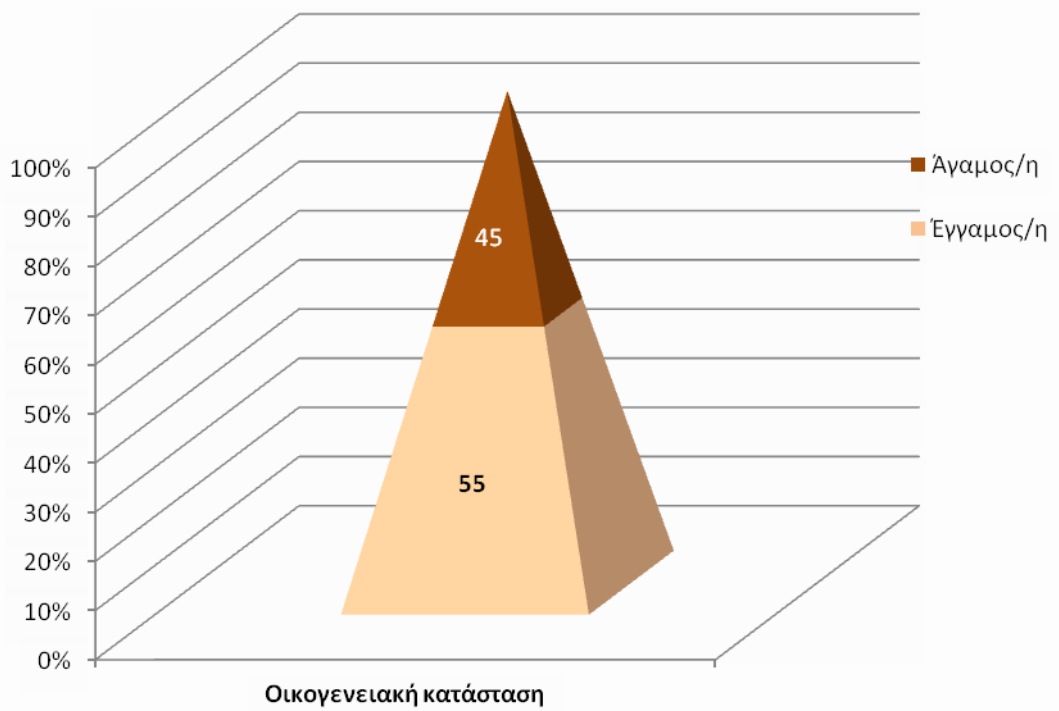
Όπως και με το ερωτηματολόγιο προς τις επιχειρήσεις, έτσι και στην αρχή του ερωτηματολογίου προς τους καταναλωτές παρουσιάζονται σε διαγράμματα τα αποτελέσματα των προκαταρκτικών ερωτήσεων, οι οποίες αφορούν το φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, σπουδές και ετήσιο εισόδημα. Πιο συγκεκριμένα:

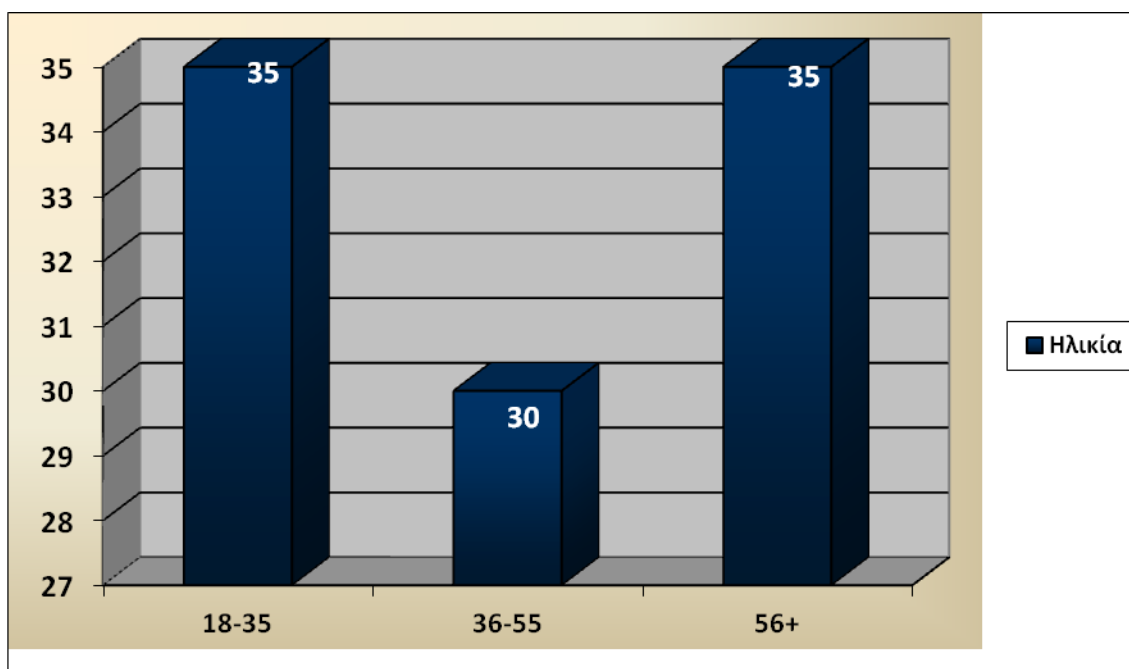
Φύλο

Οικογενειακή κατάσταση

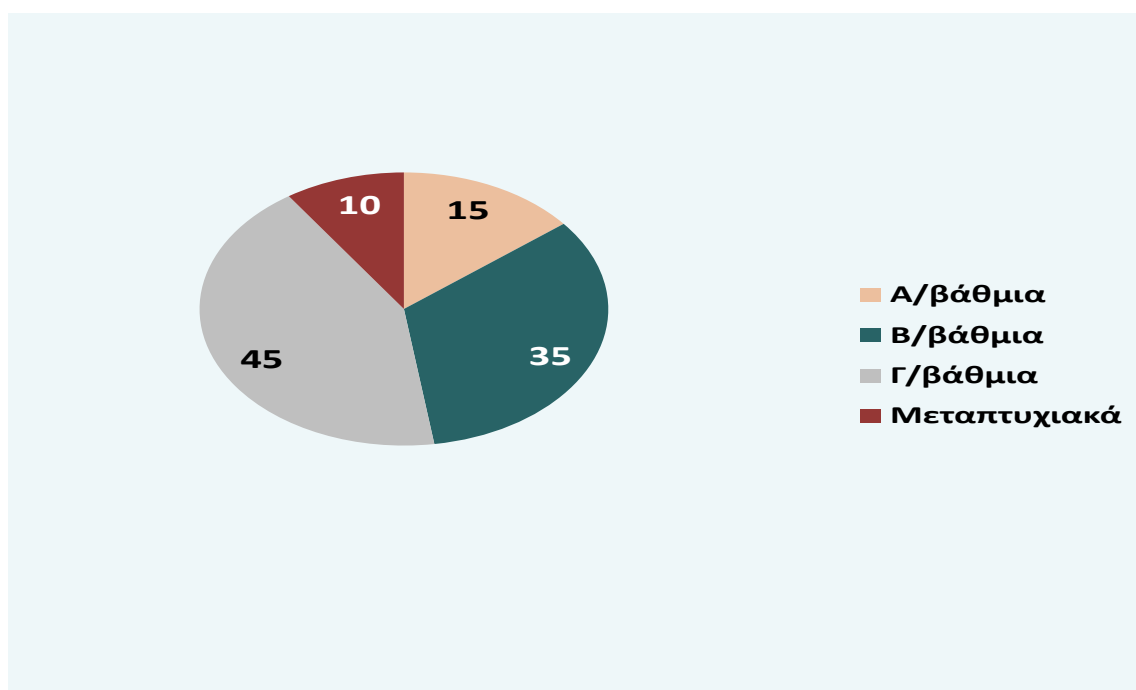

Ηλικία

Όσον αφορά το φύλο, την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση οι απαντήσεις ποικίλουν χωρίς κάποια ιδιαίτερη σημασία προς ανάλυση.

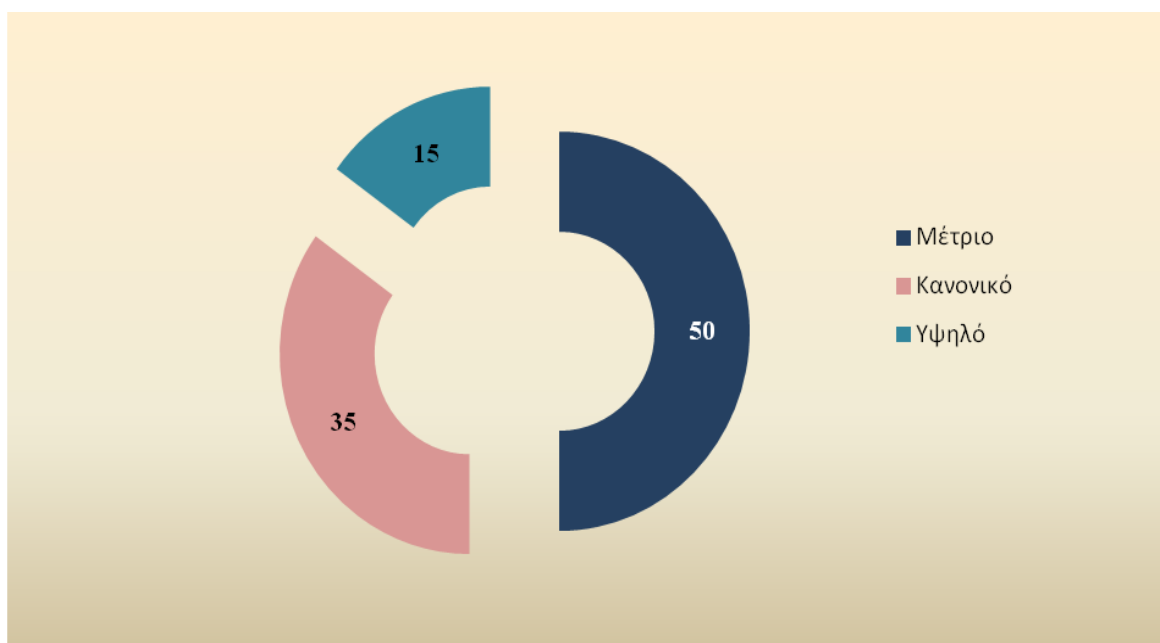
Σπουδές

Για τις σπουδές εκείνο, το οποίο αξίζει να σημειωθεί είναι ότι παρόλο που οι ηλικίες των ερωτηθέντων ποικίλουν από την ηλικία των 18 έως ηλικίες πάνω από τα 56, το μεγαλύτερο ποσοστό έχουν τελειώσει από το Γυμνάσιο και παραπάνω, ενώ μόνο ένα 15% έχουν τελειώσει μόνο το Δημοτικό.

Στη συνέχεια ακολουθεί το διάγραμμα που απεικονίζει το ετήσιο εισόδημα των καταναλωτών στοιχείο που θα μας βοηθήσει να συμπεράνουμε παρακάτω τα κίνητρα των καταναλωτικών τους προτιμήσεων.

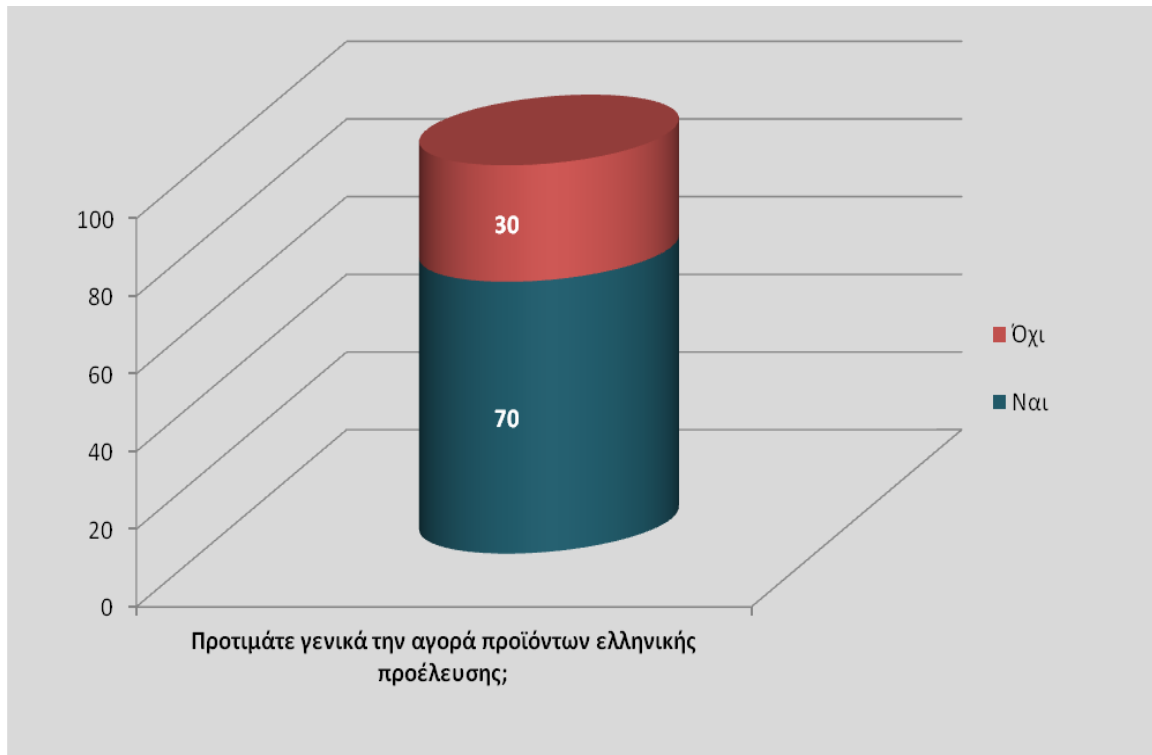
Ετήσιο εισόδημα

Το ετήσιο εισόδημα των καταναλωτών θεωρείται κατά το πλείστον μέτριο, το οποίο περιλαμβάνει τα ποσά από 0 έως 25000€, και κανονικό, με ποσά από 25001 € -50000 €, ενώ μόνο ένα 15% συνεχίζει να αμείβεται πολύ καλά με εισόδημα που ξεπερνά τα 50000 € ετησίως.

Παρακάτω ακολουθεί η έκτη ερώτηση, η οποία αφορά την προτίμηση των καταναλωτών στα προϊόντα ελληνικής προέλευσης σε σχέση με εκείνα που προέρχονται από άλλες χώρες.

Προτίμηση προϊόντων ελληνικής προέλευσης

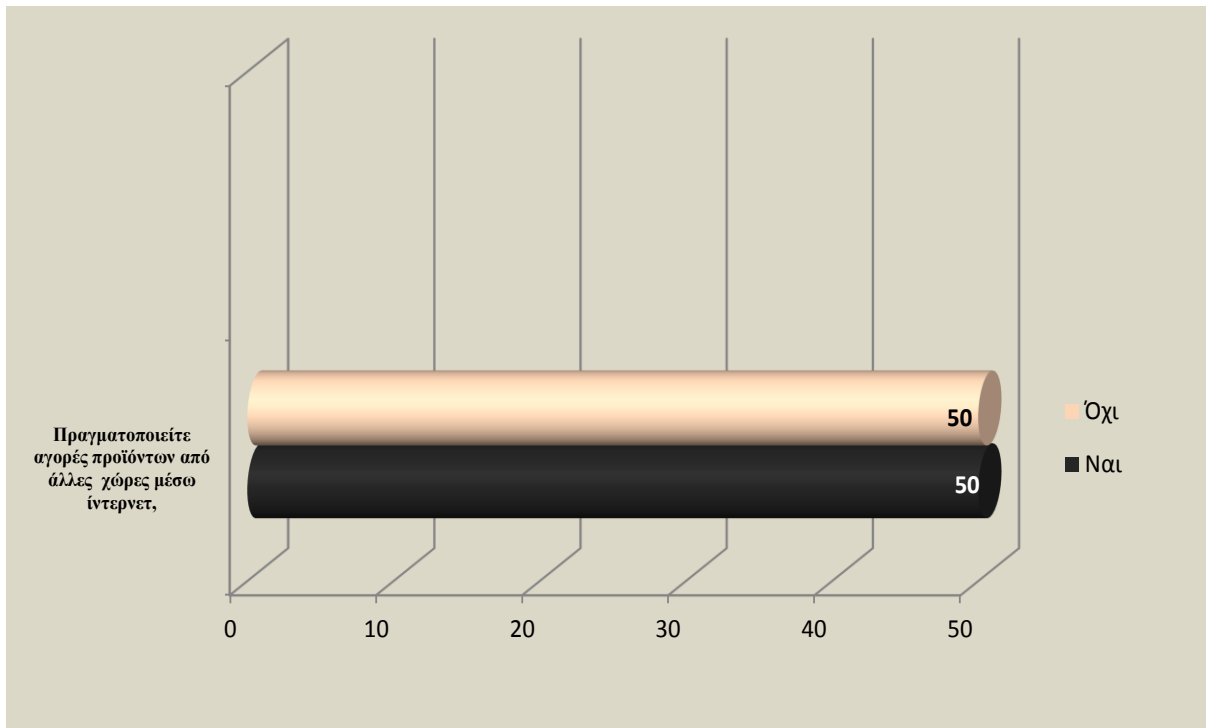

Ωστόσο σημαντικό είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων προτιμούν προϊόντα ελληνικής προέλευσης με ποσοστό 70%, έναντι του ποσοστού του 30% που προτιμά προϊόντα εκτός Ελλάδας.

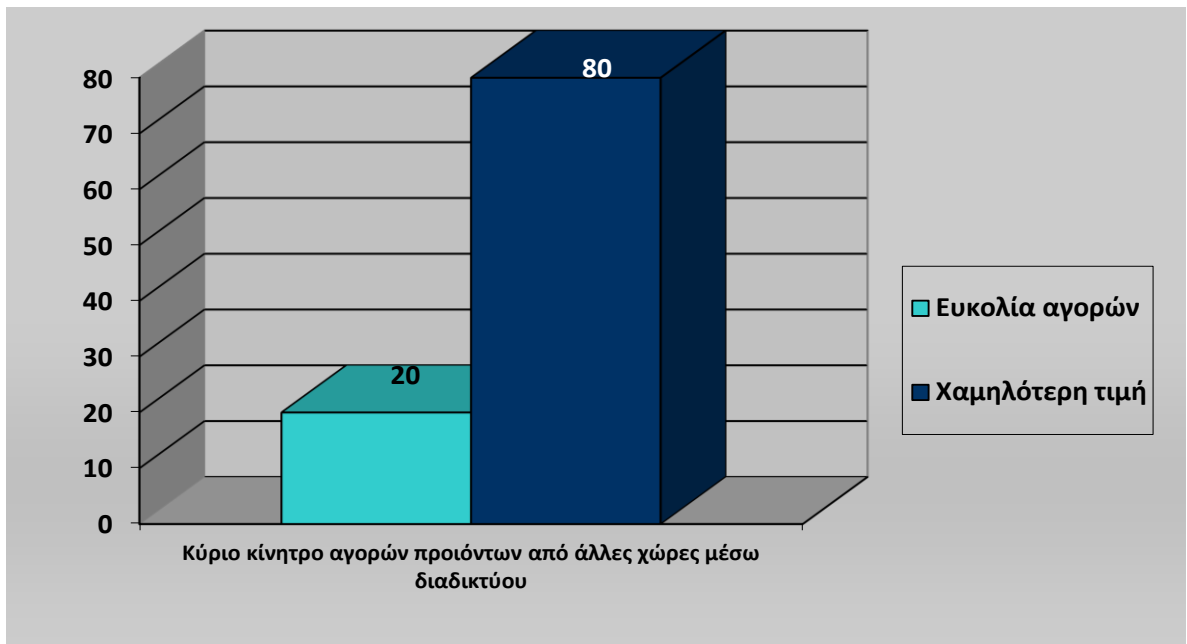
Η προτίμηση της προέλευσης των προϊόντων μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους. Είτε αγοράζοντας ένα προϊόν εντός της Ελλάδας προτιμώντας όμως να έχει κατασκευαστεί σε άλλη χώρα, είτε αγοράζοντας κατευθείαν ο καταναλωτής το προϊόν μέσω του διαδικτύου.

Η παραπάνω, λοιπόν, ερώτηση μας οδηγεί στην ανάγκη να ερευνήσουμε πόσο πολύ διαδομένη είναι η αγορά μέσω διαδικτύου και ποια είναι τα κίνητρα που οδηγούν τους καταναλωτές σε αυτόν τον τρόπο αγοράς.

Αγορές μέσω διαδικτύου

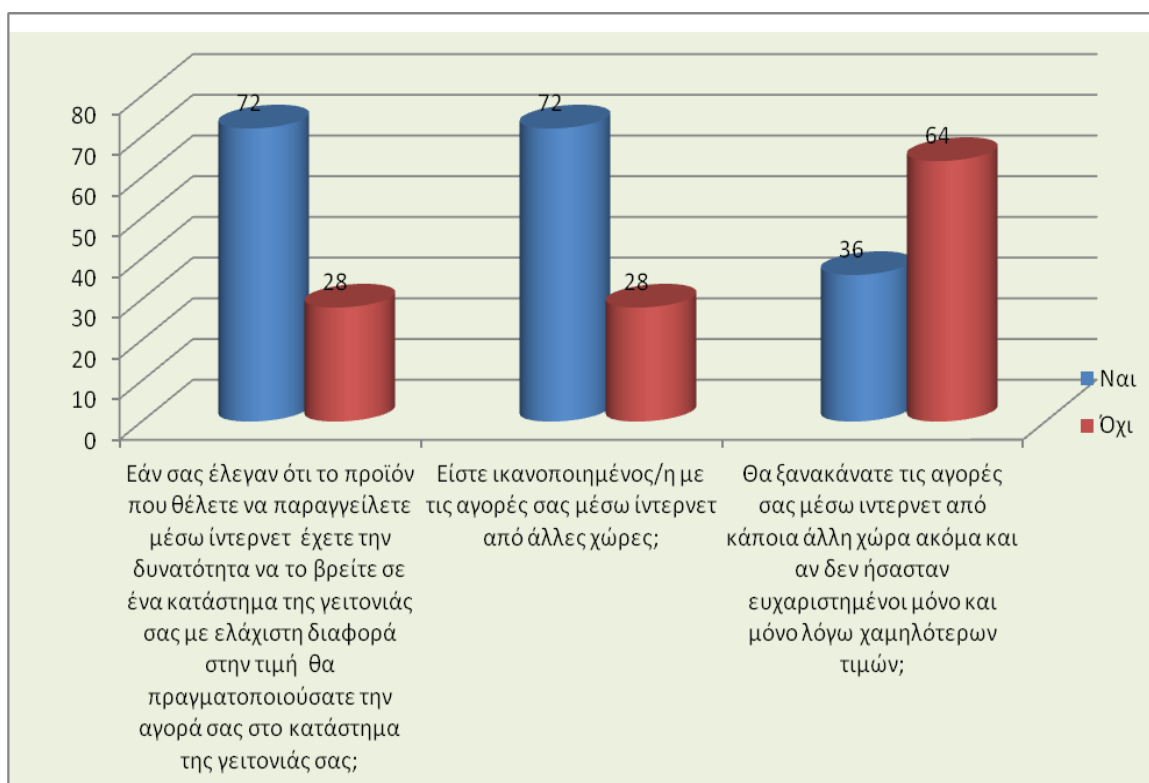
Κίνητρα αγορών μέσω διαδικτύου

Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του διαγράμματος το ποσοστό εκείνων που πραγματοποιούν αγορές μέσω διαδικτύου με το ποσοστό εκείνων που δεν προτιμούν τον παραπάνω τρόπο αγορών είναι ακριβώς το ίδιο, με 50% και 50% αντίστοιχα. Το δεύτερο σκέλος του διαγράμματος - το οποίο αφορά μόνο εκείνο το ποσοστό που απάντησε θετικά στην προηγούμενο σκέλος - αφορά τα κινητρα εκείνα τα οποία οδηγούν τους καταναλωτές στην παραπάνω ενέργεια. Δύο ήταν τα κύρια κίνητρα αυτής της ενέργειας, η χαμηλότερη τιμή του προϊόντος με ποσοστό 80% καθώς και η ευκολία αυτού του είδους των αγορών με ποσοστό 20%.

Εκείνο, όμως, που μας ενδιαφέρει εκτός από το ότι πολλοί είναι εκείνοι που προτιμούν το ξένο από το ελληνικό προϊόν, είναι το εάν οι καταναλωτές θα προτιμούσαν να αλλάξουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες σε σχέση με τις αγορές μέσω διαδικτύου ακόμα και αν εκείνο που ψάχνουν έχουν την δυνατότητα να το βρουν σε ένα κατάστημα δίπλα στο σπίτι τους, με τα ίδια χαρακτηριστικά και παραμέτρους. Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί εάν όντως είναι ευχαριστημένοι με το συγκεκριμένο είδος αγορών και εφόσον δεν είναι αν θα ξαναεπιχειρούσαν αυτές τις αγορές μόνο και μόνο λόγω χαμηλότερου κόστους. Οι παραπάνω, λοιπόν, προβληματισμοί τέθηκαν ως ερωτήσεις στο ερωτηματολόγιό μας και τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

Αγορές ελληνικών έναντι ξένων προϊόντων

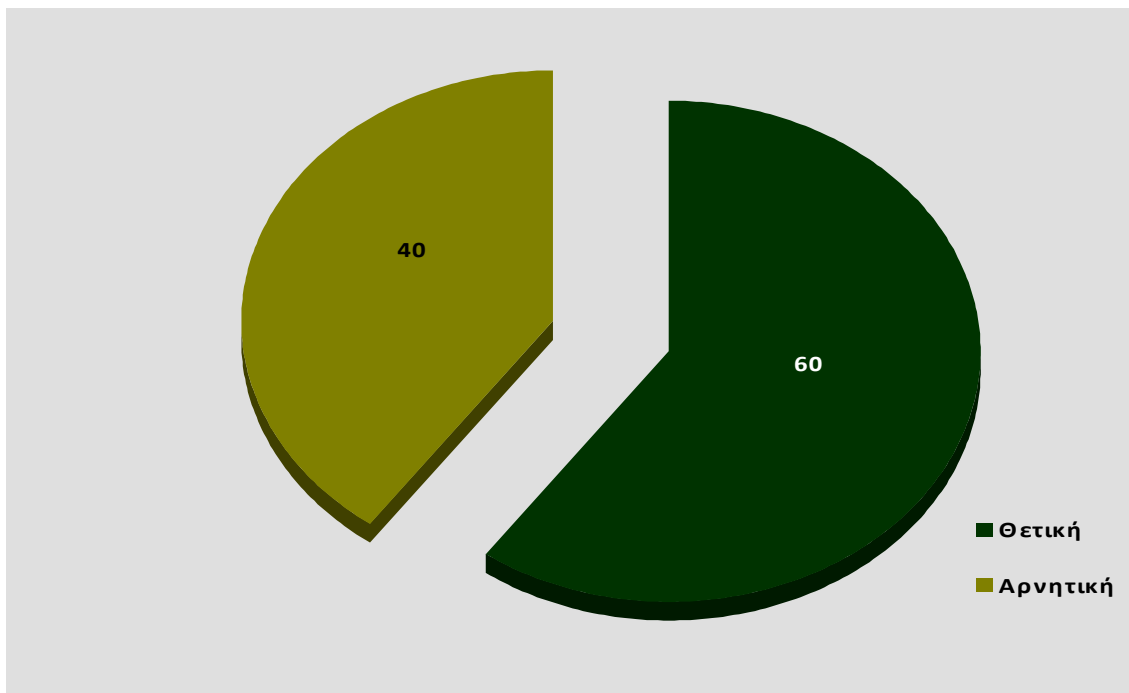
Όπως φαίνεται στο ερώτημα για το εάν θα προτιμούσαν να αγοράσουν το προϊόν που επιθυμούν σε ένα κατάστημα της γειτονιάς τους με ελάχιστη διαφορά στην τιμή, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως θα προτιμούσε το κατάστημα της γειτονιάς και συγκεκριμένα το 72%, ενώ μόνο ένα 28% απάντησε ότι δεν θα το προτιμούσε, λόγω φυσικά της τιμής, αν και ελάχιστη.

Στο επόμενο ερώτημα για το εάν αισθάνονται ικανοποιημένοι σε γενικές γραμμές από τις διαδικτυακές τους αγορές το 72% απάντησε θετικά, ενώ το υπόλοιπο 28% απάντησε αρνητικά.

Η τρίτη ερώτηση αυτής της ομάδας ερωτήσεων σε συνάρτηση με την προηγούμενη αφορούσε το εάν θα επιχειρούσαν κάποια διαδικτυακή αγορά ακόμα και εάν δεν έμεναν ευχαριστημένοι μόνο και μόνο λόγω των χαμηλότερων τιμών των προϊόντων, με το ποσοστό 36% να απαντάει ΝΑΙ και το υπόλοιπο 64% να απαντάει ΟΧΙ.

Η τελευταία ερώτηση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι ίδια με την αντίστοιχη ερώτηση του ερωτηματολογίου προς τις επιχειρήσεις και αφορά την γνώμη των ερωτηθέντων σχετικά με το αν η παγκοσμιοποίηση επέδρασε θετικά είτε αρνητικά στην ελληνική οικονομία.

Επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στην Ελληνική Οικονομία

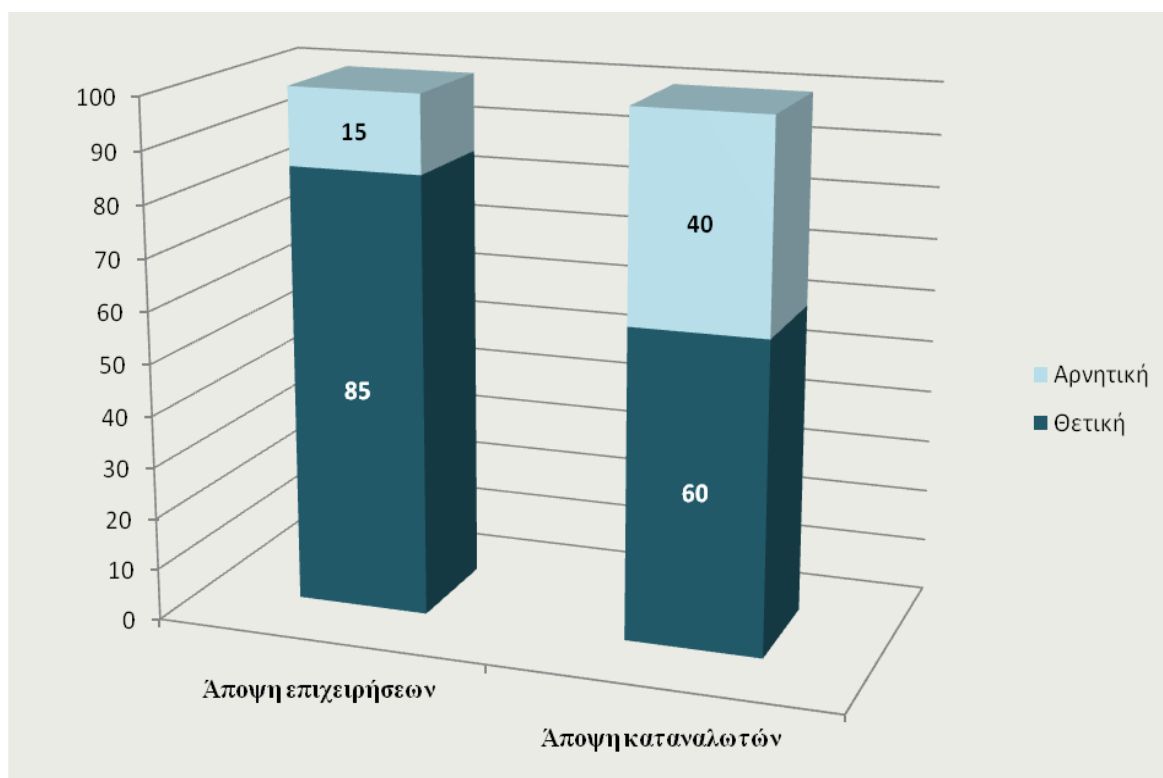

Έτσι λοιπόν το 60% των ερωτηθέντων πολιτών απάντησε ότι η συμβολή της παγκοσμιοποίησης υπήρξε θετική για την Ελληνική οικονομία, ενώ το 40% απάντησε ότι λειτούργησε αρνητικά.

Το διάγραμμα που ακολουθεί συγκρίνει τις απαντήσεις των επιχειρήσεων εκείνες των καταναλωτών σχετικά με την επίδραση της παγκοσμιοποίησης και γενικά του διεθνούς εμπορίου στην ελληνική οικονομία.

Σύγκριση απόψεων των επιχειρήσεων και των καταναλωτών για την επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στην Ελληνική οικονομία

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κάποιος από την πλευρά τους και οι επιχειρήσεις αλλά και οι καταναλωτές συμφωνούν ότι η Παγκοσμιοποίηση λειτούργησε θετικά για την Ελληνική Οικονομία. Ωστόσο θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι ένα σημαντικό ποσοστό των καταναλωτών (40%), το οποίο δεν είναι καθόλου μικρό θεωρεί ότι η παγκοσμιοποίηση λειτούργησε αρνητικά για την χώρα τους και συνεπώς την οικονομία της. Έτσι, λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι το οι επιχειρήσεις είναι εκείνες που βλέπουν περισσότερο θετικά την είσοδο της παγκοσμιοποίησης στην Ελλάδα και όχι με τόσο μεγάλη διαφορά οι καταναλωτές.

Αν λοιπόν προσπαθούσαμε να εξάγουμε μια γενικό εικόνα όσον αφορά την επίδραση της παγκοσμιοποίησης στις ελληνικές επιχειρήσεις, με βάση τις απαντήσεις που λάβαμε από τα ερωτηματολόγια θα μπορούσαμε να πούμε ότι αγνά φαίνεται θετική. Οι επιχειρήσεις είναι αυτές που σε μεγαλύτερο βαθμό

θεωρούν πως η παγκοσμιοποίηση επέδρασε θετικά για την ελληνική αγορά. Δεν αντιλέγουμε στο γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση περιέχει και δυσμενή στοιχεία για την Ελλάδα, αλλά κατά βάση οι επιδράσεις που καταγράφηκαν είναι θετικές. Βέβαια αυτό είναι κάτι που το μέλλον θα αποδείξει καλύτερα.

Όμως σε συνδυασμό με την άνθηση της τεχνολογίας και την χρήση του διαδικτύου δεν είμαστε σε θέση να διαπιστώσουμε επακριβώς εάν η χρήση του διαδικτύου τονίζει τις θετικές ή τις αρνητικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης. Και τούτο συμβαίνει διότι μέσω του διαδικτύου οι καταναλωτές μπορούν εύκολα, μέσα από το σπίτι, να απευθυνθούν σε ξένες αγορές κάτι το οποίο σαφώς και ζημιώνει την ελληνική αγορά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η συγκεκριμένη εργασία εξέτασε ουσιαστικά το ρόλο της παγκοσμιοποίησης στον τρόπο ζωής των εκάστοτε κοινωνιών σε παγκόσμια αλλά και εθνική κλίμακα.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας ασχοληθήκαμε γενικά με το διεθνές εμπόριο. Αρχικά κάναμε λόγο για το τι σημαίνει, στην ουσία, για την ανθρωπότητα η παγκοσμιοποίηση και στη συνέχεια μελετήσαμε τον ρόλο της τεχνολογίας στην παγκοσμιοποίηση, αλλά και την επίδραση της παγκοσμιοποίησης στους τομείς της καθημερινότητας των ανθρώπων.

Όσον αφορά για τα περί παγκοσμιοποίησης, μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, αυτό που αξίζει να σημειωθεί πρωτίστως είναι ότι τελικά η παγκοσμιοποίηση, από την στιγμή που δεν μπορεί να παράγει κάποιο σημαντικό νόημα για τους ανθρώπους, τους ωθεί να τάσσονται κατά της παγκοσμιοποίησης και να την θεωρούν υπεύθυνη για την δυσάρεστη εξέλιξη της ανθρώπινης ζωής και όχι μόνο. Ωστόσο γίνεται κατανοητό ο λόγος εμφάνισής της και αυτός δεν είναι άλλος από την ανάγκη, κυρίως των μεγάλων βιομηχανιών, δημιουργίας μονάδων παραγωγής τους με χαμηλό κόστος λειτουργίας. Έτσι λοιπόν ξεκίνησε ένας μεγάλος αριθμός διεθνών οικονομικών συναλλαγών, αλλά και συναλλαγών προϊόντων και υπηρεσιών. Με αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε ένας φαύλος κύκλος εξάρτησης της μιας χώρας από την άλλη, όχι μόνο σε εμπορικό επίπεδο αλλά και σε πολιτικό και κοινωνικό, μεγαλώνοντας αυτό το φάσμα των αλληλεξαρτήσεων με την πάροδο των χρόνων.

Αλληλένδετο κομμάτι της παγκοσμιοποίησης θεωρείται σίγουρα η τεχνολογία. Η επίτευξη της τεχνολογίας λειτούργησε θετικά τόσο για τις επιχειρήσεις και την οικονομία όλων των χωρών, όσο και για τους απλούς πολίτες των χωρών. Οι σημερινές τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών έχουν ήδη επιδράσει βαθιά στις σύγχρονες κοινωνίες. Οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών

καθίστανται όλο και περισσότερο αναγκαίες στις εμπορικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Οι ΤΠΕ έχουν επίσης ευρεία εφαρμογή στις δημόσιες υπηρεσίες: Στη διοίκηση, στο εκπαιδευτικό σύστημα, στον τομέα των υπηρεσιών υγείας και στις μεταφορές. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ευρέως στις δημόσιες υπηρεσίες για τη βελτίωση και της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητάς τους. Οι νέες υπηρεσίες στις επικοινωνίες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στο Διαδίκτυο. Οι χρήστες θέλουν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και μέσα ψυχαγωγίας κάθε είδους, χρησιμοποιώντας κάθε είδος συσκευών και τα υπάρχοντα δίκτυα, οποτεδήποτε και οπουδήποτε.

Συνεπώς, οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών δεν είναι σημαντικές μόνο για τις τρέχουσες, σημερινές ανάγκες, αλλά συνεπάγονται και νέες απαιτήσεις που δεν μπορούν να καλύψουν οι τρέχουσες τεχνολογίες και πολιτικές.

Η παρεχόμενη υποστήριξη και ενίσχυση των προσπαθειών και η ενίσχυση των συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πεδίων γνώσεων με μακροπρόθεσμες προοπτικές για το πεδίο είναι εξαιρετικά υψηλές.

Ένα βασικό ζητούμενο θα είναι η ενίσχυση των προσπαθειών για καινοτομικές και διεθνώς αναδυόμενες προσεγγίσεις που δεν έχουν καθιερωθεί ακόμη επαρκώς, τομέας όπου η χώρα μπορεί να κερδίσει προβάδισμα μέσω συντονισμένων προσπαθειών. Έχοντας κάνει αυτή την επισήμανση, πρέπει να υποστηρίζεται και η βασική έρευνα και η έρευνα με μεγαλύτερο, και μεσοπρόθεσμο, ορίζοντα.

Διαπιστώσαμε πως Οι ΤΠΕ είναι σημαντικές για κάθε χώρα που επιθυμεί την ανάπτυξή της. Ιδιαίτερα η Ελλάδα, η οποία είναι μια χώρα της ΕΕ, χρειάζεται να συγκλίνει με τις πιο ανεπτυγμένες χώρες. Επιπρόσθετα η Ελλάδα έχει συγκεκριμένες οργανωτικές ανάγκες που μπορούν να καλυφθούν με τη χρήση των ΤΠΕ.

Βάσει των απόψεων που εκθέσαμε στο κύριο μέρος της εργασίας σχετικά με τους τομείς της καθημερινότητας που επηρεάζονται από την παγκοσμιοποίηση, συμπεραίνουμε ότι η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει όλους τους τομείς της κοινωνίας

μας, ειδικότερα τον οικονομικό, τον πολιτικό, τον κοινωνικό, τον θρησκευτικό και τέλος τον πολιτισμικό τομέα και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες σε κάθε ένα από αυτούς. Η ραγδαία εξέλιξη στους προαναφερόμενους τομείς επηρεάζει άμεσα την καθημερινότητά μας, όπως την μόδα, την διατροφή, ή και την τέχνη. Η παγκοσμιοποίηση όμως είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα που συχνά προκαλεί έντονες αντιπαραθέσεις. Κατά την προσωπική μας άποψη, οι αρνητικές συνέπειες, πιο συγκεκριμένα η μαζικοποίηση, η κρίση που υφίσταται η ταυτότητά μας και το συνονθύλευμα των πολιτισμικών στοιχείων του λαού, υπερβαίνουν τις θετικές συνέπειες δηλαδή την ενότητα των λαών, την εύκολη μετακίνηση (προϊόντων, ανθρώπων) και την ανάπτυξη της οικονομίας, της παιδείας και της πολιτικής σκέψης. Παρόλα αυτά τείνει να είναι αναγκαίο και ταυτόχρονα αναπόφευκτο φαινόμενο για όλους τους λαούς, καθώς θεωρείται πλέον αδιανόητο η επιβίωση κάποιου λαού μη-παγκοσμιοποιημένου.

Ειδικότερα για την πολιτική παγκοσμιοποίηση καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο, το οποίο έχει θετικές και αρνητικές συνέπειες. Έχοντας αυτό ως δεδομένο, θα μπορούσαμε να σχηματίσουμε την άποψη ότι η ύπαρξη αυτού του φαινομένου δε θα εκλείψει ποτέ όσο υπάρχει η αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών και η ανάγκη του ενός από τον άλλο για ισχύ, ασφάλεια ακόμα και για εξέλιξη. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πολιτική παγκοσμιοποίηση είναι ότι καλύτερο αλλά παράλληλα και ότι χειρότερο προσφέρει η αλληλεξάρτηση των κρατών στα ίδια τα έθνη-κράτη και στους πολίτες τους.

Στο θέμα της κοινωνίας η παγκοσμιοποίηση είναι πιο πολύ αναγκαία για όλο τον κόσμο, αλλά στο θέμα της θρησκείας και γενικότερα για την ενιαία θρησκεία που επιδιώκουν να φτιάξουν είναι αρνητική διότι ο κάθε λαός έχει δικαίωμα να πιστεύει στα ήθη και τα έθιμα της πατρίδας του, ανεξάρτητα από τη θέληση των μεγάλων δυνάμεων. Άρα συμπεραίνουμε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι αρκετά χρήσιμη για πολλά κοινωνικά θέματα, διότι οι χώρες συνεργάζονται μεταξύ τους για την αναβίωση του πλανήτη, αλλά από την άλλη πλευρά είναι αρνητική για την αναγκαστική θεμελίωση συνηθειών που επιβάλλουν άλλοι παράγοντες και συγκεκριμένα οι μεγάλες δυνάμεις.

Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε πως τα αποτελέσματα αυτών των εξελίξεων είναι ιδιαίτερα θετικά. Θα ήταν λάθος όμως να μην αναφέρουμε πως υπάρχουν και επιπτώσεις στον κοινωνικό και πολιτιστικό περιεχόμενο των κοινωνιών που αποδιαρθρώνονται αλλά και αναδιαρθρώνονται λόγω της επιταχυνόμενης ανάπτυξης.

Σημαντικά ήταν και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το δεύτερο μέρος της εργασίας, σχετικά με την ανασκόπησή μας για την επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στην Ελληνική Οικονομία και τις εμπορικές σχέσεις της χώρας, στο επίκαιρο κυρίως, φαινόμενο της – οικονομικής- μετανάστευσης και τέλος στις επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης στο εμπόριο της Ελλάδας αλλά και των ελληνικών επιχειρήσεων.

Η Ελλάδα, ανέκαθεν, υπήρξε μία χώρα η οποία στηριζόταν στις εμπορικές, και όχι μόνο, σχέσεις της με άλλες χώρες-συμμάχους της. Σχετικά με το εμπόριο και εξαιτίας του γεγονότος ότι ο κύριος τομέας παραγωγής της χώρας μας ήταν και συνεχίζει να είναι ο πρωτογενής, ένα μεγάλο ποσοστό της ελληνικής οικονομίας στηρίζεται στις εμπορικές συναλλαγές. Οι εξαγωγές αποτελούν το σημαντικότερο τομέα στον οποίο πρέπει να επικεντρώσουμε τις προσπάθειες μας, την προσεχή δεκαετία, προκειμένου να συμμετέχουμε πραγματικά στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτρέποντας το κίνδυνο της καθυστέρησης, της οικονομικής απόκλισης και της περιθωριοποίησης.

Αναφορικά με την οικονομία της Ελλάδας, τα αποτελέσματα είναι αρκετά θετικά. Η οικονομία της χώρας γνώρισε μεγάλη ανάκαμψη μέσω της βελτίωσης των εμπορικών της σχέσεων με αξιόλογες χώρες του διεθνούς εμπορίου. Ωστόσο μέχρι και σήμερα τα ποσοστά εξαγωγών των ελληνικών προϊόντων είναι μικρότερα από τα ποσοστά εισαγωγών ξένων προϊόντων στην χώρα. Γεγονός για το οποίο πρέπει να ληφθούν μέτρα ανάλογα με εκείνα που αναφέραμε παραπάνω σχετικά με την γνωστοποίηση των ελληνικών προϊόντων στις ξένες αγορές. Εκτός των άλλων εμπορικών σχέσεων που αναλύσαμε στο κύριο μέρος την εργασίας μας, καθοριστικές υπήρξαν οι εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με την Κίνα. Ας μην ξεχνάμε ότι τα τελευταία χρόνια η Κίνα έχει καταφέρει να κατατάσσεται από τις πρώτες μεγάλες οικονομίες στον κόσμο, με σημαντικά μεγέθη εξαγωγών αλλά και

εισαγωγών. Αλλά και η Τουρκία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ελληνική οικονομία αφού βρίσκεται και αυτή στην κορυφή των ελληνικών εισαγωγών αλλά και εξαγωγών. Έτσι, λοιπόν, αυτού του είδους η συνεργασία της Ελλάδας με την Κίνα και την Τουρκία, οδήγησε την οικονομία της πρώτης στην ανάκαμψη και στην δημιουργία νέων οριζόντων συνεργασίας και σε άλλους τομείς, όπως είναι ο κατασκευαστικός, στον οποίο τομέα ήδη από τώρα σημειώνεται σημαντική πρόοδος, η οποία με τη σειρά της θα επηρεάσει θετικά και την οικονομία της χώρας. Εξάλλου ας μην ξεχνάμε ότι γενικά, οι εισαγωγές πρέπει να είναι λιγότερες από τις εξαγωγές, διότι πρέπει να στηρίζουμε το εμπόριο του τόπου μας από τα εξαγόμενα προϊόντα.

Η εικόνα που προκύπτει από τα προσωρινά στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για τις εμπορικές σχέσεις της Ελλάδας με άλλες χώρες – τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στο κύριο μέρος της εργασίας μας στο αντίστοιχο κεφάλαιο – είναι ότι η «ισορροπία» μεταξύ της αξίας των εισαγωγών με την αξία των εξαγωγών μας, αν και συνεχώς πλησιάζει, παραμένει μακρινό όνειρο και επιβάλλει ακόμα πιο επιτακτικά την συνειδητή επιλογή των Ελλήνων καταναλωτών να αγοράζουν, για τις καθημερινές καταναλωτικές τους ανάγκες, προϊόντα που θα φέρουν την ένδειξη «Ελληνικό προϊόν». Ο Έλληνας διακατέχεται γενικά από μία ξеноμανία για τα εισαγόμενα προϊόντα, αφού προτιμάμε να τα αγοράζουμε επειδή μας το βάζουν μπροστά στα μάτια μας τα διάφορα σημεία πώλησης ή επειδή μας κάνουν πλύση εγκεφάλου με τα «διαφημιστικά μηνύματα» που φυσικά πληρώνουμε εμείς, χωρίς να μπαίνουμε καν στον κόπο να ψάξουμε με υπομονή να «ανακαλύψουμε» ένα αντίστοιχο ελληνικό προϊόν που υπάρχει κάπου υποβαθμισμένο.

Κάνοντας λόγο για επιχειρήσεις, θα πρέπει να επισημανθεί η καθοριστική τους συμβολή στην ελληνική οικονομία και κυρίως μιλάμε για τις ελληνικές πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες σε αντίθεση με κάποιες δεκαετίες πριν, έχουν αναπτύξει ένα ευρύτατο διεθνές δίκτυο παραγωγής με έντονο περιφερειακό χαρακτήρα, με εντονότερη τη παρουσία τους στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα πρέπει να αναφερθεί ότι οι εξαγωγικές αυτές επιχειρήσεις θα βρεθούν στο μέλλον ενώπιον διαφόρων ισχυρών εξελίξεων. Είναι πολύ πιθανόν, βάση των σημερινών δεδομένων, ότι οι περισσότερες χώρες θα παρουσιάζουν όλο και περισσότερη

αδύναμη οικονομική ανάπτυξη και έτσι θα έχουμε μια επιταχυνόμενη αύξηση των τιμών και ελλείμματα στα εμπορικά ισοζύγια πολλών χωρών. Επίσης, θα έχουμε μια μείωση πολλών πρώτων υλών, μια συρρίκνωση του πληθυσμού στις ανεπτυγμένες χώρες και μια μεγάλη αύξηση του πληθυσμού στις υποανάπτυκτες χώρες. Επιπλέον, θα σημειωθεί ένα, σε ευρεία κλίμακα, άνοιγμα των αγορών και αύξηση του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις πρέπει, ενόψει αυτών των εξελίξεων, να προσαρμόσουν την παραγωγική τους δραστηριότητα σε προϊόντα που θα μπορέσουν να αμβλύνουν την παραπάνω κατάσταση.

Η επιτυχημένη πορεία μιας επιχείρησης και γενικότερα της ελληνικής επιχείρησης στο διεθνές εμπόριο απαιτεί λοιπόν τη προσαρμογή της στα νέα δεδομένα. Εκτός από την νέα τεχνολογία, αφορούν στην εφαρμογή μιας νέας στρατηγικής υπέρ του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εισαγωγή νέων σχεδίων μάρκετινγκ και προμηθειών, στο κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και προπαντός στη προσαρμογή της νοοτροπίας του σύγχρονου επιχειρηματία στην νέες συνθήκες που δημιουργεί ο 'εικονικός πελάτης'.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ο εντεινόμενος διεθνής ανταγωνισμός, απαιτούν λοιπόν την προσαρμογή των Ελληνικών επιχειρήσεων –παραγωγικών και εμπορικών - στις νέες αυτές συνθήκες. Ακόμα και η πληθώρα των ΜΜΕ που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής (και κοινοτικής) εμπορικής δραστηριότητας δεν έχει άλλη επιλογή παρά να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Τα ΜΜΕ συμβάλλουν σημαντικά στην ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας, αφού, από τη στιγμή πλέον που τα ελληνικά κανάλια προβάλλονται μέσω της δορυφορικής τηλεόρασης σε όλον τον κόσμο, έχουν την δυνατότητα να προωθούν τα ελληνικά-κατεξοχήν- προϊόντα καθώς και τις νέες καινοτομίες στον πρωτογενή, κυρίως, τομέα. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλλουν ακόμα και στην γνωστοποίηση της ελληνικών προϊόντων αλλά και υπηρεσιών.

Παράλληλα, σημαντικό στοιχείο που χαρακτήριζε ανέκαθεν την οικονομία της Ελλάδας και συνεχίζει αν την χαρακτηρίζει είναι και το φαινόμενο της μετανάστευσης και κυρίως της οικονομικής. Ο αριθμός των οικονομικών μεταναστών αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς κάθε χρόνο. Δυστυχώς όμως, οι

περισσότεροι από αυτούς τους μετανάστες είναι παράνομοι με αποτέλεσμα να εργάζονται στην χώρα μας χωρίς να φαίνονται στα χαρτιά και έτσι το κράτος βρίσκεται να χάνει κάθε χρόνο μεγάλα ποσά εσόδων, με αποτέλεσμα το κενό αυτό να επιβαρύνει τους Έλληνες πολίτες. Έτσι, λοιπόν, οι επιπτώσεις της λαθρομετανάστευσης στην ελληνική οικονομία, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας, θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη αυτών που χαράσσουν την μεταναστευτική πολιτική. Προτεραιότητά μας θα πρέπει να είναι η τήρηση του βασικού οικονομικού κανόνα, δηλαδή πως θα μπορούσαμε να μεγιστοποιήσουμε τα οφέλη που προέρχονται από τους μετανάστες και να ελαχιστοποιήσουμε τα κόστη. Η χορήγηση άδειας εργασίας και νομιμοποίηση τους θα μπορούσε να αποτελέσει λύση του προβλήματος. Γνωρίζοντας τον ακριβή αριθμό τους, τις επαγγελματικές τους ικανότητες και δεξιότητες, τις προθέσεις τους, γίνεται ευκολότερη η διαχείρισή τους.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν αναπόφευκτα στην διερεύνηση και ανάλυση του τελευταίου και σημαντικότερου μέρους της εργασίας μας, αυτού των επιπτώσεων της Παγκοσμιοποίησης στο εμπόριο της Ελλάδας και των ελληνικών επιχειρήσεων.

Μολονότι τα ελληνικά προϊόντα είναι πολύ καλής ποιότητας, αν όχι αρίστης, οι καταναλωτές άλλων χωρών προτιμούν προϊόντα γνωστά ανά τον κόσμο, τις λεγόμενες μάρκες προϊόντων, με αποτέλεσμα να μην δίνεται ευκαιρία στα ελληνικά προϊόντα να εδραιώσουν την θέση τους στην διεθνή αγορά. Εξάλλου πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι, ειδικά, λόγω των σημερινών συνθηκών, οι ξένοι καταναλωτές αντιμετωπίζουν με καχυποψία οτιδήποτε προέρχεται από την Ελλάδα, άλλοτε σε μεγάλο βαθμό και άλλοτε σε μικρότερο.

Εκείνο, όμως, που θα πρέπει να μας απασχολήσει ιδιαίτερα, είναι ότι οι μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις, είναι εκείνες που πλήττονται περισσότερο. Μέσω της νέας μορφής του παγκοσμιοποιημένου εμπορίου, οι εν λόγω επιχειρήσεις αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στο κόστος των νέων τεχνικών διαφήμισης και μάρκετινγκ που χρειάζονται για να εφαρμοστούν από τους κατάλληλους ανθρώπους, με αποτέλεσμα η εισοδό τους στην διεθνή αγορά να φαντάζει απίθανη. Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι δεν είναι αρκετές μόνο

κάποιες επιδοτήσεις από την πλευρά της Πολιτείας για την ενίσχυση των μικρομεσαίων ελληνικών επιχειρήσεων, κυρίως, αλλά απαιτείται και μία στρατηγική εξάλειψης της μεγάλης γραφειοκρατίας που αντιμετωπίζουν. Παράλληλα αντιμετωπίζουν και μία μορφή αδικίας από την στιγμή που οι επιδοτήσεις δεν περνούν στα χέρια εκείνων που αντιμετωπίζουν όντως σοβαρό πρόβλημα, αλλά σε εκείνους τους ευνοούμενους από την πλευρά του κράτους. Έτσι, λοιπόν, τα κριτήρια θα πρέπει να είναι πολύ πιο αυστηρά και δίκαια.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, βασικά χαρακτηριστικά της εποχής μας, όπως η ανεργία, οι ρυθμοί ανάπτυξης, η ανισοκατανομή του πλούτου είναι για τους πολέμιους της παγκοσμιοποίησης απόρροια της «κακής» παγκοσμιοποίησης. Ενώ αντίθετα για τους πιο ένθερμους υποστηρικτές της, αποτελούν προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος κόσμος. Σε μεγάλο βαθμό πιο από τα δύο ρεύματα θα κυριαρχήσει εν τέλει θα εξαρτηθεί από την κατεύθυνση που θα έχουν οι δείκτες ευημερίας των λαών, σε συνδυασμό με την ποιότητα της λεγόμενης καθημερινότητας των πολιτών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο καλείται και η Ελλάδα να διαδραματίσει το δικό της ρόλο στο παγκόσμιο οικονομικό, και όχι μόνο, γίγνεσθαι.

Η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να αναπτύξει ισχυρούς εξαγωγικούς κλάδους, με κύριες εξαιρέσεις τη ναυτιλία και τον τουρισμό. Μεταπολεμικά στηρίχθηκε στη στρατηγική της υποκατάστασης των εισαγωγών, η αναπτυξιακή δυναμική της οποίας είχε εξαντληθεί κατά τη Μεταπολίτευση. Ο παράγοντας αυτός σε συνδυασμό με τον υψηλό πληθωρισμό και τον λαϊκισμό υπονόμισαν την αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας κατά τις πρώτες δεκαετίες της Μεταπολίτευσης. Η ελληνική οικονομία απέφυγε μείζονα χρηματοοικονομική κρίση κυρίως λόγω της ένταξης στην ΕΟΚ.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις επενδύσεις στην Ελλάδα από άλλες χώρες εκείνες οι χώρες που πολεμούν την Ελλάδα είναι εκείνες που επενδύουν περισσότερο με μεγαλύτερες επενδυτικές προσφορές κατά την περίοδο της λιτότητας από ότι πριν. Για την Ελλάδα οι πλειονότητα των ξένων επενδύσεων αφορά τον τριτογενή και δευτερογενή τομέα, σε μια χώρα που θα έπρεπε το μεγαλύτερο ποσοστό των ξένων

επενδύσεών της να αφορούν τον πρωτογενή τομέα, μιας και έχει αδιαμφισβήτητα από κλιματικής αλλά και από γεωπολιτικής και γεωφυσικής άποψης καλύτερες υποδομές για αν διαπρέψει στην ανάπτυξη.

Η μικρή Ελλάδα με τα γνωστά προβλήματα του σήμερα πρέπει να βγει περισσότερο από τα στενά όρια των συνόρων της, να ορθώσει το ανάστημά της και να παίξει κρίσιμο ρόλο πρώτα μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας λαός με τόση πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και τέτοια κουλτούρα, όπως ο ελληνικός είναι καταδικασμένος να πρωταγωνιστεί. Η χώρα μας έχει δύο γεωπολιτικά πλεονεκτήματα στην παρούσα φάση, με αποτέλεσμα να γίνεται ευάλωτη στα κίνητρα των ξένων ηγετών. Πρώτον, τη γεωπολιτική της θέση, η οποία είναι μείζονος πολιτικής σημασίας και δεύτερον, το γεγονός ότι μέχρι και σήμερα είναι το μοναδικό ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή των Βαλκανίων. Για το λόγο αυτό, ακόμα και τώρα που τα στατιστικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας κάθε άλλο παρά ικανοποιητικά είναι και την κατατάσσουν στη θέση του ουραγού σε πολλούς τομείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το σκηνικό είναι δυνατόν να αλλάξει. Το οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα, κατά τη γνώμη μας μπορεί να μεταστραφεί και το μέλλον να διαγραφεί ευοίωνα. Σίγουρα, πάντως, όχι ξαφνικά από τη μια στιγμή στην άλλη αλλά με τις σωστές οικονομικές και πολιτικές επιλογές.

Επίσης, η εποχή είναι κρίσιμη για την Ελλάδα ιδιαίτερα στο προσεχές μέλλον όσον αφορά, κυρίως, τις μελλοντικές ενταξιακές διαδικασίες για την Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα αν δεν χειριστεί σωστά το ζήτημα θα κινδυνέψει να χάσει πολλά από τα στρατηγικά της συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Εκείνο που θα πρέπει να τονιστεί από την αρχή είναι ότι και με την ίδια την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση δίνεται η ευκαιρία στην Ελλάδα να γίνει αυτή ο κυριότερος ρυθμιστικός παράγοντας επηρεασμού των εξελίξεων. Με άλλα λόγια δίνεται στην Ελλάδα η ευκαιρία να λειτουργήσει είτε ως ένας ισχυρός σύμμαχος της Ευρώπης και κατά επέκταση του κόσμου, είτε ως ένας αποδυναμωμένος φτωχός συγγενής.

Μέσα από την διερεύνηση του θέματος σχετικά με την Παγκοσμιοποίηση προσπαθήσαμε να απαντήσουμε στο ερώτημα σχετικά με το εάν η

Παγκοσμιοποίηση λειτούργησε θετικά ή αρνητικά στις εκάστοτε κοινωνίες. Συνεπώς αυτό που προκύπτει είναι ότι έχει είτε αρνητική είτε θετική επίδραση ανάλογα με την περίσταση και τον τομέα.

Εκτός από το παραπάνω ερώτημα θα θέσουμε μία, εξίσου, σημαντική ερώτηση που ακούμε ενίοτε στις διάφορες συζητήσεις των ανθρώπων. *Μπορεί να σταματήσει η παγκοσμιοποίηση;* Η Παγκοσμιοποίηση δεν είναι κάτι που μπορεί να σταματήσει, δεν έχει τέλος, αντιθέτως είναι μια πραγματικότητα που σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξάρση έρχεται με διαρκή συχνότητα και μεταβάλλει την παγκόσμια κοινωνία. Με το να είσαι υπέρ ή κατά της παγκοσμιοποίησης είναι το ίδιο άτοπο όσο και το να υποστηρίζεις ότι είσαι υπέρ η κατά της βροχής ή της ζέστης. Πρόκειται για ένα φυσικό φαινόμενο που δημιούργησε η τεχνολογία και δεν πρόκειται να φύγει μόνο και μόνο επειδή δεν μας αρέσει η δεν μας εξυπηρετεί. Πρέπει όμως να αγωνιστούμε υπέρ μιας δίκαιης παγκοσμιοποίησης που θα πραγματοποιηθεί για το καλό των λαών και όχι μόνο για τα συμφέροντα των επιχειρήσεων. Πρέπει όλα τα κράτη από μόνα τους να αναλάβουν πρωτοβουλίες αν θέλουν να πρωταγωνιστήσουν ή ακόμα και να επιβιώσουν ως οντότητες στη νέα τάξη πραγμάτων.

Κλείνοντας την παρούσα εργασία θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως για να καθοριστεί εάν και κατά πόσο η παγκοσμιοποίηση είναι θεμελιώδης επανάσταση στην εξέλιξη της κοινωνίας, Θα πρέπει να υπάρξει ισορρόπηση ανάμεσα στα θετικά και αρνητικά στοιχεία της. Και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της κατανόησης, της υπευθυνότητας, της γνώσης και της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ, Γ. (2012). *ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ*. ΔΙΑΛΕΞΗ. ΑΘΗΝΑ.
- ΒΕΡΝΑΔΑΚΗΣ, Ν. (2006). *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ*. ΤΟΜΟΣ Α. ΑΘΗΝΑ: ΤΥΠΩΘΗΤΩ. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΑΡΒΑΝΟΣ Γ.
- ΒΛΑΔΟΣ, Χ. (2006). *Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*. ΚΡΙΤΙΚΗ.
- ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ, Γ. (2008). *Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ*. ΠΟΛΙΣ.
- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Α. (2012). *ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ.
- ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ, Α. (1991). 'ΓΙΑΤΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ'. ΣΤΟ: *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ*. ΑΘΗΝΑ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ: GUTENBERG. ΣΕΛ. 253-281.
- ΚΑΖΗΣ Δ. ΚΑΙ ΠΕΡΡΑΚΗΣ Χ. (1984) *LICENSING ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑ*. ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, ΑΘΗΝΑ.
- ΚΑΚΟΥΤΣΗ, Ν. (2012). *Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΚΟΖΑΝΗ, 104 ΣΕΛ.

- ΚΑΣΙΜΗΣ, Χ. (2007). *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΑΙΘΡΟ*. ΔΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.
- ΚΟΛΛΙΑΣ, Γ. Χ. (2003). *ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ*. ΠΑΤΑΚΗ.
- ΛΙΑΝΟΣ, Θ. (2003). *ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ*. ΜΕΛΕΤΕΣ. ΑΘΗΝΑ: ΚΕΠΕ.
- ΜΑΚΕΔΟΝΑΣ, Κ. (2005). ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ. *ΣΤΟ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ*. ΈΛΛΗΝ. ΑΘΗΝΑ. 239 ΣΕΛ.
- ΜΑΣΜΑΝΙΔΗΣ, Κ. (2000). *ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ*. ΕΞΑΝΤΑΣ.
- ΜΠΑΚΑΤΣΙΑΝΟΣ, Γ. (2007). *Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΝΕΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ*. ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 10-55 ΣΕΛ.
- ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. Η. & ΣΠΥΡΙΟΥΝΗ Β. Σ. (2008). *ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*. ΠΑΤΑΚΗ.
- ΠΕΤΡΟΝΩΤΗ, Μ., & ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ, Α. (2003). *ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ.
- ΠΙΤΟΣΚΑ, Η., ΣΑΡΙΑΝΝΙΔΗΣ, Ν. (2010). ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ. *ΣΤΟ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. ΚΟΖΑΝΗ. 197-203 ΣΕΛ.
- ΡΕΠΠΑΣ, Π. (2002). *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ*. ΑΘΗΝΑ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
- RODRIG, D. (2012). *ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ, Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ*. ΚΡΙΤΙΚΗ.
- ΣΠΑΝΟΣ, Κ. (2008). *Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ*

- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΚΟΖΑΝΗ, 108 ΣΕΛ.
- STIGLITZ, J. (2007). MAKING GLOBALIZATION WORK. ΔΙΑΛΕΞΗ. CHENNAI.
- SARRIS, A. AND ZOGRAFAKIS S. (1999), 'A COMPUTABLE GENERAL EQUILIBRIUM ASSESSMENT OF THE IMPACT OF ILLEGAL IMMIGRATION ON THE GREEK ECONOMY', JOURNAL OF POPULATION ECONOMICS, NO. 12, PP 155-182
- ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Τ. (2007). *Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ, Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΣΥΣΤΗΜΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ*. ΚΟΥΚΚΙΔΑ, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, 15-75 ΣΕΛ.
- KAMARAS, A. (2001). 'A CAPITALIST DIASPORA: THE GREEKS IN THE BALKANS', THE HELLENIC OBSERVATORY, THE EUROPEAN INSTITUTE, LSE, DISCUSSION PAPER NO 4.
- PENROSE, E. (1995). *THE THEORY OF THE CROWTH OF THE FIRM*. OXFORD: OXFORD UNIVERSITY PRESS.
- WILLIAMSON, G. (1998). GLOBALIZATION, LABOR MARKETS AND POLICY BACKLASH IN THE PAST JOURNAL OF ECONOMIC PERSPECTIVES 12(4): 51-72.
- AMIN, A. & THRIFT, N. (1994). 'LIVING IN THE GLOBAL'. IN A. AMIN AND THRIFT: *GLOBALIZATION, INSTITUTIONS, AND REGIONAL DEVELOPMENT IN EUROPE*. OXFORD: OXFORD UP.
- MARKUSEN, J.R. (1995). "THE BOUNDARIES OF MULTINATIONAL ENTERPRISES AND THE THEORY OF INTERNATIONAL TRADE", JOURNAL OF ECONOMIC PERSPECTIVES 9(2): 169-189.
- HYMER, S. (1990). "THE LARGE MULTINATIONAL 'CORPORATION': AN ANALYSIS OF SOME MOTIVES FOR THE INTERNATIONAL INTEGRATION OF BUSINESS". IN M.C. CASSON. *MULTINATIONAL*

- CORPORATIONS*, ALDERSHOT: EDWARD ELGAR, PP. 949-973.
- HYMER, S. (1993). 'ON MULTINATIONAL CORPORATIONS AND FOREIGN DIRECT INVESTMENT'. IN J.H. DUNNING. *THE THEORY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS*. LONDON: ROUTLEDGE.
- TROTT, P. (1998). "INNOVATION MANAGEMENT AND NEW PRODUCT DEVELOPMENT". PITMAN PUBLISHING.
- DUSSAUGE, P. (1987). "*STRATEGIC TECHNOLOGY MANAGEMENT*". JOHN WILEY & SONS.
- NICHOLSON, M.W. (2002). "*INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND INTERNATIONAL TECHNOLOGY DIFFUSION*". PAPER PREPARED FOR "RESPONDING TO GLOBALISATION". BOULDER, CO.
- STONEMAN, P. (1986). "*TECHNOLOGICAL DIFFUSION: THE VIEWPOINT OF ECONOMIC THEORY*". RICHERCHE ECONOMIQUE, VOL.40, SEL. 585-606.
- BLOMSTROM, M. (1986). "*FOREIGN INVESTMENT AND PRODUCTIVE EFFICIENCY: THE CASE OF MEXICO*". THE JOURNAL OF INDUSTRIAL ECONOMICS. VOL.35, NO.1, ΣΕΛ. 97-110.
- REDDY, N.M. & ZHAO, L. (1990). "*INTERNATIONAL TECHNOLOGY TRANSFER: A REVIEW*". RESEARCH POLICY. VOL. 9, NO.4, ΣΕΛ. 285-307.
- RUANE, F. & UGUR, A. (2004). "FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND PRODUCTIVITY SPILLOVERS IN IRISH MANUFACTURING INDUSTRY: *EVIDENCE FROM PLANT LEVEL PANEL DATA*". INTERNATIONAL JOURNAL OF THE ECONOMICS OF BUSINESS. VOL.11. NO.3. ΣΕΛ. 53-66.
- PAPANASTASIOU, M. & PEARCE, D. (1999). *MULTINATIONALS, TECHNOLOGY AND NATIONAL COMPETITIVENESS*. EDWARD ELGAR. CHELTENHAM.

- CHEN, S. (2007). "THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM AND FOREIGN R&D." *IN: THE CASE OF TAIWAN*. R&D MANAGEMENT. VOL.37. NO.5. ΣΕΛ. 487-521.
- DAVIES, H. (1977). "TECHNOLOGY TRANSFER THROUGH COMMERCIAL TRANSACTIONS". *IN: JOURNAL OF INDUSTRIAL ECONOMICS*. VOL.26. NO.2. ΣΕΛ. 161-175.
- DUNNING, J.H. (1993). *MULTINATIONAL ENTERPRISES AND THE GLOBAL ECONOMY*. LONDON: ADDISON WESLEY.
- DAMIJAN. J.P., KNELL, M., MAJCEN. B. & ROJEC. M. (2003). *TECHNOLOGY TRANSFER THROUGH FDI IN TOP-10 TRANSITION COUNTRIES: HOW IMPORTANT ARE DIRECT EFFECTS, HORIZONTAL AND VERTICAL SPILLOVERS?*. WORKING PAPER NO. 549. THE WILLIAM DAVIDSON INSTITUTE. UNIVERSITY OF MICHIGAN.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

- <http://www.3comma14.gr/pi/?survey=4695> *Οι εμπορικές σχέσεις της Ελλάδας με το σύνολο των χωρών του κόσμου*. 17/04/2010.
- <http://plato.stanford.edu/entries/globalization/> *Η Παγκοσμιοποίηση*. 21/06/2002
- <http://www.greenpeace.org/greece/Global/greece/report/2006/10/32470.pdf> *Όσα θα θέλατε να μάθετε για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ)*. 1-4 σελ. Παρουσίαση της Greenpeace στην 5^η Υπουργική Διάσκεψη. Κανκούν, Μεξικό. 08/2013.
- <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2007.pdf> Έκθεση Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2007.
- <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2012.pdf> *Κεφάλαιο VIII: Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών, εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα*. 118-135 σελ. Έκθεση Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2012.

http://www.mckinsey.com/insights/economic_studies/economic_conditions_snapshot_february_2009_mckinsey_global_survey_results
McKinsey (2009) Global survey results: Economic Conditions snapshot: Februar 2009. *The McKinsey Quarterly* accessed on line on the 5 March 2009.

http://www.mckinseyquarterly.com/Leading_through_uncertainty_2263
Bryan, L. & Farrell, D. (2008) . Leading through uncertainly. The McKinsey Quarterly accessed on line on the 9 March 2009.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

Η διεθνοποίηση των ελληνικών εταιρειών. Οικονομικός Ταχυδρόμος.
15/04/2004.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

Εθνική Στατιστική Εταιρεία (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ)

1. Τομέας Δραστηριότητας

Πρωτογενής

Δευτερογενής

Τριτογενής

2. Αριθμός απασχολούμενων

0-20

51-100

21-50

101+

3. Έτος Λειτουργίας της Επιχείρησης

<1990

2007+

1990-2006

4. Ετήσιο Εισόδημα

<25000

50001-100000

25000-50000

100001+

5. Οι προμηθευτές σας προέρχονται από το εγχώριο εμπόριο;

Ναι

Όχι

6. Αν όχι, ποιο ήταν το κύριο κίνητρό σας;

Καλύτερη ποιότητα

Χαμηλότερη τιμή

Αίσθημα σιγουριάς και ασφάλειας στην συναλλαγή

Μου τον/την/τους σύστησαν

7. Αριθμήστε από το 1 έως 3 (όπου 1= πολύ και 3= λίγο) ανάλογα και την σπουδαιότητα, ποιο από τα παρακάτω διακρίνει τις εμπορικές σας συναλλαγές (εγχώριες και μη).

Καλύτερη ποιότητα προϊόντος

Χαμηλότερη τιμή προϊόντος

Αίσθημα σιγουριάς και ασφάλειας στην συναλλαγή

8. (Εφόσον απαντήσατε ΟΧΙ στην Ερώτηση 7). Αν υπήρχε Έλληνας προμηθευτής του οποίου η προσφορά τιμής ήταν καλύτερη θα τον προτιμούσατε;

Ναι

Όχι

9. (Εφόσον απαντήσατε ΟΧΙ στην Ερώτηση 7). Θα αντικαθιστούσατε τον ήδη, εκτός συνόρων ,προμηθευτή σας, εάν είχατε ακριβώς την ίδια προσφορά από έναν Έλληνα προμηθευτή;

Ναι

Όχι

10. Συμφωνείτε με την άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση και το διεθνές εμπόριο έχει επιφέρει πολλά αρνητικά στην Ελληνική Οικονομία;

Ναι

Όχι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

1. Φύλο

Ανδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

18-35

36-55

56+

3. Οικογενειακή Κατάσταση

Άγαμος/η

Έγγαμος/η

4. Σπουδές

Δημοτικό

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ή Εξατάξιο Γυμνάσιο)

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακά

5. Ετήσιο Εισόδημα

0-25000

25001-50000

50001+

6. Προτιμάτε γενικά την αγορά προϊόντων ελληνικής προέλευσης;

Ναι

Όχι

7. Πραγματοποιείτε αγορές προϊόντων από άλλες χώρες μέσω ιντερνέτ,

Ναι

Όχι

8. Αν ναι ποιο είναι το κύριο κίνητρό σας;

Χαμηλότερη τιμή προϊόντος

Καλύτερη ποιότητα προϊόντος

Ευκολία αγορών

9. Εάν σας έλεγαν ότι το προϊόν που θέλετε να παραγγείλετε μέσω ιντερνέτ έχετε την δυνατότητα να το βρείτε σε ένα κατάστημα της γειτονιάς σας με ελάχιστη διαφορά στην τιμή σε σχέση με εκείνο της άλλης χώρας, θα πραγματοποιούσατε την αγορά σας στο κατάστημα της γειτονιάς σας;

Ναι

Όχι

10. Είστε ικανοποιημένος/η με τις αγορές σας μέσω ιντερνέτ από άλλες χώρες;

Ναι

Όχι

11. Θα ξανακάνατε τις αγορές σας μέσω ιντερνέτ από κάποια άλλη χώρα ακόμα και αν δεν ήσασταν ευχαριστημένοι μόνο και μόνο λόγω χαμηλότερων τιμών;

Ναι

Όχι

12. Υπάρχει η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση και συνεπώς το διεθνές εμπόριο έχει επιφέρει πολλά στην Ελληνική Οικονομία. Εσείς είστε σύμφωνος με αυτήν την άποψη;

Ναι

Όχι

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν: το προϊόν ή εισόδημα που αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας, όποια και αν είναι αυτή ή αλλιώς η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, συμπεριλαμβανομένου και του εισοδήματος που απέκτησαν οι κάτοικοι της χώρας στο εξωτερικό.

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις: οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε επιχειρήσεις της εγχώριας αγοράς από επενδυτές (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) των οποίων οι έδρες βρίσκονται στην αγορά ξένων χωρών

Διαδίκτυο: παγκόσμιο δίκτυο υπολογιστών συνδεδεμένων μεταξύ τους.

Διεθνοποίηση των αγορών: η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.

Διεθνές εμπόριο: η αγοροπωλησία αγαθών και υπηρεσιών, η οποία πραγματοποιείται μεταξύ κρατών.

Ελεύθερη αγορά: η ελάχιστη κρατική συμμετοχή στο οικονομικό γίγνεσθαι με σκοπό οι επιθυμίες του ατόμου-ιδιώτη να μην διαστρεβλώνονται από τις κρατικές δομές.

Εμπορικό Ισοζύγιο: η σχέση μεταξύ των εισαγωγών και των εξαγωγών της χώρας.

Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.): η ένωση πολλών χωρών μαζί που αποσκοπεί στην εμπέδωση της ειρήνης και της ευημερίας μεταξύ των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ): η συνέχεια και η εξέλιξη της παλαιότερης Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) η οποία αποτελούσε μία σειρά κανόνων παγκόσμιας ισχύος και καθόριζε το πλαίσιο διεξαγωγής του εμπορίου αγαθών. Πρόκειται ουσιαστικά για αυτό που γνωρίζουμε ως ‘πολυμερές σύστημα εμπορίου’, δεδομένου ότι καθορίζει το νομικό πλαίσιο που διέπει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ κρατών.

Παγκόσμιος Ιστός: μια τεράστια συλλογή από ψηφιακά έγγραφα (ιστοσελίδες) που βρίσκονται αποθηκευμένα σε υπολογιστές του διαδικτύου.

Πολυεθνική επιχείρηση: η επιχείρηση εκείνη η οποία διενεργεί άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) και η οποία έχει την ιδιοκτησία της, ή ελέγχει με οποιονδήποτε τρόπο, δραστηριότητες προστιθέμενης αξίας σε περισσότερες από μια χώρες.